UNIVERSAL
LIBRARY
OU_204997
UNIVERSAL
LIBRARY

OUP—391 - 29-4-72—10,000.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T81 K92S Accession No. PG T473

Author కృష్ణకవి.

Title శకుంతలా పరిణయము. 1927.

This book should be returned on or before the date last marked below.

శ్రీరస్తు.

శకుంతలాపరిణయము.

కృష్ణకవిప్రణీతము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారిచే

ప్రకటితము.

1927.

All Rights Reserved,

Printed at
the 'VAVILLA' Press
MADRAS.—1927.

శ్రీరస్తు.

శకుంతలాపరిణయము.

పీఠిక.

శ్రీవత్సాంకలసద్భుజాంతరయుత స్వీయోరుహారాగ్రరే
ఖావిభ్రాంతి చెసంగుతత్కుచతటిన్ గైసేయుకాశ్మీరసం
భావంబుల్ తనమైఁ బొసంగ నలమేల్మంగాభిధానేందిరా
దేవిం గౌఁగిటఁ జేర్చు వేంకటపతిన్ ధీయుక్తిఁ గీర్తించెదన్. 1

ఉ. ధీనిరవద్య హృద్యనిరతిన్ హరితో భరితోత్సవంబులన్
బూను కడానిబొమ్మ కలుముల్ చెలుముల్గలముద్దుగుమ్మ స
న్మానిమనోపహారిణి రమారమణీమణి భూరిసూరిస
న్మానముఁ గూర్చుఁగాత గరిమన్ జెలిమంజుల మైనమత్కృతిన్. 2

ఉ. పుంఖితశత్రుకర్ణములు భూరివిరోధిశిరోధులుం జవ
ప్రేంఖదరాతిమస్తములు విద్విడురంబులు నంగదావళీ
రింఖదరిప్రవేష్టములు శ్రీలఁగ లీల చెసంగుదైత్యభి
చ్ఛంఖముఁ జక్రముం గదయు శార్ఙ్గము ఖడ్గము మమ్ముఁ బ్రోవుతన్. 3

క. భాసురసూరిగ్రామణి, భూసురముఖపంకరుహవనభోమణి వినమ
ద్దాసనిచయచింతామణి, నే సింగరిగురుశిఖామణిం గణుతింతున్. 4

తే. సోము నన్నయఁ దిక్కనసోమయాజి, భీము శ్రీనాథు భాస్కరుఁ బెద్దనార్యుఁ
బోతనామాత్యు మఱియును బొలుపుఁగాంచు, నాంధ్రకవితానిశాంతుల నభినుతింతు.

ఉ. శ్రీరమణీధవార్పితము సేయుకృతిన్ బ్రతికూలవృత్తిపై
క్రూరవచోవికారములఁ గుందగుచెట్టని చూడ్కిఁ జాదివే
సారుచు సార దూఱుదుఁ గుశంకలఁ బోవకుఁ డన్నలార! మీ
నేరుపు లవ్యకావ్యసరణిన్ బరిణింపఁగఁ జేయుఁ జొప్పగున్. 6

వ. అని యివ్విధంబున నిష్టదేవతాప్రార్థనంబును గురువందనంబును సుకవిభూషణంబునుం గుకవిదూషణంబునుం గావించి యొద్దియేనియుం నొక్క ప్రబంధంబు రచియించి మదిష్టదైవతంబునకు నంకితంబు గావింపం దలంచునవసరంబున. 7

సీ. ఏమహాత్ములపుట్టినిల్లు బ్రహ్మాదులు శిరసావహించి పూజింతు రెలమి
నేదయాహృదయుల సైదోడుజగములఁ ద్రిస్రోతయై పవిత్రీకరించు
నెవ్వారికుప్రాప నేకొంతయుం లేక వసుధాసుధాశనవ్రతము లెసఁగు
నేమహామహులసంగ్రామసామర్థ్యంబు పార్థివోత్తములకుఁ బట్టుఁగొమ్మ
తే. వారు దుర్వారగర్వారవముఖరముఖ, శత్రుజత్రుక్షతిక్షరత్క్షతజకృతజ
యార్హచర్చాసమర్చితోగ్రాసిలసన, భాసురభుజోర్థవిభవులు పాదభవులు. 8

ఆ. ఆపాదభవులలోపల, నాపాదితధైర్యధుర్యు లార్యు లవార్యుల్
ప్రాపితధనకనకాంబర, గోపాయితకవులు పైఁడికులగోత్రభవుల్. 9

క. ఆరసికులలోఁ బెద్దన, గారనఁగా రూఢిదీపకళికాకలన
ద్ధోరణి సిద్ధారణిఁ దగు, కారుణికులలోనఁ బరమకారుణికుం డై. 10

క. పెద్దనగారావేలుపుఁ, బెద్దనగారాతిభాతి భృతవైభవుఁడై
పెద్దనఁగా రాశూరుల, పెద్దనఁగారాచ మెచ్చుబిరుదముఁ దెచ్చెన్. 11

ఉ. సన్నుతకృష్ణరాయనృపసత్తముచిత్తము రాఁ జరించుచున్
మన్నన మీఱి భూరిబహుమానముగా గజరాజరాజిఁ గై
కొన్నఘనుండు పైఁడికులగోత్రపవిత్రచరిత్రుఁ డౌర పె
ద్దన్నసిరుల్ సరుల్ పొగడ నక్కడ నిక్కడ నెక్కుడై తగున్. 12

సీ. మహిమ నేటూరియిమ్మడి తిర్మలకుమార సింగరార్యుల ప్రియశిష్యుఁ డగుచు
నాచార్యపదభక్తి యాశ్రితావనరక్తి గలిగి కార్యాదార్యకలితుఁ డగుచు
రాయలరాజకార్యమునందు నిరతుఁడై ప్రాజ్యసామ్రాజ్యసంభరితుఁ డగుచు
ధనధాన్యకటకమై తనయిల్లు వర్ధిల్ల ధాత్రీసురత్రాణదక్షుఁ డగుచు
తే. నవనితవణించె ఠవణిహృద్యానవద్య, పద్యగద్యావళీస్తవ్యభవ్యనవ్య
కావ్యసంభావ్యభీమసంగ్రామవిజయ, బిరుదుఁ దగుచిఱుమామిళ్లపెద్దకారి. 13

ఉ. మానితమూర్తియైన చిఱుమామిళపెద్దనృపాలమౌళికిన్
సూనుఁ డొరుండు గల్గె మధుసూదన పాదనమస్క్రియాపరుం
డానతశత్రుజాలుఁడు నయానయనిర్ణయశీలుఁ డుత్తమ
జ్ఞానఘనుండు తిమ్మనృపసత్తముఁ డుత్తముఁ డిమ్మహిన్ రహిన్. 14

పంచచామరము. ధరాధరాధరాహి·పర్యధైర్యధుర్యపీట్కర
స్ఫురత్తళత్తళత్ప్రభాప్రభూత కాతహేతిచే

విరోధిరాట్ఛిరోధిరాజ శ్రీలహోబిలసల్వునా
స్థిరామరామరాగుఁడైన తిమ్మభూవిభుం డలిన్. 15

తే. తిమ్మనృపతికిఁ బట్టపుదేవివలన, సుచిరాకారు లిరువురు సుతులు గలిగి
రగ్రజుఁడు వేంకటాద్రీంద్రుఁ డవరజుండు, భవ్యగుణశాలి రామభూపాలమౌళి.

సీ. బలరామ రఘురామ పరశురాములతోడ విక్రమంబున మాద్రి వేంకటాద్రి
ద్విజరాజ ఫణిరాజ దిగిభరాజులతోడ విశదకీర్తులమాద్రి వేంకటాద్రి
యనజాత వనజాత ఘనజాతములతోడ వితరణంబున మాద్రి వేంకటాద్రి
భారతీశ సతీశ భార్గవీశులతోడ విజ్ఞానమున మాద్రి వేంకటాద్రి

తే. ధారుణి భరించి బుధుల గారవించి, సురభిసుమ పూర్ణత సొబగుమించి
యగణితోచ్ఛ్రాయమున దివమాక్రమించి, వలయు హేమాద్రితో మాద్రి వేంకటాద్రి.

సీ. దినదిన దీనాళిశిక్షప్రణనంబున కన్నపూర్ణాదేవి కన్నపూర్ణ
నిత్యసత్యవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠత కన్నపూర్ణాదేవి కన్నపూర్ణ
సౌశీల్య వాత్సల్య సాకల్యకల్యత కన్నపూర్ణాదేవి కన్నపూర్ణ
సౌందర్యగాంభీర్యచాతుర్యధుర్యత కన్నపూర్ణాదేవి కన్నపూర్ణ

తే. పరికపుల వేలుపులగిడ్డి పాసిరడ్డ, పద్మనాభునితోఁ బుట్టువడఁతి యగుట
కన్నపూర్ణ మహాదేవి కన్నపూర్ణ, మహితసద్గుణనికురుంబ మాచమాంబ. 18

క. ఆమాచమాంబవలనఁ బ్ర, థామహితుఁడు వేంకటాద్రి తనయుం గనియెన్
సోమదరస్తోమ శర, వ్యోమసరిద్ధామకీర్తి నూర్జితమూర్తిన్. 19

క. వేంకటనాథుం డొసఁగిన, సంకల్పఫలం బటంచు జననీజనకుల్
వేంకటపతినామంబున, నంకిలఁ గావించి రతని నాశ్రితరతునిన్. 20

క. శంకరతం బానంకా, హంకారస్ఫారశౌర్యహర్యక్షుండై
వేంకటపతి ధృతిమారట, వేంకటపతి యనఁగ జగతి వినుతికి నెక్కెన్. 21

క. ఆవేంకటపతినరపతి, దేవి రహిం బాపమాంబ దినదినమాన్యా
దేవిని శ్రీదేవిని వా, గ్దేవినిఁ బూజించు వసుమతిన్ సుమతియునన్. 22

ఉ. నేరుపుమీఱఁ బుట్టినిలు నీరును రాలును గాఁగఁబుట్టిరా
మారునిఁగన్న తల్లియుఁ గుమారునితల్లియు సాటివత్తురే
భూరితరవ్రతాచరణఁ బుట్టినయింటికి భవ్యకీర్తియుఁ
బౌరుషముం దనర్చిధరపై నొఱపైతగు పాపమాంబకున్. 23

చ. పటుగతిఁ బాపమాంబకును బ్రాభవవైభవశాలియైన వేం
కటపతికిన్ దనూభవులు గల్గిరి నల్వురు విక్రమక్రమో
ద్భటరిపుహారి జగ్గనరపాలుఁడు రామధరాధరుండు మా
రట మదనుండు పెద్దశివరామ మహీపతి వేంకటాఖ్యుఁడున్. 24

శా. ఆ వెంకక్షితిపాలసోదరుఁడు రామాధీశ్వరుం డుల్లస
ల్లావణ్యంబునఁ గావ్యనాటకగుణాలంకారపారీణతా
ప్రావీణ్యంబున వాక్పటుత్వమున సద్భావంబునన్ విక్రమ
శ్రీవైయాత్యమునన్ ప్రసిద్ధిఁ దగుచున్ జెల్వారు నిద్ధారణిన్. 48

సీ. తమ్ములయెడలనెయ్యమ్ము సూపఁడుగాని రాజు కాంతులసాటిరాకయున్నె
యిచ్చుచోఁ గొణఁగి పెల్లగురకుండఁడుగాని రసద మీఁగికిసాటిరాకయున్నె
సశరీరుఁడగుచు సాక్షాత్కరింపఁడుగాని రతిరాజు రహిసాటిరాకయున్నె
కువలయామోదంబుఁ గూర్పఁజాలఁడుగాని రవి తేజమునసాటిరాకయున్నె

తే. యాదరస్మితవదనునకీవదాన్య, మౌళికీరూపశాలికీమానితప్ర
తాపునకునంచుబుధులుచిత్తములనెన్నఁ, బ్రబలు పెదశివరామన్న రామశౌరి. 49

సీ. ప్రథమాంశమునధర్మభంగముంకువగాఁగ, బాణిగ్రహణమైనపలుచఁదనము
రాఁగూడదని పల్కురమణు వెంబడి నేగి కానలోవిహరించుగడుసుఁదనము
మాయామృగము వెంట మగఁడుపోఁవఁగ దంట మఱఁదినంపిననాటిమంకుతనము
రావణాసురుపీట రహిఁబాసి నానాట చెఱసాల నెలకొన్న చిన్నతనము

తే హావణిఁదీర్పఁగఁగ్రమ్మఱనవతరించి, పైఁడికులగోత్రమిద్ధాత్రిపాత్రముగను
జెలఁగురామక్షమాపాలుఁ జెట్టపట్టె, ధీరకోరణిజానకీ దేవి. 50

తే. శ్రీవిఁదనరారుజానకీదేవివలన, రామభూపాలతిలకుండు ప్రేమమీఱఁ
బడసెముగ్వురఁ దనయులభరితనయుల, హరిహరాబ్జభవాంశమ్ములనువారి. 51

క. వెంకక్షితిపతియనఁగా, ర్యాంకుఁడులక్ష్మన్నయవనిజాశ్రితకువలై
గాంకుఁడు సీతప్రభుఁడన, నంకితనామములవిజయమందిరిధరణిన్. 52

చ. సలలితభాగ్యచిహ్నముల సన్నుతికెక్కుఁడు చిన్నమాంబికా
జలరుహపాణితోడసుఖసంతతిఁగాంచుచుభూరివైభవం
బులఁ దనరారి సూరిజనముల్ జనముఖ్యుఁ డటంచు నెంచఁగా
విలసిలురామభూవరునివెంకన్నృపాలుఁ డలోలశీలుఁడై. 53

మ. చిరుమామిళ్లకులాబ్ధిచంద్రుఁడు జయశ్రీసాంద్రుఁడచ్చన్నభూ
వరుఁడున్ వెఱ్ఱుసాఁదనర్చుతరుణింబాణిగ్రహంబై శుభ
స్ఫురణన్ సంతతిఁ గాంచి విప్రతతికిన్ భూగోహిరణ్యాదిభా
స్వరదానంబులఁ దృప్తిచేసి తనరెన్ సభ్యుల్ ప్రశంసింపఁగన్. 54

శా. ఆరామప్రభుసీతభూతలవిభుం డశ్రాంతవిశ్రాణన
స్వైరంబైనసురద్రుపంచకము గెల్వం బంచశాఖావ్యయో
దారంబైనిజహస్తవారిరుహమిద్ధాత్రీసురశ్రేణికిన్.
హేరాళంబుగఁ గోర్కులీనఁదనరున్ హేమాద్రితో మాద్రియై. 55

సీ. కులగోత్రముల కాదికొన్న చిన్నతనంబు వినయమెలో నుదయించుకసరుఁదనము
పుడమి నంతకనామమునఁ జేర్చువైశంబు రేలు వెలారించుజేలతనము
కాఁపురిం బప్పులగడపుకోఁచుఁదనంబు నిఁచినచోట కాల్పలనిగొనము
మేనిమచ్చల నిచ్చలారఁ విన్నఁదనంబు గళిమున గనమూని గడుసుఁదనము
తే. మానవిగ్రాజదాసవశ్యానరూఢ, రూపగుణగణవిభ్రమారూఢగాఢ
వైభవస్ఫూర్తిమన్మూర్తి వసుధ బరఁగె, సరసుఁడైన సీతారాముధరణివిభుఁడు. 56
క. కవికీ వేంకటలక్ష్మీ, దేవీమణివలన సంతతిం గాంచుచు వి
ద్యావైదుష్యంబునన, ద్యాభవంబున సీతన్నపతి ప్రబలుకీ ధరణిన్ 57
క. ఆ రామప్రభునకుఁ జూం, డైరాజిలులక్ష్మణేంద్రుయశ మిల వెలసెక్
దారాచలతారాధిప, తారాచయతారహారతారాభంబై. 58
క. ఆలక్ష్మీపతి నరపతి, వైలమ్మునజానకమ్మ వలననిరువురం
బాలురఁ గాంచెం బృథ్వీ, పాలుఁగ నాయఁడమ్మ పాపయ్యయనన్. 59
క. ఆనాయఁడమ్మ నెమ్మది, గానెలకొని పాపమాంబి కానహితుండై
నానాసుఖభోగమ్ముల, నానందమునొంది జగతి నఖిలతి గాంచెన్. 60
క. ఆనలువురు పూటస్థుల, లోనంగడిగొట్టె సుజనలోలుఁడు వెంక
ష్మానాథుఁడు గోవిందాం, బాపరతిం గాంచె సీతయాఖ్యుం దనయున్ 61
క. ఆనలుగురుధీయులఁ దగు, నానలుగురు మీఱువిభ్రమాతిశయమునక్
ధీనిరతిజయమునం జను, రానసుఁడై రామభూవరాగ్రణి ధరణిన్. 62
పంచచామరము. పన్నగారివాహుఁడూహవన్నిచిన్నపాపఁడై
య న్నగారివెంటదంట యై చరించు వైఖరిన్
బన్నగారివాహవాంశభాజిరామభూవిభుం
డన్నగారివెంటదంటయైచరించు వైఖరిన్. 63
మ. అనయంబు న్వినయంబు పండితుల కత్యానందమున్ గూర్చ హే
మనగేంద్రప్రతిమానధైర్యుఁడగురామక్షోణిపాలుండు తా
ఘనదానంబున క్షాత్రము న్గలసి లోకస్ఫూర్తి మూర్తిభవిం
చినచందంబునఁ దోఁచుఁ జూపఱకు సత్కీర్తిప్రభావోన్నతిన్. 64
తే. శీలగుణవృత్తముల ధాత్రిఁ జెలఁగువాసి, రెడ్డిపెదపద్మనాభుపుత్రీలలామ
భాగ్యములదీవి రామభూపాలు దేవి, పతులకు మేటి రమణమాంబావధూటి. 65
తే. రమణమాంబికవలన నారామవిభుఁడు, కనిరొ ముప్వురుతనయులఁ గణితనయుల
ఘనునిఁ గోదండరామునిఁ గనిజనావ, నయుల వేంకటరామన్నవాయఁడముల. 66
వ. అందు. 67
క. కోదండరామజనపతి, వేదండకరప్రకాండదోస్సన్నిజబా

కోదండమున వసుంధరఁ, గోదండారి న్వహించె బుధులు పొగడన్.

శా. మాన్యుండై తగు వాసిరెడ్డి పెదతమ్మక్షోణిభృన్మౌళికిన్
గన్యారత్నము నాగమాంబ తనకుం గాంతాలలామంబుగాఁ
'గోన్యోమున్ సన్న్యగిత్యు'దారభుజుఁడై కోదండరామార్యమూ
ర్ధన్యుండాత్మభవుం జెలన్నయను సన్మన్మూర్తిఁ గాంచెన్ రహిన్.

క. శ్రీపతిభాతి జెలన్నకు, శ్రీపతియులబో డెప్రూడి వేంకటరామ
మ్మాకులతిగా నిలిపట్టిన్, రూపవతిఁ బకీరమున్నిరూఢి వహించెన్.

వ. అమ్మహనీయునకుం గోదండరామనృపాలునకుం బెదగొట్టుతమ్ముండు.

ఉ. దండిగ నాయుదర్ ప్రభుఁ డతండు భండనభూమి భూమిదో
ర్మండలమండలాగ్రముగమండలి పై జళిపింపఁ గాంచి యొం
డొండ లతాంతమాప్రభృతియౌ ఘలుభూషణభూషితాంగులై
చండమరీచిమండలమె సారెకుఁ జూతురు కౌతుకంబునన్.

క. శ్రీ వాసిరెడ్డి నాగ, క్ష్మావరునకుఁ బార్వతమ్మ గారికిసుతయై
కీర్తిన్ దగు వెంకాంబను, శ్రీ పిలసిలు నాయుఁడమ్మ చేకొని తనరెన్.

సీ. సత్యభాషల హరిశ్చంద్రుండు శ్రీరామచంద్రుఁ డీనపాలచంద్రుఁ డొకటి
నవనవోన్నతి రతీనాథుండు నిషధభూనాథుఁ డాధారుణీనాథుఁ డొకటి
కాంతి స్వావరోవధూకాంతుండు పద్మినీకాంతుఁ డీమేదినీకాంతుఁ డొకటి
రణరంగమున బలరాముండు జమదగ్ని రాముఁ డీసుగుణాభిరాముఁ డొకటి
తే. యీని ధనమందు వనదుండు మనసిజుఁ డొకటి, హేల నీశుండు మరుదీశుఁ డీతఁ డని
ప్రబలు పెనవిశ్రుతి వహించె రామధరణి, పాలు వేంకటరామభూపాలమౌళి.

సీ. తనరాకకెదురు చూచినచాతకమ్ముల నగఁ దీర్చునవపయోధరము మాడ్కిఁ
దనసవాభ్యుదయంబు పగఁ గోరుజక్కవ కవల లాలించుభాస్కరుని కరణిఁ
దనరాక గమంబు తటి వేచు పికపంక్తులఁ బ్రోదిగొను వసంతు నివిధమునఁ
దనదు సాంగత్యమాత్మఁ దలంచు కుముదిని కామోద మొసగు నేణాంకు సరణి
తే. నభ్యుదయమందు సుజనులఁ బ్రోచె, రాజధరరాజతాచలరాజభుజగ
రాజగోపాలకలశాబ్ధిరాజరాజ, రాజదతికీర్తి వేంకటరామమూర్తి.

క. ఆ వేంకటరామప్రభు, దేవి విరులతావి సిరుల దీవి యమృతపుం
బావి నెఱకీవిఁ దనరున్, వేవిధముల వెంగమాంబ విశ్రుతిమీఱన్.

ఉ. ప్రోదిగ వాసిరెడ్డికులమున్ గరిమన్ వెలయించు సత్క్రియా
పాదిని పాపమాంబ తనుభవ్య యశుండగు రాజమౌళికిన్
గాదిలి పట్టియై శుభవికాసమునం దగు వెంగమాంబ తాన్
మేదిని సాటి ఎత్తురె ధృణిన్ మానిన్ రమణీశిరోమణుల్.

సీ. పలినోళ్ల భాషింపఁ బడురచ్చలకు నెక్కి పరమేష్ఠి నెలఁతయే భాష మెలఁత
నిలిచినచోటఁ గాల్నిలుపక వర్తించు శ్రీమహాదేవి యేసిరులదీవి
చండియై తనప్రాణసఖు నాటలాడించు గౌరీవధూటియే కళలజోటి
యడుగున లోకగుణం బనహెచ్చుతగ్గులై నలినోద్భవపృథ్వీనమూ బాఁటిసాధ్వి
తే. యనుచునవిచినహరిమినణఁగి మణఁగి, కలిమిలేమిని భర్తతోఁ గలసిమెలసి
హెచ్చుతగ్గుల నొకరీతి నెసకమెసఁగ, వెలసె విలసితకీర్తుల వెంగమాంబ. 78

క. శ్రీవెంగమాంబికామణి, కీవేంకటరామనృపతి కిరుపురుషనయుల్
శివలింగగిరిగుణగణ, భావితులై రామనృపతి పాపయ్యయనన్. 79

ఉ. మస్తగజంబులీలఁ జెలుమామిళ వేంకటరామశౌరిపు
త్రోత్తముఁడైన రామవిభుఁ డోహో సాహసశత్రుకోటిపై
గత్తెజటీనదూసియెసకం బెసఁగన్ జళిపించి సింపుమై
గుత్తపుఁదాపితాలవిక కుట్టుపటుక్కున విచ్చె రంభకున్. 80

చ. అహహ పెరుంగురామమహిపాత్యతదానపయఃప్రణాళిలి
ట్లహరహమేలులై పరఁగి యాశలభూభగమానుసామజ
ప్రహతకటీకరావహములఁ బర్వుచుఁ బన్నుతి ప్రీలఁజేకుంద
న్మహిమములెన్నమిన్న మహనుండలిఁ గుండలిరాజమాళికిన్. 81

క. శ్రీమీఱఁ దత్సదంశ్రులు, నామమిడిన వేంకటాద్రిహాయుఁడనుచునా
రామక్షితిపతితన్మునిఁ, బ్రేమం బాపయ్య యనుచుఁ బిలిచిరి పెదపన్. 82

సీ. ఒకవానరుఁడు నఖస్ఫురణంగలేక, పునాకశైలంబు ప్రగ్గె బలధి
నొకబ్రహ్మచారిలోకఁ దీర్పఁగాలేక బడిపిన్న నెరసాతలము చేర
నొకనరుండెడదాఁక నోర్పుబిరములేక గిరిజాధినాథునిచే భంగపడియె
నొకజోగిగాన్నగుర్కకుడు మించఁబడిలేక కలశాబ్ధిరాజు భంగమునఁబడియె
తే. నేటిధృతి మేటిపతరణమేటిశౌర్య, మేటిగాంభీర్యమని నిరాఘాటధైర్య
దానశక్తిగభీరతానూనుఁ డగుచు, వరలు వేంకటరామపాపయ్యశౌరి. 83

క. శ్రీమచ్చెలుమామిళకుల, సోమునకున్ బాపయప్రభునామునకున్
గామినియిభగామినిశుభ, గామినిమీనాంబ తనరుఁ గలిమిన్ బలిమిన్. 84

సీ. ఆదిగర్భేశ్వరియనిబుధుల్ వినుతింపఁ బుట్టునాగములతోఁ బోలుపుమీఱి
యనుకూలదాంపత్యమనుచులోకులు మెచ్చఁ దనప్రాణనాథు చిత్తమున మెలఁగి
పరమపావనియంచు బంధువుల్ తోషించ నిత్యసదాచారసిద్ధిఁ బూని
భాగ్యశాలినియంచు భామినుల్ గణుతింపఁ గూఁతులఁగొడుకులఁ గూర్మిఁగాంచి
తే. శివిఁదనరారెఁ బద్మాక్షుదేవికథక, వైభవమ్ముల భాసిల్లువాసిరెడ్డి
రామలింగేంద్రుసతును గారాబుపట్టె, వృద్ధిఁగ నమణిపితురుంబ మీనవాంబ. 85

సీ. విలసదద్దంకితిరుమలతిరుమలాచార్యు నంఘ్రిపల్లవయుగం బాశ్రయించి
హరివాసరవ్రతసదాచారకలనంబు నిత్యవ్రతంబుగా నిర్వహించి
సత్రతటాకవనాదిసప్తసంతానముల్ సమధికోత్సాహుఁడై సంఘటించి
హితపురోహితసమాహితసమాహితముగాఁ బురుషోహరియటంచు భూరిఁ బెంచి

తే. ధనకనకవస్తువాహనధాన్యపుత్త్ర, పౌత్త్రదీర్ఘాయురారోగ్యభాగ్యమహిమ
గాంచెఁ దనరారుమీనాక్షిదేవితోడ, మహితతేజుండు పాపయసత్ప్రభుండు. 86

వ. వెండియుఁ బాంచరాత్రహృద్యానవద్యపద్యసద్యోత్కలవిద్యాసముద్యమోద్యద్విద్వన్నికరసుకరాశీ
ర్వచనరచనాప్రతీయమానసంపత్పరంపరాపూర్ణుండును రణాగ్రవ్యగ్రనిజభుజాగ్రజా
గ్రన్మండలాగ్రప్రసారోత్సారితరిపుమండలఖండితచండమరీచిమండలుండును నిరం
తరనిరంతరాయనిశ్శ్రేయసనిర్విశేషసమృద్ధసప్తసంతానపరిపూరణస్ఫురణపరిణత స
ముత్సాహదోహలుండును శ్రీవెంగమాంబికాగర్భశుక్తిముక్తాఫలుండును బైండికుల
గోత్రపవిత్రుండును బావనచరిత్రుండును నగు శ్రీ చిఱుమామిళ్ల పాపయ్యప్రభుం
డొక్కనాఁడు పుత్త్రమిత్త్రామాత్యబంధుసందోహపరివృతుండై నిండోలగంబున
సుఖాసీనుండై సరసస్సల్లాపంబులం బ్రొద్దు గడపుచు. 87

మ. ననుఁ గామానుజపాదపద్మయుగళీనవ్యాప్యయుధ్యానపా
వనహృద్భాగవతావతంసపదసేవాసక్తచిత్తుల్ మరు
త్తనయారాధనచారులబ్ధకవితాధారుల్ సదారూఢభా
వనుఁ డాస్థానకవిన్ నిజాశ్రితునిఁ బిల్వంబంచి పల్కెన్ గృపన్. 88

క. పౌత్త్రుఁడవై మైత్రేయున, గోత్రుఁడవై నారసింహగురువర్యునకున్
బుత్త్రుఁడవై వెలయుదువీ, ధాత్రిన్ మాపనుపుసేయఁ దగు కృష్ణకవీ! 89

క. అన్వయభవ్యాపహమగు, కావ్యరచనమదియు మేలు గాదే బుధసం
భావ్యము 'విశ్వశ్రేయః, కావ్యం' బనుసూత్త్ర మార్యఘటితం బగుటన్. 90

వ. అదియునుంగాక యొక్క విశేషం బాకర్ణింపుము ఒక్కనాఁటి హరివాసరవ్రతో
పవాసంబున విశ్రాంతనై యున్న మజ్జననీచరణారవిందంబులకుం బ్రణమిల్లి కృతాం
జలిపుటుండనై యున్న నన్నుం జూచి వత్సా! సప్తసంతానంబులయందుఁ గృతిం బడ
యుట విశేషలాభంబనియు మహారాజన్యచరిత్రంబు కలిదోషనాశకంబనియు నాము
ష్మికఫలప్రదంబనియుం బెద్దలు నిర్దేశింతు రగుంగావున నెద్దియేనియు నొక్కరా
జన్యచరిత్రంబు కృతిముఖంబుగా రచియింపంజేసి వేంకటేశ్వరార్పణంబుగా నివేదిం
పందగు నిది మదీప్సితంబని యాదేశించుటయు నయ్యమ సెయ్యంబునకుం బ్రీతుండనై

జనన్యాభిజ్ఞానవర్తనంబు సలుపం బూనియున్నవాఁడు భవత్సన్నిధానంబునుం దొర
కొనియెం గావున. 91

క. కృతికన్యాపతి వేంకట, పతియఁట కృతిభారతార్థపద్ధతియఁట యా
కృతి భవనిష్కృతియగునఁట, కృతివిగదా నీవు జగతిఁ గృష్ణకవీంద్రా! 92

వ. అని యిట్లు ప్రశంసించి తాంబూలస్వర్ణాంబరాభరణంబులం బరిష్కృతుం
గావించిన నేనును బ్రహృష్టాంతఃకరణుండనై మత్కృతిపతి యగు శ్రీవేంకటా
చలపతి నభివర్ణించెద. 93

సీ. ఏ దేవదేవు నిసాదరాలోకంబు లోకంబులకు సౌఖ్యమాచరించు
నే పరాత్పరు దివ్యరూపానుభావంబు భావంబులకు మేలు పాదుకొలుపు
నే జగజ్జనకు నిరిచ్ఛావిహారంబు హారంబు ధారణీచారుముఖికి
నే మహాబలశాలి హేలావతారంబు తారంబుఁ ద్రిపత్త్రయమునకును
గీ. నే సుధీనిధికిఁ గాఁపురైసుఖాంతు, రంగ బంగాళ చోళ కళింగ వంగ
గౌళ పాంచాల నేపాళ మాళవాంధ్ర, శకయుగంధర ముఖ్య దేశ ముఖ్య నృపులు. 94

శా. ఆపన్నాణపు వేలుపుం దొరఁ బ్రపన్నానీకమందారుఁ గా
శ్రీవైకుంఠపురంబు వెల్వడి యసచ్ఛృంగారుఁడై యుండిరా
జేంద్రోత్కృష్టుని స్వామిపుష్కరిణికాతీరప్రదేశంబునన్
భావింపందగు హేమసౌధమున శుంభల్లీలఁ గ్రీడించుచున్. 95

సీ. ఆమోదమున నామారామ మేల్వంటు మెఱుఁగారు గామునపై మెఱుపు లీన
నహితలోకైకదుస్సహాసహస్రారంబు లాలితంబగుచుఁ గెంగేల నమర
ఘనతరామలకనత్కనకోత్తరాసంగ దీధితియొడలఁ బైఁ దేజరిల్ల
ఘూర్ణద్గిరికచారుహీరకోటీరంబు కొమరారుచుత్తమాంగమునఁ దనర
గీ. లలితధాతువిచిత్రశిలావిశేష, శేషగిరిశృంగశృంగారచితసితాంత
బహుళమణిరాజరాజితభద్రపీఠి, నసగతి వేంకటాచలస్వామి వెలయు. 96

షష్ఠ్యంతములు

క. ఏవంగుణగణభృతికిన్, గేవలవిద్యాభిరతికిఁ గిల్బిషహృతికిన్
భావభవాకృతికిన్ విజ, యావహపరిణతికి వేంకటాచలపతికిన్. 97

క. శంకృతికిన్ చితదైత్యా, హంకృతికిన్ మణిగణోజ్జ్వలాభరణకృతా
లంకృతికి రణజయాంచిత, భాంకృతికిన్ మదనసదృశభవ్యాకృతికిన్. 98

క. శరవరశోధంబుజను, తరుపగసిర్జనసగిత్సుధాకరకరస
త్పురహరవరగిరిరుచుల, చరదురుతరతరుణకీర్తిశాలోదరికిన్. 99

క. శ్రీలలనకుఘనఘనాఘన, నీలనకవనీవనీవనీపకరక్షా
శీలునకు నబ్ధికన్యా, ఖేలనలోలునకు శేషగిరిపాలునకున్. 100

క. ఖరకరకరగరవైశ్వా, నరనగహరిహరిఖరారినవశౌర్యకలా
ధరుణునకున్ సకలకలా, ధరణునకున్ శేషశైలవరవరణునకున్. 101

వ. అంకితంబుగా నాయొనర్పంబూనినశకుంతలాపరిణయం బనుమహాప్రబంధంబునకుం
గథాక్రమం బెట్టిదనిన. 102

శ్రీ ర స్తు.

ప్ర థ మా శ్వా స ము.

కథాప్రారంభము.

తే. తాలహింతాలతూలరసాలసాల, మాలకతమాలకృతమాలమాలతీల
తాలతాళిగళద్రజస్థగితగగన, రామణీయంబు నైమిశారణ్యపదము. 1

క. ఆనైమిశవనభూమిని, శౌనకశాండిల్యముఖ్యసంయమివర్యుల్
పూనిసుఖంబునసూతుని, మానితగుణజాతుఁ జూచి మది ముదమొదవన్. 2

వ. భారతకథాసుధారసంబు వీనుల నించుచు మమ్ముఁ గృతార్థులం గావించితి వందు శకుంతలాదుష్యంతోపాఖ్యానంబు సవిస్తరంబుగా వినవలయుం జెప్పుమనిన సూతుండు పరమహర్షసమేతుండై శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 3

మ. కలదుర్విన్ బలగర్వితాహితకచగ్రాహోగ్రహోద్యద్భుజా
ర్గళరాజద్ద్విజరాజగోత్రశిఖరద్రాజన్యసౌజన్యపు
ష్కలసద్వస్తుసమస్తహస్తినగరాఖ్యప్రఖ్యరాజన్వతీ
తిలకం బంగకళింగవంగముఖదిగ్దేశాధిపాశాస్యమై. 4

సీ. గురుఁడైన భారతీవరుఁడైననోడించు విద్వత్ప్రవరులైనవిప్రవరులు
హరుఁడైన దంభోళిధరుఁడైన దమకించు రాజన్యమణులైనరాజమణులు
ఘనుఁడైనమహిజవాహనుఁడైనఁ దలఁకించు నార్యాభిజనులైనయర్యజనులు
హరినైన గంగాలహరినైన విహసించు బాహువిభవులైనపాదభవులు

గీ. వేదవిద్యాప్రభావభావితవితరణ, పరిణతయశఃప్రసారవిస్ఫారులగుచు
నలువుమీఱుదు రగ్రవర్ణములధీరు,లాజవంజవధారులా రాజధాని. 5

ఉ. నందితనూత్నరత్నవరణప్రతివాసరచంద్రచంద్రికా
కందళదిందుకాంతఫలకస్రుతపాండురవారిపూరముల్
చెందఁగనందమై పరిఖ చెన్నెసఁగున్ నిజవంశరాజసం
క్రందనులున్నతన్నగరిఁ గాచుసుధాజలరాశి కైవడిన్. 6

మ. స్ఫురదాకాశతరంగిణీమధురవారిపూర్ణంబుం ద్రావఁగాఁ
గరమభ్రమ్మునకెత్తిహత్తినమహాగంధేభరాజంబనన్

హరినీలద్యుతితీవ్రవప్రవలయంబై యున్నతద్వారగో
పురమై మహాస్తిపురంబు పేరనఁ బెంపుం గూర్చు నశ్రాంతమున్. 7

సీ. మాపట్టునొకవీథి సుకుమారతరపద క్రమణమాతంగచంగములగములు
కనుపట్టునొకవీథి ఘణఘణక్వణరణ ద్ఘంటికాశతళతాంగములగములు
పసిమీఱునొకవీథిఁ జక్రచంక్రమణాది గమనదుర్గమతురంగములగములు
మొనసూపునొకవీథి ఘనభుజార్గళనిర ర్గళవాహినీపురోగములగములు

గీ. తివురునొకవీథి బధిరితదిగిభరాజ,కర్ణకోటరపాటనక్రమసమగ్ర
పటహడిండిమభేరికాహళమర్ద, ళప్రముఖవాద్యవాద్యకోలాహలములు. 8

సీ. ప్రసవాసవాసంగలసమానమదభృంగ విసరైకశృంగారరసలవంగ
మనుభూతఫలసారఘనశుకవ్రజభార వినమితఫలపూరవిటపివార
మతనుకేళీవిలోలసుతనుపల్లవజాల కృతనివాసతమాలతతవిశాల
మతులకోకిలపోతధుతపల్లవవ్రాత నతలతాసంఘాతవితతచూత

గీ. మానమితచంచలసనకాలీనకలహ, కలితకలకలకలరవకులకులాయ
రంగదుత్తుంగతుంగనారంగరంగ, మలరునవ్వారిపురిసరోద్యానవనము. 9

సీ. కులుకుగుబ్బెతగబ్బిగుబ్బపాలిండ్లపై వలపులీనుజవాది మెలఁగిమెలఁగి
యలసౌధములవన్నియలమున్నియలజాది యలరు శయ్యలఁజేరి యలరియలరి
బెరసిపుష్పాడిగ్రమ్ము పెరటిలేమరువంపుఁ దరులపందిరులపైఁ బొరలిపొరలి
మరుకేళినలయుకోమలికపోలములపైఁ బునుఁగుఁజెమ్మటలతోఁ బొదలిపొదలి

గీ. సరసపరిసరకాసారసారసార, సవిసరసరణిపరిగతప్రసరణభరిత
పరిణతపరాగపరిమళపవనడింభ, మోజ నలరించమించునా రాజధాని. 10

ఉ. కుంతలకేరళద్రవిళకోసలసింహళగౌళమాళవా
శ్మంతకరూశఘూర్జరదశార్ణకళింగశకాదిమేదినీ
కాంతకిరీటరత్నఫలకప్రతిబింబితపాదుఁడైన దు
ష్యంతుఁడు తంద్రితాతలక్రియన్ ధృతినప్పురమేలు ధీరుఁడై. 11

సీ. ఏరాజుభేరికాభూరినిర్ఘోషంబు ఘోషంబమరఁజేయుఁగుటిలనృపుల
కేరమ్యగుణశాలిభూరిప్రతాపంబు తాపంబుగూర్చు నధర్మరతుల
కేమేటినిజభుజాధృతచంద్రహాసంబు హాసంబుగావించునళినిధార
కేధన్యువితరణసాధుసంకల్పంబు కల్పంబునకు వెలికాంతినెఱపు

గీ. నతఁడు కేవలనృపుఁడె సామ్రాట్టహాస, చకితచకితాహితాహితస్వర్ణపూర్ణ
విశ్వవిశ్వంభరాధురావిధురతరభుజ, జాగ్రజాగ్రత్ఫలుండు దుష్యంతవిభుఁడు. 12

సీ. కోరదీఱవానలుగురియఁ పర్జన్యుండు జగతిముక్కారుసస్యములు పండు
గ్రామముల్ ధనధాన్యకటకంబులై యుండు నలిమిధేనువులుచన్నవిసిండు

బ్రాహ్మణోత్తములకు బాధలు లేకుండు నిత్యోత్సవంబులు నెగడుచుండు
వంధ్యల కాత్మజావాప్తిఁ గోర్కులు నిండు తరుల నెప్పుడు పండ్లాకనిగనుండు
తే. వరతమంబులఁ దామగతంపరనఁగఁ, బూలుచేరెత్తినటువలె భూప్రజలకు
నుత్తరోత్తరమభివృద్ధి యొలయుచుండు, నెలమిన ధాత్రి దుష్యంతుఁ డేలు నపుడు. 13

వ. వెండియు నమ్మహీమండలాఖండలుండు రాజ్యంబు పాలించుచు గురుజనంబుల యెడ వినయంబును సామంతుల యెడ నెయ్యంబును మిత్రుల యెడ మోదంబును శత్రుల యెడ భేదంబును పౌరుల యెడ లాలనంబును బ్రజల యెడఁ బరిపాలనంబును శిష్టుల యెడ ననుగ్రహంబును దుష్టుల యెడ నిగ్రహంబును జారుల యెడ నన్వేషంబును సూరుల యెడ సంతోషంబును నీతిశాస్త్రంబుల యెడ శ్రవణంబును సదాచారంబుల యెడఁ బ్రచరణంబును ధర్మసూక్ష్మోపదేశంబుల యెడ నాభిముఖ్యంబును ధర్మేతరంబుల యెడ వైముఖ్యంబునుం గలిగి దిగ్విజయసమాపాదితోపచయుం[illegible]కటకనికటవిహార సుకులంబు నక్కరినగరంబునం బితృపైతామహం బగు రాజ్యంబు పాలించుచు నొకనాఁడు మహార్ఘమణిగణకిరణచ్ఛటాకంచుకిత కాంచనసమంచితస్థూణాసుందరం బగు నాస్థానమందిరంబునఁ బురోహితవిద్వత్సామంతమంత్రిప్రభృతు లిరుగెలంకులం బలసికొలువ సింహాసనాసీనుండై పేరోలగం బుండు నవసరం బున 14

సీ. నెఱిసంజకెంజాయ నెరసు లెన్నెఱుపల్ల జడలతోఁ గరువంపునడలతోడఁ
నివుట తియ్యని తేనె దివురు ప్రాముకుల పలుకుతో ప్రజ్వలింపుఁ జిలుకుతోడఁ
బరమభాగవతసంపదమీఱునూర్ధ్వపుండ్రములతోఁ జక్రచిహ్నములతోడ
మందానిలాఘాతకందళన్మహతీస్వనములతో హరికీర్తనముల తోడ
తే. దమకులఁ దీర్చునుత్తమజ్ఞానఘనుఁడు, ధర్మసూక్ష్మోపదేష్టయతస్స్వరుండు
లోకసంచారి కాలత్రయీకథాభి, శాలిదుఁడు వచ్చె నచటికి నారదుండు. 15

తే. దేవముని రాకఁ గని ధరిత్రీకళత్రుఁ, డెదురు చని భక్తిఁ బదముల కెఱఁగి రత్న
చిత్రితవరాసనమున నాసీనుఁ జేసి, యర్ఘ్యపాద్యాదిసత్కార మాచరించి. 16

వ. కుశలప్రశ్నపూర్వకంబుగా బహువిధసంభాషణావచనంబుల నమ్మహాత్మునిచిత్తం బారాధించి తదనుమతి నుచితపీఠంబునం గూర్చుండి కొండొకతడవు దడదారిపలుకు లకుఁ బ్రహృష్టాంతరంగుండై యమ్మునిపతి ముఖకమలంబునం జూచి కేలు మోడ్చి సవినయంబుగా ని ట్లనియె. 17

ఆ. ఎచటనుండి మీర లిటకు విచ్చేసితి, రేమికతము చెప్పవే మహాత్మ!
మిమ్ముఁ జూడఁగంటి మీదకూర్పుష్టిచే, నభిమతార్థలాభ మందఁగంటి. 18

వ. అనిన దరహాసితముఖుండై నారదుం డి ట్లనియె. 19

మ. పురుహూతప్రముఖామరాధిపకళాపూర్ణప్రభాశాలియై
నరనాథుం డుదయించు నట్టిఘను సన్మానంబునం జూచు నే

పరమార్థం బనితోఁచున ట్లగుట భూపాలాగ్రణీ! మాకు నె
వ్వరితో నేమగుధర్మవత్సలుల మై వర్తింతు మే మెల్లెడన్. 21

వ. అట్లుంగాక యింద్రాదిదిక్పాలకసందర్శనంబును గంగాదిపుణ్యతీర్థాచరణంబును గురుక్షేత్రాదిపుణ్యక్షేత్రావాసంబును గాంచ్యాదిదివ్యస్థలావలోకనంబును భవాదృశమహారాజాధిగమనంబును మాకు నవశ్యకర్తవ్యంబు లైననొకవిశేషంబుగలదాకర్ణింపుము.

సీ. శ్రీమహాదేవీలలామంబు సైదోడు వేవెలుంగుల వేఁడివెలుఁగుజోడు
యామినీకామినీకాముండగు చెల్వు చిన్నారిబొన్నారిజింకదాల్పు
కటికిచీఁకటులనొక్కట ప్రుంగుజగజెట్టి కలశపాథోరాశిగన్నపట్టి
మేటిదేవతలకామెత లొసంగెడుప్రోడ తొగవాలుఁగంటికిఁ దోడునీడ
తే. కడిఁది జడదారిసిగపూవు కళలప్రోవు, మేలుపులకు సీమ కాముని మేనమామ
కల్వచెల్వపుఱంది భోగముఁ గొంది, చక్రగమిమక్కువబోజుంగు రేవెలుంగు. 22

క. కాంచెన్ మృగలాంఛను డౌరుసంచితనయుఁ దనయుం బుధుఁ బదానతవిబుధున్
బ్రాంచితమతిఁ గనుసుతుఁ గని, పెంచెం బురూరవు బుధుండు భృశగౌరవుఁడై. 23

చ. వినరఁ బురూరవుండు దనయుం దనయున్నతిఁ గాంచె నాయువున్
ఘనుఁ డతఁ డాత్మజున్ బడసెఁ గంటు నహుషుం జయింతు నన్నకున్
గనదనురూపరూపయుతుఁ గానహుషున్నహుషుండు గాంచె నొ
య్యన భుజశౌర్యశీర్యదభియాతియయాతి నయాతిలాలసున్. 24

వ. మఱియును నయ్యయాతికిఁ బూరుండును బూరునకు జనమేజయుండును జనమేజయునకుఁ బ్రాచీశుండును బ్రాచీశునకు సంయాతియు సంయాతికి హాసంయాతియు హాసంయాతికి సార్వభౌముండును సార్వభౌమునకు జయత్సేనుండును జయత్సేనునకు సురాచీనుండును సురాచీనునకు మహాభౌముండును మహాభౌమునకు నయుతానియుతుండును నయుతానియుతునకు గ్రోధుండును గ్రోధునకు దేవాపియు దేవాపికి రుచికుండును రుచికునకు మతివరుండును మతివరునకుఁ ద్రసుండును ద్రసునకు నీలుండును నంగనిగిరి. యన్నీలునకు రథంతరాదేవివలన నుదయించి సోమాన్వయంబు కీర్తిపౌరుషంబుల కగ్రగణ్యంబుగా వెలయించు మహాభాగుండవ ట్లగుటం జేసి. 25

సీ. ఒకతాత కువలయాహ్లాదికరంజనంబున నఖిలలోకములరాజై తనర్చె
నొకతాత విద్యాసముద్యమాపాదియై యతిబోధమున బుధుం డనఁగ నెగడె
నొకతాత భూమిభృన్నికరశాసనమున నధికుఁడై ప్రాచీశుఁ డనఁగఁ బరఁగె
నొకతాత దినదినప్రకటదానంబున మని సార్వభౌముఁడై మహిరహించె
తే. నొకఁ డొకనికన్న మిన్నయైయున్నతంపుఁ, బెంపుగఁజూత్తఁ బ్రజలను బెంచి మనిచి
ఘనుల మును గాచగించుదీవనలఁ దనరి, రదిగదా నీదుసంప్రదాయము కుమార! 26

క. శైలంబుల్ శైలం బిరు, గేలం గీలించి వాలి కేళిగ దునుమం
దాళగలేఁ జలిచితినో, బాలుఁడ వై యోడుదునా శుభలీల కలిమి చేన్. 27

తే. వనులఁ గ్రీడించు దుష్టసత్త్వముల వలన, నాశ్రమమ్ములనొందు వేదనవహింత్రమమ్ము
వెడలుమడవికి నిపుడు కాపింపుమింపు, తాపసహితాత్మీమానుఁ బ్రతాపసహిత ! 28

వ. అనుము ఫణిరాజవలయపరిపాలనని స్థాగరిష్ఠుఁ డగు నృపశ్రేష్ఠులకు శాస్త్రసమ్మతం బగుట మృగయ్యం బవశ్యకర్తవ్యంబు గావున నాశ్యాకభటపరివృతుండవై గిరితరుకంటక శిలాదుర్గంబు లగుమార్గంబులు నిరోధించి శరభశార్దూలాదిదుష్టసత్త్వంబుల సంహరించి యాశ్రమంబులకు సౌఖ్యంబు గావింపు మమ్మహామునుల యనుగ్రహంబున నక్రవర్తిలక్షణలక్షితుం డగు కుమారుం బడయంగలవు అని యాదేశించిన నబ్రాహ్మణునకు పులకితస్వాంతుండై దుష్యంతుం డట్లకాక యని యంగీకారపూర్వకంబుగాఁ బ్రణమిల్లి పీఠిఁ గొల్చి నాశీర్వచనముఖరముఖుండై యామంత్రణంబు గావించి యంతర్ధానంబు చేసినం బిదపనే యాహ్వాదమిత్రుఁ డు మృగయావినోదకౌతుకాయత్తచిత్తుండై యొండొకనాఁ డపరరంబున నిద్రాసుఖంబు వర్ధిల్లుటయును. 29

సీ. భానుఁడు పూర్వాబ్ధి బడి బాగ్గె కౌముది శోభిల్లుచుండు నపరాబ్ధి బాడబంబో
పొడిచి రారవిఁ జేరు పూర్వద్యురపసాన చంద్రాద్రి పవసిసిద్ధజ్వలన మో
ప్రతిమాధవోత్థమై ప్రబలి సిత్కులము సేర్చు సాక్షీలన్మహాగ్నిలో పావకంబో
ప్రాక్సపత్నిఁ గరంచ భర్తృజాబిప్రకీటి యొందుయించు మనే డిసిబ్బ్రాన్చు గముయొ
తే. తరతమంబులఁ బలుగ విస్త్రంపి గాఁగఁ, బవనశశనీయమానపతాపవహ్నిఁ
గ్రాముకాలకళాస్ఫూర్తిఁ గ్రౌరచయమొ, నాఁగఁ బగఁ బశ్చిమాశిలాగ్రంబు.

మ. అలి నుర్వీతలముం బగిల్చి నభ మెల్లం దానయై యొంచెమ్ములం
గలకీలాలపుంజాలు మేలుడివి తన్నాశ్రి చక్ దలంకక్ మహా
బలున వ్రేసవి వహ్ని దారుణముగ్ బ్రాపించి కన్నెత్రిను
జ్వాలుఁడై నాఁట నుగ్రోలెవాయుసఖుఁ డక్ ప్రఖ్యాతిగాంచెక్ ధనక్. 31

మ. అహాహో లోకము లెక్క లేని మనుఁ కీలాక్షీలవాతూలదు
స్సహమై తీండ్రి లుమండు వేసవికి నీశశ్రీశవాగీశుల
న్నహముల్ మూర్ధమునందు శయ్యనిగమవ్యాపార పాత్రంబునన్
బహుమానింతురు వారిఁదత్సమయతాపశ్రాంతి శాంత్యర్థమై. 32

ఆ. పగలు విస్తరించి మిగుల వేఁడిమి చూపు, తరుమఁ జేరి చాయ తరులనీఁగెఁ
బరమసాధ్వియయ్యుఁ భర్తవిన్నాడెనే, తగవు మీఱ సేయఁ దగదు పతికి. 33

తే. సూర్యుఁడు నిజప్రతాపంబు చూపఁ జూచి, కొంతకాలము వేఁగి సర్వాలుగ్రక్కఁ డోడఁగా
నిసుఁడు కోపింపఁ బలిమ రమిను మడంచి, కడిమి సూపుట ధరణి సిక్కంబు కాదె. 34

సీ. యంత్రధారాగృహాభ్యంతరాళములందు వరపర్ణినీపయోధరములందుఁ
గమనీయగోస్తనీకాయమానములందు ఘనసారకదళికావనములందు
బహుపాదపాదపప్రబలవాటికలందుఁ గాసారతీరసైకతములందు
మల్లీమతల్లికావల్లీగృహములందు నికటపానీయశాలికలయందుఁ
ఆ. బరువమగుపండువెన్నెలబయళులందుఁ, బరళితమృణాళతాలవృంతములయందుఁ
గేవలాసక్తులగుచుభోగింపనరిగి, హాయిరామండు వేసవిఁ బతులుసతులు. 35

తే. ఆటనధంబున డంబయ్యె నంబుదంబు, పశ్చిమంబున నింద్రచాపంబు దోఁచె
నొలసితూరుపుగాడుపులు త్రిమ్మన, నవనవతటిల్లతావితానంబు బెరసె. 36

సీ. తపముపెంపున ఘోరతమమైదిశలఁ బ్రాఁకి జలజబాంధవుఁగప్పుశార్వరంబొ
కేళిసీవృత్తభంగికిఁ గూర్చు మెఱుపులఁ గరదీపికలఁ జేరుకజ్జలంబొ
పర్జన్యుశరణంబు ప్రాపించి గఱులతోఁ జగలఁ గ్రుమ్మరుశిలోచ్చయచయంబొ
ధరణీధరములేర్చుదవవహ్నిపవనమున వెడలుధూమస్తోమవిస్తరంబొ
గీ. యోగశయ్యాభిముఖముగా నొలయఁజూచి, శ్రీమహావిష్ణుపదమునకై సేయుటకును
వడలునిద్రావధూటిమైవిలసనంబొ, నాఁగనభమున నడరెఘనాఘనంబు. 37

క. తళతళ మెఱసెన్ మేఘము, పెళపెళ నుఱిమెన్ నభంబు పెటలువాఱం
బలపలగురిసెన్ వర్షము, జలజలనిలనింద్రగోపజాలము రాలెన్. 38

తే. తపమునకువిఘ్నకరయిందుఁ డలపఁ దగుచుఁ, బోలయుంపర్ణావధూటిపయోధరముల
వేయికరములనింపెనవ్వేడబమున, నపుడ శాంతించె నతనిమహాతపంబు. 39

ఉ. మించెదళత్తళిద్రుచులుమీఱి మెఱుంగులమొత్తముల్ విడం
బించెదిగంతరాళములభీతికృదూర్జితగర్జితధ్వనుల్
నించెఘనాఘనంబు ధరణీవరణంబున భూరివారి న
ర్తించె మయూరవారము పరిస్ఫుటబర్హసమర్హణార్హమై. 40

శా. అన్యాయంబున హెచ్చి గ్రీష్మఋతురాజక్రాంతమున్ భోజనో
దన్యాతాపము నేర్పరింపఁగని క్రోధస్ఫూర్తిగర్జిల్లి ప
ర్జన్యుం డభ్రరథస్థితిన్ మణిగణచ్ఛాయల్ దలిర్పన్ మహో
జన్యస్థేమముసూపెనో యన శరాసారంబు పర్వెన్ వడిన్. 41

వ. వెండియుం బుటపాకభాస్వరకార్తస్వరలతావితానంబుల తెఱంగున నందుఱంగలించు మెఱుంగులమొత్తంబులును, మెఱుంగులమొత్తములతోడ నుదాత్తములై మందర మంథానమథనపరిక్షుబ్ధదుగ్ధజలనిధినిర్ఘోషంబులవిధంబున నూర్జితంబులగు గర్జితంబులును, గర్జితంబులతోడం బరిస్ఫూర్జితంబులై దశముఖసంగ్రామసమయసమ్మోహనసముద్దామరామకరలాఘవనిర్గతశరాసారంబులకరణి ఘోరంబులగు ధారాళధారాధరధారాసారంబులును, ధారాసారంబుల ధరాపరాగంబులు దుర్దమంబులగు కర్దమం

ఘూర్ణిల్లి నక్రొలంది నిలువక జాలువాఱి కాలువలై నిలుకడ లేక తెప్పదెరలం బొరలుజలప్రవాహంబులును, జలప్రవాహంబులతరణంబులకుం గరణంబులులేక యిరుగడలం బడలుపడి పడిగాపులై యున్న యధ్వన్యులును, నధ్వన్యు లగుపతులయోగక్షేమసమన్వేషణంబు లగుభాషణంబుల ముఖరంబు లగుముఖంబుల నిన్నుఁ గనం బోలయ నిట్టూర్పు నిగుడ్చుచుఁ బాగిమనంబున కెమరుచూచుకుటుంబినులును, కుటుంబినులధాన్యంబులకుం గారణంబు లయినకృషివ్యాపారంబుల నవ్యాపారంబులగు వాళవాళికలం జెలంగు ప్రబలహాలికులును, హాలికులపరిశ్రమంబులం బ్రశస్యంబు లగుసస్యంబుల నుదారంబు లగు కేదారంబులును, కేదారంబుల సమృద్ధి నభివృద్ధిం గాంచు నగ్రామంబుల శుభసన్నివేశంబు లగుదేశంబులుం గలిగి వర్షాగమంబు సుగమంబై ప్రవర్తిల్లం బరంగెను. 12

క. వచ్చెన్ శరదాగమ మొగి, విచ్చె న్నేత్రాంబుజములు విష్ణుండు ధరపై
హెచ్చెన్ గాన వనంబులు, మెచ్చెన్ బశుసరి మెసంగి మెసవుకసపులన్. 13

ఉ. కొలఁకులు దేఱెఁ బద్మములకుం గను వేఁకువ యుడిగె మేఘముల్
పలుకులు జేటుడెంకిలము పంకలు బంకములారె భేకికా
హాళిహాళికంబులారెఁ గలహంసరుతమ్ములు మీఱెఁ గేకినుల్
వలవెలబారె సస్యము నవీనరుచిం దనరారె నత్తఱిన్. 14

చ. అరయఁగ దీక్ష చే సుకృత సంపద యోదము ఘోరఘోషవి
స్ఫురిత సకంక జీవన మొసంగ జనంబుల కేటి ధర్మము
ర్వరనిఁక వారి కల్మషము వాఁపెదనంచు గ్రహించెనో యనన్
శరదృతువాప్పెనా హృదయసమ్మద నిర్మలవారిపూరమై. 15

వ. ఇత్తెఱంగునం దుఱంగలించి శరద్వాసరంబు భాసురంబగుటయు నారదమహాముని వాక్యంబులం బుట్టినయాగ్రహావేశంబున దేశంబు యోగక్షేమంబులఁ దెలియం బనిచిన చారు లాదుష్యంతునకుం బొడసూపి జయజయశబ్దపూర్వకంబుగా మ్రొక్కి మహారాజశిఖామణీ! దేవరయానతి నలుదెసల యోగక్షేమంబులఁ దెలిసివచ్చితి మమ్మహామునివాక్యంబు లనృతంబగు నేకకిరి తరక్షువ్యాఘ్రప్రముఖంబు లగుసత్త్వంబుల గిరితరంగిణీతటోద్దేశంబులు దుష్ప్రవేశంబులై యున్నయవి నయచరణపరిణతసత్త్వాంతరణంబున నార్తులకు శరణంబ వగుము. 16

చ. ఒలమిరు కాశచామరవిలాసము పొంద రపంకజాతప
త్రలసనముం బొనర్చుచు శరద్రమణీమణితోడు నీడగా
వెలువడి వెంటనంటి యటవీతటవీథుల సత్త్వకోటులన్
వెలికొననీక త్రుంపఁదగు నీలకుమారకుమారవిక్రమా! 17

క. అనిచారులు వినిపించిన, విని వారలఁ గనిమన్నించి విభుఁ డిట్లనియెన్
ఘనధాటిన్ వనవాటిన్, గొనగోటన్ సత్త్వకోటిఁ గ్రుమ్మెద నెమ్మిన్. 18

క. రాఁ బనుపుఁడు పార్థివులఁ, దేఁ బనుపుఁడు తెఱఁగుకటిచి తేరటసఖుపం
గాఁ బనుపుఁడు జయభేరిన్, వేఁ బనుపుఁడు కర్మకరుల వేగిరపఱుపన్. 49

వ. అని యివ్విధంబున. 50

క. ఆఖేటమునకు ధాత్రీ, లేఖర్షభుఁ డనుమతింప లేలెండనుచున్
శ్లాఘించుచుఁ బడవాళుల, లాఘవమునఁ బనిచిరగ్గలంబుగఁ జారుల్. 51

వ. తదవసరంబున. 52

మహాస్రగ్ధర. మృగయాప్రస్థానభేరుల్ మిగులఁ జఱచినన్ మ్రోయుఘోషంబు పేర్మిన్
గగనంబున్ భూతలంబున్ గడగడవడఁకున్ గంధులింకెన్ దలంకెన్
దిగిభశ్రేష్ఠంబు లెల్లం దిగదిగదిరిగెన్ దేవయానోత్తమంబుల్
నగముల్ ఘూర్ణిల్లె నానానగచరవశముల్ నల్దెసల్ ప్రాఁకె క్షితిన్. 53

వ. మఱియు నజ్జనపతి మజ్జనంబొనర్చి చీనాంబరాభరణమాల్యాంగరాగంబుల నలంకృతుండై కాల్యకరణీయంబులు దీర్చి యగ్నిసమారాధనంబు నడపి గోభూహిరణ్యాదిదానంబుల బ్రాహ్మణులం దనిపి భక్ష్యభోజ్యంబులం దృప్తుండై తనుత్రాణశిరస్త్రాణంబులు దాల్చి సన్నద్ధుండై భూసురాశీర్వచనపురస్సరంబుగా శుద్ధాంతంబు వెలువడి కక్ష్యాంతరంబులు గడచి యేనుంగుమొగసాలకుఁ జేరంజనునవసరంబున. 54

సీ. మెఱుఁగువజ్రములఁ బచ్చనకమ్ములనుసుగాఁ గీలకల్పితచక్రములతోడఁ
బచ్చరా మొసలివాపవడంపునొగలపై నొఱపైనజలపోతయుగముతోడఁ
బసిఁడిచట్టుపులోప పద్మరాగముల చప్పరము చెక్కడపుఁగంబములతోడఁ
నీలంపుటిరుసు టండికనమర్పఁ దలిర్చు కెంపురావలువ్రఁ డెక్కెంబుతోడ
తే. గొనలజగజంపుముత్యాలగొండెగుతోడ, సిగసిగత్పుష్యరాగఘంటికలతోడఁ
జతురవల్గనవల్గదశ్వములతోడ, సారమగు తేరు సారథి చేరఁదెచ్చె. 55

వ. ఇవ్విధంబున సారథి తేరాయితంబు సేసి తెచ్చిన. 56

చ. వలగొని మ్రొక్కుచుం జతురవైఖరి నారథతల్లజంబుపై
నెలకొని రా ధరాధిపతి నెయ్యమెలర్ప నివాళులిచ్చుచున్
జెలువము మీఱఁ గ్రొవ్విరుల సేసలుచల్లిరి భామినుల్ నిర
ర్గళజయభేరికాపటహకాహళముల్ మొరయం బొరింబొరిన్. 57

వ. ఇట్లు మదద్విరదరథతురగసైనికసికతదుర్గం బగు రాజమార్గంబున మందగమనంబునం బురందరవిభవంబునం జనిచని పురంబు నిర్గమించి. 58

చ. పరిఘభుసుండి కాముసలపట్టిసకుంతకుఠారశూలము
ద్గరకరవాలతోమరగదాశరచాపకఠారధారులై
పరిగొని యగ్రభాగమునఁ బార్థివుల్ నడవన్ మహీతలే
శ్వరుఁడు రథస్థుఁడై కుసుమశాలివనాళి వయాళి వెల్వడెన్. 59

వ. ఇట్లు ఘోరంబులగు కాంతారంబులు ప్రవేశించి యప్పుడమిఱేఁడు వీరభటులం
బురికొల్పిన. 60

సీ. ఘుర్ఘురధ్వనులఁ దార్కొనువరాహంబులఁ గడిఁది బల్లెములతోఁ బొడిచిపొడిచి
కినిసి గర్జిల్లుచుఁ గైకొనుపంచనఖములఁ బారుటీఁటెల డొంచుపటిచిపటిచి
కవికాండ్రు పొడిచి మార్కొనుసైరిభంబుల ముసలముద్గరముల మోదిమోది
గూల్చుచు నెదుర్చుకంఠీరవంబులఁ జంద్రహాసంబులఁ జదిపి చదిపి
తే. గిరులచరులను దరులను దరులఁ ఘుమ్మురుల, దొరలఁ బొరలుచుఁ జెంగలాడుకరులరురులఁ
గలిమరవినఁ జెలరేఁగ దరలనీక, వెఱపుమఱి పేర్చి పొడిచిరి వీరభటులు. 61

శా. ఆరాజన్యుఁ డుదగ్రుఁడై పొదివి సింహవ్యాఘ్రభల్లూకభూ
దారగ్రామిణిముఖ్యసత్త్వతతితో ధానుష్క చాపస్ఫుర
న్నారాచప్రముఖాంబకంబులఁ దరిన్ నాయించుచున్ గ్రక్కునన్
ఘోరారణ్యపదాశ్రమంబుల విశోధంబు మాన్పెన్ గృపన్. 62

వ. ఇవ్విధంబునం బుణ్యనదీకూలంబులను కులకుధరపరిసరంబులను బావనాశ్రమనికటం
బులను బరిభ్రమించు క్రూరసత్త్వంబుల నవ్వ్రగ్గ ప్రకాశితపటునిశిత శరాసారంబులఁ బడలు
పడం జేయుచును. 63

క. ఘనపదములఁ జనపదముల, జనిముదముల రాదుష్టసత్త్వప్రతతిన్
మునిపదముల జనపదముల, ననుపదమును గెడల నృపతి యంటిమనిచె నదొకెన్. 64

ఉ. తారమునెంత మేయఁ డొకయేణము నేసినఁ జూచి తత్ప్రియ
స్త్రీ కదిసిఁ బాసి వల్లభుని సేమముఁ గోరుచునడ్డ మయ్యెఁ దా
దానిఁ బహ్వాన్వర్థం బెఱసి తానపు గంధమృగంబు ద్రెళ్ళఁగన్
మారటఁ బ్రాపునన్ గసిమి మానవభర్త దయాసముద్రుఁ డై. 65

క. గవయంగవయాద్వైతమిఁ, గవయంగవయంబుమీఁద గవగపగపయుం
గవియించిన జాగిలములఁ, గవియంగానీఁడు భర్త కరుణాన్వితుఁ డై. 66

క. కదళీదళములఁ బీడం, గదళియుఁ గదళంబు నిదురఁ గొనఁ గొనఁ బోదువం
గదలెడుజాతురులంగని, కదలంగానీఁడు భర్త కనికరమొలయన్. 67

క. పున్నాగంబుల వలఁగొని, పున్నాగము లెఱుపఫణులు బుసబుస లాడన్
బున్నాగపతికనాన్నృప, పున్నాగము చూచి చూచి పొరిఁ బోఁగ నవ్వెన్. 68

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహీకాంతుండు హేమంతశిశిరవాసరంబుల మృగయావినోదంబులం
దవిలి వర్తిల్లునవసరంబున. 69

ఉ. మావుల జేలు మన్నెదొర మందసమీరుని సంగడంబునె
త్తావులతావు తామరలతంపర జాజి తొలంగుఁ బావలేఁ

దీవమిటారిజవ్వనపుదీముపికాటుల మెట్టపంటఁ గ్రొం
బూవిలుకాసి సాహిణపుఁ బ్రోపరి యామని వచ్చె నత్తఱిన్. 70

సీ. తొలుదొల్తఁ బండుటాకులు రాలినయట్టి యొంటిరెండియుపుల నొఱపుమీఱఁ
బడపడితలిరుఁజొంపములఁ దుంపెసలాడి పసరుమొగ్గలతీఁగె నెసకమెసఁగ
వెనువెంటముకుళముల్ విప్పవాఱఁ బసప్పిరులతండములతో విఱ్ఱవీఁగఁ
దోఁప్తోడ నెత్తావిదోరపూఁపుప్పొడిరేఁచి కమ్మఁ దేనియసోనఁ గడలుకొనిపె
తే. ప్రకటశుకపికశారీసాధుకరనికర, సుకరకురవకమరువకాశోకకులక
తిలకసహకారముఖనగశ్రీరువాళి, పాళిఁ బొలించునవవసంతాగమమున. 71

లయగ్రాహి.—
అంచములఁ జిందుకుసుమంచములచందమునఁ గెంపలరుకులం గవికందోఁపలవింపై
సందుగలయందొదుపుక్రొందలిరులందనరు పెందరులఁ జెంగ చెలువొందునిరులందున్
గందళచమందమకరందరసమున్గొని నుందుతమసుందరులకుం గనుపుచుందా
నందనిసిడెందమలరందినమునందె మొఁగయుందగుమిళిందములబృందముఁ గ్రందున్. 72

ఉ. సమ్మనుకమ్మతెమ్మెరలకుందులకించి వసంతవేళలన్
గొమ్మలు కాననాంతరనికుంజములన్ జెలువారఁ గొంటిమైఁ
బమ్మినరక్తిచే నెనయఁ బల్లవకోటులదూఁగ వేలతోఁ
గొమ్మనితూఁడి క్రొవ్వలపుఁ గూర్చెబళీసుమనస్సమూహముల్. 73

ఉ. ప్రీతిఁ దలిర్చె మాధవుఁడు పెంపెసలారెడువేళ భూమిరు
ట్సంతుల కెల్ల నందు నొకజాతిరహింపక యొప్పిఁ జూచి త
జ్జాతిగహింపనిప్పరమిమంబునఁ గన్గొనఁ దయ్యె మాధవుం
డాతెఱఁగట్లగున్ ఘనసనాశ్రితులం గణుతింతురే నృపుల్. 74

వ. ఆసమయంబున. 75

ఉ. మోదమొనర్చెఁ బుప్పొడుల ముగ్గులపై నొఱపైనమొగ్గలన్
గేదఁగిపూలటెక్కెములఁ గెందలిరాకులతోరణంబులన్
బ్రోదివహించుపక్వఫలపుంజములన్ శుకకోకిలాళిస
న్నాదములన్నికుంజభవనంబులనీలన్న పాలసూతికిన్. 76

వ. ఇట్లు వసంతసమయసముచితకిసలయకుసుమవిసరసరసరసాలప్రముఖసాలరుచిరంబు
లగు నుద్యానంబులం జూచుచుం జనునమ్మహారథనిరథవేగంబునకుం గాక నీరువట్టునం
బీఱువోయి సైనికు లంతనంత నిలిచినం జనిచని. 77

మ. అటఁ గాంచెన్ నరలోకవర్యుఁడు సమగ్రాశ్చర్యుఁడై మాలినీ
తటభూమిం బనసానసామ్రసరళప్రక్షామ్లికాశాల్మలీ

పటనారంగలవంగలుంగలవలీవాళాదిశాఖిచ్ఛటా
రటదున్మత్తవిహంగచంగయుగళభ్రాజిష్ణువౌద్యానమున్. 78

వ. ఇట్లనతిదూరవర్తి యగునయ్యుద్యానంబుఁ గనుఁగొని హృదయానందపోషంబు లగు
నందలివిశేషంబులకు నాశ్చర్యంబు నొందుచు సూతునితో ని ట్లనియె. 79

క. ఆనందనవనముం బలె, సానందనమాచరించు నశ్రాంతంబున్
దైనందినఫలకుసుమ, శ్రీ నొందిన యివ్వనంబు చిత్తంబునకున్. 80

సీ. ఘనసారఘనసారకదళికామోదంబు నాసాపుటప్రీణనంబొనర్చు
ఫలపూరఫలపూరమిళదామ్రజగలంబు రూఢిమై రసనకు రుచులుఁ గొలుపుఁ
గలకంఠకలకంఠకాకలీకలనంబు శ్రవణరంధ్రములరంజన మొనర్చు
వనజాతవనజాతఘనచాకచక్యంబు నయనాబ్జములకు నానంద మొసఁగు
తే. సవిధవివిధాగమక్రమప్రంసదంస, లసుమరసమగ్నమాలినీలలదభంగ
భంగశీకరనికరార్ద్రపవనడింభ, మవయవములకు నుల్లాసమావహించు. 81

క. జ్ఞానేంద్రియపంచకమున, కానంద మొనర్చుచున్న యదియట్లగుటన్
మానీశ్వరుఁడొక్కరుఁడి, కాననమాశ్రమముగాఁగఁ గైకొనఁబోలున్. 83

సీ. తాపసార్భకకరప్రాపితాహారంబు రుచిచూచుగండభేరుండచయము
గండభేరుండముల్ కండూయనముచేయ జతగూడి క్రీడించుశరభవితతి
శరభచంగముల విస్ఫురదూరువుల మేలు లూని నిద్రించుపంచాననములు
పంచాననములతోఁ బరిచయంబులు చేసి భయమేది విహరించుభద్రకరులు
తే. భద్రకరికరశీకరప్రబలసేక, సరళకర్పూరకదళికాతరులనీడఁ
బొరలుమార్జాలములమీఁద నొరయు నెలుక, లద్భుతక్రమమైన యీయాశ్రమమున.

సీ. వేదాంతవాగర్థవివరణం బొకచోట నొకచోట నృత్యన్మయూరనివహ
మధ్వరక్రమసముద్యమఘోష మొకయోర నొకయోర మత్తాళినికరగీత
మభ్యాగతబ్రాహ్మణార్చనం బొకక్రేవ నొకక్రేవఁ బారావతకలరావ
మతిఘోరనియమసంయమియూథ మొకపజ్జ నొకపజ్జ శారికాధికవిలాస
తే. మఖిలతంత్రస్వతంత్రసంఖ్యావదగ్ర, గణ్యపుణ్యకథాసుధాకలన మొకట
నొకటనవకుంజపంజరశుకమృదూక్తి, కాంతశృంగారముల వేడ్కఁసలుపునిందు. 84

క. ఈయాశ్రమతిలకమునకు, నేయాశ్రమ మైన ధరణినీడనఁదగునే
పాయక తపమీయెడనస, హాయుం డై సేయుచున్న యతఁ డెవ్వరొకో. 85

క. ఆమునిసుత్రామునినభి, రాముని సేవింపవలయుఁ గాజిల్లతికా
ధామమ్మునఁ బ్రేమమ్మున, నేమమ్మున నిలుఁము వారలు సేవలు దేరన్. 86

క. అనుచుం జనుచుఁ జనుచున్, మునిచంద్రునిఁ జూడఁ గోరి ముదమెదనొదవన్
జననాథతేజుఁ డగున, జ్జననాథుఁడు తేరుడిగ్గి సత్వరుఁ డగుచున్. 87

వ. ఇవ్విధంబున నన్నరపతి రథావతరణంబుచేసి విశాలరమణీయం బగులతామండపంబున రథంబు నిలుపునట్లుగా సారథిం బనిచి సవినయంబుగా నాశ్రమాభిముఖుండై నడచె ననవిని కుతూహలాయత్తచిత్తుండై జనమేజయుండు తరువాతిచరితం బడుగుటయు. 88

చ. సనకసనందనాదిమునిసన్నుతపాద ! రమావినోద ! కాం
చనమయవాస ! శత్రుజనశాసన ! దాసనమస్క్రియాప్రియా !
వనరుహనేత్ర ! పత్రరథపత్ర ! పవిత్రచరిత్ర ! సామగా
యనఘన శేషశైలనిలయా ! వలయాదివిశేషభూషణా! 89

పంచచామరము. పురాణభోగిభోగభాగ పుణ్యగణ్యవర్తనా !
విరించిసంచితప్రపంచవిశ్రుతాత్మకీర్తనా !
స్మరాతిసుందరాంగ ! సత్తమస్తమోవికర్తనా !
చిరస్ఫురద్విశేషవేష ! శేషశైలవర్తనా! 90

గద్య. ఇది శ్రీమత్కౌసల్యానందనప్రసాదసమాసాదితకవితావిచిత్ర మైత్రేయసగోత్ర నృసింహగురుపుత్ర కృష్ణకవిప్రణీతం బైనశకుంతలాపరిణయం బనుమహాప్రబంధమునం దిష్టదేవతాప్రార్థనంబును, కృతిపతిగుణకథనంబును, గ్రంథావతరణంబును, దుష్యంతనారదసంవాదంబును, ఋతువర్ణనంబును, దుష్యంతమృగయావినోదనంబును మొదలగు విశేషంబులుం గలిగిన ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీకర ! రిపుభీకర! ర
త్నాకరగంభీర ! పండితవశీకర ! ప
రీకరవరపర్యంక ! గు
ణాకరమణివలయ ! వేంకటాచలనిలయా! 1

వ. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దుష్యంతుండయ్యాశ్రమంబుఁ బ్రవేశించి యందలిమునికుమారులవలన నది కణ్వాశ్రమం బనియును నమ్మహాత్ముండు తీర్థయాత్రాచరణంబునకు వెడలె ననియును విని విఫలమనోరథుం డయ్యును నాంగికంబు లగుశుభసూచకంబుల నిరూపించుచు వధూజనసల్లాపంబు లాలించి యవ్విశేషం బన్వేషింపం దలంచి. 2

శా. ప్రాంచద్బాలరసాలమూలమున శుంభల్లీలనాసీనుఁ డై
కాంచెన్ బార్థివమౌళి పూఁబొదలయిక్కం బక్వబింబాధరం
గించిత్కుంచితకుంతలన్ మణినిభాంగిన్ జక్రవాకస్తనిన్
జంచద్భ్రూయుగమధ్యనష్టమనిశాచంద్రాలికం బాలికన్. 3

తే. కాంచిమదనవికాసంబు గౌరవంబు, సాదరాలోకనము సంశయంబుమరులు
విస్మయంబును రాగంబు వెలుఁగుదోఁప, భావశబలాంతరంగుఁ డై పార్థివుండు. 4

వ. ఇట్లు కనత్కనకరంభాసుభగంభావుకకదంబకమధ్యంబున ద్రాక్షాగుళుచ్ఛరింఛోళికామధురమధురసామోదమేదురమధుకరనికరఝంకారసంకులం బగులవలీకాయమానంబు చేరువం గుసుమితలతావలంబనంబునం దనరు నవ్వనరుహాముఖిం గాంచి యనన్యకన్యాసామాన్యం బగునక్కన్యకామణిలావణ్యంబునకు నాశ్చర్యంబు నొందుచు. 5

క. శరణాగతభరణాతత, కరుణావరుణాలయుండు కమనీయసుధా
కిరణాన్వవాయమణి య, య్యరుణాధరఁ జూపి సందిహానుండగుచున్. 6

క. సురకన్యకయో విద్యా, ధరకన్యకయో నిజంబు తర్కింపఁగఁ గి
న్నరకన్యకయో కాకి, న్నరకన్యకలందు నిట్టిచెలువుం గలదే. 7

పంచచామరము. జగానిగారపుఙ్ మెఱుంగుచాయలీను మేనిడాల్
మిగుల్ మొగుల్ మఱుంగుఁబాసి మించుమించులఙ్ జిగిఙ్
దగుఙ్ పదంగభూతిచేతి దాతిరీతి మెచ్చుఁగా
ర్చుగొంటువాలుఁగంటిజాడ జూడఁ గంటి నొంటిమై. 8

ఉ. ఏమహిళావతంసమున కేనవమన్మథమూర్తి కిట్టి క
న్యామణి గల్గెనో యతివరాశ్రమమంజులకుంజపుంజమి
ట్లోమలియాటపట్టగుటకుం గతమెయ్యదియో నిసర్గలీ
లామధురంబు లీవెలఁదిలక్షణముల్ గణుతింప సర్వముల్. 9

ఉ. ఆనడ లామెఱుంగుఁదొడ లాజిగిపొక్కిలి యానితంబ మా
కౌనలయారు నాబిగువుగబ్బిజగాచనుగుబ్బలాగళం
బానునుఁగేలు నాపెదవి యాకనుదోయి బెణంగు లాకురుల్
గాన జగంబునం గలువకంటి నొకర్తును గంటి నియ్యెడన్. 10

మ. తలిరుంబోఁడినితంబబింబవిలసద్ధమ్మిల్లబంధంబుతో
బలభిన్నీలము పోరి పూరిఁ గఱచుఙ్ బాథోధరశ్రేణిపె
ల్వ్రేలఁ బాఱుఙ్ గుమురై మదభ్రమరముల్ నెత్తమ్ములం జేరు నె
మ్ములపింఛమ్ములుజాఱు సంధతమసంబుల్ బల్గుహల్ దూఱెడున్. 11

ఉ. ముందువసిండితమ్మిబలు మొగ్గల మొగ్గరమావరించు మే
ల్పిందెడు వేల్పుగుబ్బలివజీరుని జీరు సవత్నకరింపఁగాఁ
గ్రొందలిరాకుబాకుదొరకుం దొరకించు భవంబు చెల్లరే!
చందనగంధిచన్నుఁగవ చంద్రుఁడొ యింద్రుఁడొ యాయుపేంద్రుఁడో. 12

మ. స్ఫురదాపీనకటీరసైకతతటీసువ్యక్తనాభీసరో
వరమధ్యంబున రోమరాజి యనుశేవఙ్ బద్మనాళాంతరో
త్కరముందోఁచి వళీతరంగముల నూఁగంగుట్మలశ్రీపయో
ధరముల్ గ్రొవ్విరిలీల మోమళులచందంబక్కురుల్ సైకొనున్. 13

తే. కెంపురాఁబోడితలిరుఁబాయంపుగుణము, పచ్చపవడంపునిగనిగల్ భాగనియలిఁ
గూర్చి యమృతంబు పదనిడి ఘుటికచేసెఁ, గాక విధి యింత యొప్పునే కలికిమోవి.

సీ. కణఁకనూర్ధ్వాధరాంగవిధానమున ధాతకరయంత్రణంబులఁ గ్రాగనోపు
నంతకంతకు నింతలైనగుబ్బలు విఱ్ఱవీఁగి పైఁబడు నంచు డాఁగనోపు
జఘనభారము ఘనస్తనభరం బని మొనఁ ద్రోయమధ్యస్థమై తొలఁగనోపు
గురుకళత్రంబులఁ గూడినపరితాప మెద శగ్గమైన వహింపనోపు

తే. అహహ! సకలాంగగౌరవంబావహించుఁ, దరుణిమంబూర్జితంబైన తరుణిమధ్య
మరయ నరయంగ నతికృశంబయ్యె ననవి, కనుపరించిన మదిమానఁ డనెడుకరణి. 15

ఉ. కొమ్మ మెఱుంగుఁ జన్నుఁగవ తొల్లలభిన్నములైన యాత్మకుం
భమ్ములఁ జూచి యాచవిసాటంగుఁ దొడల్ దొడరన్ వగర్చు హ
స్తమ్ములఁ జూచి తన్మృదుపదమ్ములు పుష్కరమూన వ్రాలు నా
గమ్ములఁ బ్రోవ బాలగజగామినియన్ బిరుదంబుఁ గైకొనెన్. 16

మ. ఒరపుంబూఁతపసిండివంటి నును మేనొయ్యారపున్ మధ్యమున్
మెఱుగుం జెక్కులు తేనెలూరు పలుకుల్ మించుల్ పిసాళించు వా
తెఱ విన్నాణముఁ గుల్కు ముద్దుమొగమున్ దీర్ఘైన ఫాలంబు చి
త్తరపుం జాడ్కి వలుందగుబ్బకవ వింతల్ గూర్చెఁ దన్వంగికిన్. 17

వ. అని యివ్విధంబున. 18

ఉ. నీలన్నృపాలసూతిరమణీమణి సన్నక సన్నవేచి దృ
గ్జాలము బాలఫాలఫలకమ్ములఁ జెక్కులగుబ్బచన్నులన్
గీలుజడన్నడన్ దొడలఁ గేల్గవ మైఁ బిలమైన యందమున్
మేలిధనంబు రాజునకు మెచ్చుగ ముచ్చిలి నించె నెమ్మదిన్. 19

ఉ. బాలిక మోముచందురునిపై మధురంబగు మోవిజొంటిపై
నోలిఘనస్తనస్తబకయుగ్మముపై నునుఁ గేలుఁదమ్మిపై
వాలిఁ గపోలపాలికలనందము గుల్కు జవాదిపై మహీ
పాలుని వీక్షణభ్రమరపఙ్క్తులు గంతులిడున్ జెలంతులన్. 20

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కన్యకాపుష్పపరిసరదామోదవ్యతికరంబు లగునీక్షణమధుకరంబుల
మరలింపఁ జాలక భూపాలతిలకుండు సాశయడోలాయత్తం బయ్యెనుం జిత్తంబిగు
రొత్తం గ్రొత్తమరులు నంగెరలుచు నాత్మగతంబున. 21

క. చదురాడఁ బథ్యమని తోఁ, జదు రాడనపథ్యమనుచు సదమదమయ్యెన్
మదిరానన వశమైనా, మది రానన వశమె మరులు మరలు పసింకన్. 22

చ. అకటకటా! మదీయహృదయంబనయంబు నయంబటంచు నెం
చక యకలంకభావమున సంధిలు కణ్వమునీంద్రుపట్టిపైఁ
బ్రకటతరానురాగమునఁ బాయకయుండుట చిత్రమయ్యెఁ గౌ
తుకమున నిందువంశజులు దుష్టవిచేష్టితముల్ భజింతురే. 23

మ. అని ధాత్రీవిభుఁ డంతఁ గొంతవడి చింతాక్రాంతుఁడై క్రమ్మఱం
దనచిత్తమున నిశ్చయించె నిటులేఁ దర్కింపనింకేల క
ణ్వుని లోకమ్మున నూర్ధ్వరేతుఁడన విందుం గాదె యట్లౌట నా
యనఘుం డీచెలి నెట్టు గాంచుఁ గలదే యాకాశచిత్రంబిలన్. 24

వ. అదియునుంగాక. 25

ఉ. అంకిలిగాదు నాదు హృదయంబు తమోరహితంబు గావె నీ
కుంకుమబొమ్మపై మరులుకొన్న విధంబుఁ దలంచి చూచినన్
శంకిల నేటికీ వెలఁది క్షత్త్రపరిగ్రహపాత్రయై తగున్
మంకుఁదనంబు లేని ఘనమానసవర్తనముల్ ప్రమాణముల్. 26

వ. అని వెండియు బహుప్రకారంబులం దర్కించుచు నక్కాంచిదవలగ్నయెడ లగ్నం
బగుట నుద్విగ్నంబై నిజాయత్తంబు గాక చిత్తం బక్కన్యకాసరససల్లాపసమాకర్ణన
కుతూహలంబునం బొదలం బొదలుమాటునం బొంచి సమయంబుఁ బ్రతీక్షించు నవస
రంబున నత్తెఱం గెఱుంగక యత్తన్వి యుద్యానసమన్వేషణంబు సేయుచు. 27

మ. తనయప్రేమవివర్ధమానసరళద్రాక్షాలవంగాదినా
తనశాఖిప్రతతీతతిన్ దడవి పాఙ్స్నేకముల్ జేయఁగా
ననసూయాదులఁ బంచి మున్ను తనకై యారాజవర్యుండు పొం
చినయోలంబునఁ గన్నెగన్నెరుపొదం జేరెన్ యదృచ్ఛాగతిన్. 28

క. చేరువఁ జేరినవారిం, గారవమునఁ బౌరవుండు గనుఁగొనుచుండెన్
సారసముఖి యారసికుఁడు, తారసమైయున్న సన్న దలకొనకునికిన్. 29

వ. కుసుమఫలభరానమ్రక్రమ్రతరతరునికరమ్ముల నలుగెలంకులం గలయం జూచుచు. 30

సీ. సరసులఁ గలఁచు నంచల మించు నడనడి కడ్డగ్గునకు దోష మలవరించుఁ
గన్నెమావులకొమల్ గముచుకోకిలముల పరువంపుఁ గలరవాగ్ఘటిన దంచు
ఫలభంగములు సేయుం కలికిచిల్కలనోటి పరుసఁదనంబు వాపలిమి మాన్చు
సుమరస మెల్లను జూఱలాడెడు తేంట్ల లఁబిత్తరపుఁ జూడ్కి నిలుపరించు
తే. యానమునఁ బ్రౌఢిగాన విద్యలసిరూఢి, పలుకులసొబంగు వాలుఁగన్నుల బెడంగు
తనరఁ దనరాకవనదేవతలు భజింప, నాత్మపనవాటి మెలఁగుచు నవ్వధూటి. 31

వ. వెండియు. 32

చ. జిలిబిలి చెక్కులార్చుచు ఖచిక్కనముక్కునఁ బక్వదాడిమీ
ఫలయుగళంబు నొక్కొనొక బాలశుకంబు రకంబుఁ జూచి వా
బలిమిన దల్చుదున్ విరులబంతి నెలంతుక దాని నేసెను
త్తలమునఁ దప్పి దారియది తాఁకె నృపాలుని పెన్నురంబునన్. 33

క. దూరపుఁ జూడ్కుల నుజ్వాలు, లూరెదు సెడ విరులబంతి యురమున సోఁకన్
జారుముఖియై చెనసిగని, మారుఁడు ధృతిఁ గరఁచె నృపతి మతిఁ దామఱచెన్. 34

తే. పొంచి తానుంట యెఱుఁగక పోలఁతి వైచెఁ, దవిలె విరిబంతి చిలుకకుఁ దప్పి కన్ను
విధికృతంబైనయట్టి యవ్వేదబంబు, కనికని నిజంబు దెలియఁ దమ్మనుజవిభుఁడు. 35

తే. ఆత్మవత్సర్వభూతాని యనువిధమునఁ, దామరులుకొన్నవాఁడయి తరుణి దన్ను

మరులుకొని చేరవచ్చియమ్లానసూన, కందుకంబున వైచెనకాఁదలంచి. 36

వ. మఱియును. 37

చ. పొలఁతుక దావపావకము పూరుషుఁ డాజ్యఘటంబటన్న ప్రాఁ
బలుకు నిజంబుగా మనుజపాలుఁడు క్రొవ్విరిచెండుసోఁకినన్
గులుకుమిటారిగుబ్బచనుగుబ్బనురమ్మునఁ గ్రుమ్మినట్లు మి
న్నలమికొనుం బ్రమోదకృతహారవచారుముఖారవిందుఁడై. 38

వ. ఇవ్విధంబునం గందర్పగోచరుండై యనురూపంబు లగు విలాసచేష్టితంబులం బొరలి యెట్టకేలకు నక్కళవళంబు దక్కి ధైర్యం బవలంబించి భూనాథుం డక్కందుకపాతంబు నిమిత్తంబుగా నమ్మత్తకాశినియన్వయనామగోత్రంబులును దదభిప్రాయంబునుం దెలియువాఁడై యిట్లనియె. 39

చ. కలుషవికర్తనం బయిన కణ్వమహామునిదర్శనంబు వాం
ఛిలి యిటరా మనోరథము చేకుఱదయ్యెఁ దపస్విలేమిసం
ధిలుగమనశ్రమంబుఁ గడతేర్చుట కిచ్చట విశ్రమించితిన్
గలికిమిటారి! యిట్లు ననుఁ గందుకతాడితుఁ జేయఁ బోలునే. 40

చ. దంతురదంతిదంతములతాఁకున కోర్చిన పెన్నురంబు పూ
బంతినగల్చునీయతను బాహుబలంబున కగ్గమైపరి
శ్రాంతుఁడనైతి నిందుకులసంజనితుండను పౌరవుండ దు
ష్యంతుఁడ గుంతలక్షతమసారమణీ! రమణీశిరోమణీ! 41

క. ఓచెలి! యేనతిథి నప, ర్యాచరణార్హుఁడ నటంచు నాకస్మికమౌ
రాచదొరపలుకుపలుకుల, కాచిలుకలకొలికి యులుకు నలుకున్ బెలుకున్. 42

వ. ఇట్లా భూపాలుండు సాభిప్రాయంబుగాఁ బలుకుటయుం లజ్జాభయపరాధీనరతయగు నమ్ముగ్ధ మధురగంభీరంబు లగు నాకస్మికమహీపాలాలాపంబుల కులికిపడి చకితకురంగశాబంబుకరణిం గ్రేళ్లుఱుకు బేడిసమీలకరణిం బ్రేక్షణప్రభాజాలంబులు నలుగడలం గడలుకొనఁ గొండొక పరిభ్రమించి పయోధరమధ్యంబు వెడలు మెఱుంగుఁదీగియ తెఱంగునం బొదలమఱుఁగు వెలువడి యన్నరనాథుం డాసీనుండైయున్న యన్నవసహకారభూరుహంబుచేరువకుం జని. 43

ఉ. కోరికలూరఁ గన్గొనియెఁ గుంకుమబొమ్మపసిండిచాయలం
గేరెడుమేనివాని శశిఁ గేరెడువక్త్రమువాని వెన్నెలం
గేరెడునవ్వువాని హరిఁ గేరెడుమధ్యమువాని మన్మథుం
గేరెడుఠీవివాని రవిఁ గేరెడుతేజమువాని నవ్విభున్. 44

సీ. చిగురాకుఁ గికాకుసేయునంఘ్రులవాని రంభఁగుఱుగుంభోరురచనవాని
సురపొన్న నెరగొన్న సొబగుఁగుప్పోక్కిలివాని దృగబోధ్యముగ మధ్యమెగుచువాని

మొగరాలనగఁజాలు నెగుబుజంబులవాని బింబానుబింబాధరంబువాని
నలతమ్మిచెలువమ్ముఁ జిలుకుకన్నులవానిఁ దొగవిందు బెగడొందు మొగమువాని
తే. హారగలకోరమీసలహొయలువాని, నొఱపు నెఱపెడు వెడలుపుటురమువానిఁ
జొక్కులను జొక్కులను నఖస్ఫురణవానిఁ, గాంచిపులకితగాత్రియై కలువకంటి. 45

వ. ఇట్లు దాటునం గదిసి యలసవలితంబులును ముహుర్ముకుళీకృతంబులును బ్రభానిర్నిద్రంబులును బ్రేమార్ద్రంబులును భావవ్యంజకంబులును హృదయరంజకంబులును నిమేషవిముఖంబులును క్షణక్షణాభిముఖంబులును లజ్జాలోలంబులును నగువీక్షణజాలంబుల మదనసుందరుం డగునా రాజపురందరుం జూచి పంచశరసమాక్రాంతంబైన నిజస్వాంతంబు భయవినయలజ్జాసంభ్రమసంభ్రాంతం బగుటయుం. 46

ఉ. బాల నృపాలుమ్రోలనిలువన్ ధృతిసాలక మేలిజాళువా
చేలచెఱంగుజాఱ నునుఁజెక్కు చెమర్పఁగ లోచనప్రభా
జాలము క్రేళ్లువాఱఁగఁ గుచద్వితయంబు చలింపఁ జొక్కుచున్
సోలుచు సారెకున్ మరలిచూచుచుఁ జేరె నికుంజగేహమున్. 47

వ. ఇట్లు పేరెలుంగునం బెదరినమదనకలహంసకామినీ కామనీయకంబున నమ్మత్తకాశిని తోరంబగు కరవీరంపుటీరం బోలమాసగాని. 48

ఉ. పూచినకప్పురంపుఁదిటిబోదెనుఱుంగునఁ జేరి మున్ను తా
వైచినబంతిచే నతనివక్షముగందుట కాత్మ విన్నయై
యాచెలి రాచఱేచెలువునందముచందము తొంగితొంగి తాఁ
జూచుఁ దలంగు వెండియును జూచుఁ దలంగు మెఱుంగుఁజాడ్పునన్. 49

వ. ఇవ్విధంబునం జూచుచు నాత్మగతంబున. 50

సీ. వదనశీతాంశుబింబప్రసన్నవసుధా విలసనంబు వహించువీనినగవు
స్ఫురదంతరనురాగపూరస్ఫుటోద్గార గరిమంబుఁ గనువీనికావిమోవి
కాయకాంచనకుటస్కంధబంధురశాఖా కారూపములు వీనిఘనభుజములు
నయనపద్మపలాశనానటన్మధుకర నికరాంచితము వీనిచికిలి చూడ్కి
తే. యహహ! విధుకులకలశవారాకరమున, నవయవస్ఫూర్తిమస్ఫూర్తి నవతరించి
బాలికామానహరుఁడైనపంచశరుఁడొ, కాక కేవలుఁడే యీగుణాకరుండు. 51

ఉ. ఆనగుమోము మోముగదియందులకించుఁగదా యథాసుఖం
బానన మోవి మోవిగదియందిలకించుఁగదా ప్రతిక్షణం
బానును మేను మేనుగదియంబులకించుఁ గదా యహర్నిశం
బీనరనాథునాథ నిఁక నేయరుణాధర నోఁచెనో మహిన్. 52

ఉ. ఈసుమకోమలాపయవుఁడీసుఖదర్శనుఁడీసువర్చసుం
డీసులలాటుఁడీసుభుఁడీసుగుణాకరుఁడీసుధాధరుం

డీసుకపోలుఁ డీసుముఖుఁ డీక్షితి నన్నువరించు నేని నేఁ
జేసినపుణ్య మెవ్వరును జేయరువో యువతీవతంసముల్. 53

క. దీమైపెరరేఁపఁగ నృప, సోముని ముఖవనరుహామునఁ జూడ్కులతోడన్
నామదివలగొని మరలదు, తామరసభవుండు దలఁచుతలఁ పెట్టిదొకో? 54

ఉ. క్రచ్చఱమద్గురుం డయిన కణ్వమహామునిదర్శనార్థమై
వచ్చిరివిష్టపత్రితయవాసులు వారలలోన నొక్కఁడున్
మెచ్చుఘటింపఁ డిట్టు నవనీరజదృగ్గతమానమానసా
టచ్చరమార! యీతని బెడంగు తగుందగు మేలు మాయురే! 55

తే. ఇతనిఁ గూడని సౌభాగ్య మేటిభాగ్య, మితని నుడువని నునుఁబల్కు లేటిపల్కు-
లితనికిని గాని మైచెల్వ మేటిచెల్వ, మితని మెచ్చని సద్గుణ మేమిగుణము. 56

మ. అనుచుం డెందము గందళింప ధృతిజవ్వాడంగ మోహాంబుపై
కొన సిగ్గుట్టలుఁగఁ గ్రొవ్వలపుఁ జూడ్కుల్ మీఱ వాంఛాలతల్
నన లెత్తన్ నరనాథదర్శనసమానందం బమందాకృతిన్
గని యమ్ముద్దులగుమ్మ మన్మథబలాత్కారక్షలన్మూర్తియై. 57

ఉ. తూఁకొని ముందరం దఱుముదుస్సహరాగభరంబు డంబునన్
జేకొని త్రస్తగిన్ దిగుచు సిగ్గున ముంగలికిన్ బిఱిందికిన్
బోకడరాకడల్ పశముపోవక మన్మథుఁ డానవెట్టిన
ట్లాకలకంఠి నిల్చె నచలాకృతిఁ జిత్తరుబొమ్మకైవడిన్. 58

వ. ఇట్లు కొండొకతడవు నివ్వెఱపాటున నెద్దియుం దోఁపక నిలిచి యంతం గొంత వివేకించుకొని యుత్తరంబునకు మాఱుపలుకక యుపగణించి మరలుట కర్జంబు గాదని యూహించి యక్కాంతాలలామంబు సంతాపదంతురితం బగునిజస్వాంతంబు చిక్కంబట్టి పొదలమఱుంగున నిలిచి మధురాక్షరంబుగా ని ట్లనియె. 59

ఆ. సార్వభౌముఁ డనుచుఁ జంద్రాన్వయోత్తముఁ, డనుచు మోహనాంగుఁ డనుచు ధీరుఁ
డనుచు శూరుఁ డనుచు నభ్యాగతుల్ వచ్చి, మిముగణింప నిందు మీఱెఱుంగు. 60

ఉ. భూరితరప్రతాపమున భూవలయంబున దుష్టసత్వసం
హారము సేయుచున్ గరుణ నాశ్రమవాసులఁ బ్రోచి కణ్వసే
వారతి మీర లిందులకు వచ్చుట నామది నెంచి చూడ భా
గీరథి పిచ్చుకుంటుపయికిం బ్రవహించుట సూ నృపాగ్రణీ! 61

ఉ. చేసితి మీకవజ్ఞ నృపసింహమ! సైరణ సేతురేని మీ
చేసినయాజ్ఞలో మెలఁగి చిత్తము రానడతున్ బ్రసన్నపీ
ఠాసుముఖంబు గాఁగదలి చయ్యన రాఁ దగుఁ బర్ణశాలకున్
నాసఖు లేనుగూడి భవనంబున నిచ్చెద మర్ఘ్యపాద్యముల్. 62

ఉ. గాదిలిచిల్క పండుగొఱుకం దొరఁకొన్న తెఱంగెఱింగి నా
చేఁదలఁకొత్తుకొత్తవిరిచెండున గండఱనేయ నేయ మీ
మైఁతవులంగఁబోలు నవమంజులవంజులకుంజపంజర
చ్ఛాదితులై భవాదృశులు చానలఁ గానలలో నలంతురే. 63

ఆ. కాదుబుద్ధికృతము గానిమ్ము కతినమ్ము, గాదువిరులబంతి మేదినీశ!
దీనికింత ద్రవ్వితిరితగ వెట్లొకో, మిమ్ముఁ జేసికొన్న మెలఁతసుఖము. 64

క. ఈవైఖరి నావెలఁదుక, భావాకూతంబు గాఁగఁ బలుకం బలుకన్
భూవల్లభుఁడావేళ్ల, ద్భావోల్లసదతనుతాపభరపరవశుఁడై. 65

వ. ఇత్తన్వి దైవానుగ్రహంబున నాయెడ బద్ధానురాగ యయ్యుం గానోపు లజ్జాభయంబులఁ గుఱుంగట నిలువంజాలక మఱుంగునకుం జనునప్పుడు తరుకంటకనద్ధంబగు చేలంబు సడలించుకొను నెపంబున మరలి సాభిప్రాయంబుగాఁ జూచుచుం జనుటయు క్షమాపణంబు నెపంబున నాజ్ఞానువర్తినినై చరియింపంగలదాన నని యభిప్రాయసూచనం బాచరించుటయుఁ గలిగియున్నయది యట్లగుట నారదవాక్యంబు సమకూడెంగాకేమి మదభిప్రాయసూచనంబున నిక్కాలికిం గరఁగించి మనోరథంబు సఫలంబుగా నెలకొనందగునని యమ్మహీకాంతుండు సాంత్వనస్వరంబున నయ్యింతితోని ట్లనియె. 66

క. ఇవ్వలనవ్వలఁ బువ్వుల, క్రొవ్వలపులఁ బొదలిపొదలి కొననేటికి నీ
వెవ్వనిజవ్వనివివ్వని, దవ్వనివెఱచఱవ మెలఁగెదవు మేలు బళీ! 67

క. వాలాయంబుగ నీయెడ, నాలోలం బయ్యె హృదయ మలికులవేణీ!
హేలారతులం గౌఁగిట, నేలెదవో కాక మరునకెర నేసెదవో. 68

సీ. జలజాక్షి నీతనుశ్రమవారిపూరమ్ము పాద్యోదకమ్ముగాఁ బరిణమింతు
భద్రేభగమన! నీప్రమదాశ్రుకణజాల మర్ఘ్యతోయమ్ముగా నవధరింతుఁ
గలికి! నీకడగంటిగరువంపులేఁజూడ్కు లలరులసోనగా నందగింతు
నతివ! నీయధరాధరామృతాస్వాదంబు సరసంపువిందుగా సమ్మతింతు
గీ. బంధరచనాచమత్కారభరితసురత, మానితాయాసనిశ్వాససమారుతమ్ము
హితజలార్ద్రానిలమ్ము గానిచ్చగింతుఁ, గనికరమ్మున బంగారు గనికరమ్ము. 69

సీ. కరువపల్కలచీరపరిధాన మెట్లోర్చె? నీమేను నవనీతకోమలంబు
మృగలూనకుశశిఖామిళన మెట్లు సహించె? నీయంఘ్రులభినవనీరజములు
బాలపాదపసేకపాత్ర మెట్లు వహించె? నీకేలు పల్లవశ్రీకరంబు
ప్రసవరేణుకరాళపవన మెట్లుభరించె? నీమోము దర్పణనిర్మలంబు
గీ. శీతలజలావగాహామస్నేహతువర, కందమూలఫలాశాదికదశనంబు
సేయుటకు నెట్లు దనరె? శచీవిలాస, మెన్నదొరఁకొన్న నీచిన్ని యువురుబోణి!. 70

మ. చతురంభోనిధిమధ్యభూవలయసామ్రాజ్యప్రాజ్యసామ్రాజ్యశా
శ్వతదివ్యావ్యయసవ్యభవ్యముల నశ్రాంతంబువిశ్రాంతుఁడన్
బతిఁగా నన్ను వరించి యంచితమహాభాగ్యమ్ముఁ గైకొమ్ము ర
మ్మతివా! నామతివాంఛఁ దీర్తువది మేలాలంచి లాలించవే. 71

తే. అనినరాగంబుసిగ్గు మోహాతిరేక, మాభిజాత్యంబు సమ్మోదమతిశయిల్లఁ
బొదలమాటున నెఱనీటుపొదలమాటి, మాటికినిదొంగిచూచుచు మగువ పలికె. 72

మ. గురుపత్నీరతుఁడా సుధాకరుఁడు మీకూటస్థుఁడౌ నా బళీ!
సరసాగణ్యులుమీరు మీకిదికులాచారంబు పారంపరీ
పరిపాటిన్ బలుకన్ విడంబనముగా భావించితిన్ మేలుమే
ల్గురుకన్యాపరిరంభణంబునకు సంకోచంబు మీకెట్లగున్? 73

తే. నట్టడవిలోననన్నిట్టునట్టుపఱిచి, గొట్టుమిట్టాడ నేటికిఁబట్టభద్ర!
పుట్టునకుమున్న లేమకు బొట్టుగట్టి, చెట్టవట్టుటకొకరుండు పుట్టెఁ జూవె. 74

శా. నాకున్ జనకుండెఱుంగనివిధానం బెట్టుగావింపనౌ?
లోకుల్ మెచ్చరు మిమ్ముమానితనయాలోలాత్ముకుండంచు సు
శ్లోకుండైతగుతాతకశ్యపుఁడు వచ్చున్ మెచ్చునిచ్చున్ ననున్
మీకున్నాకు సరోరుహాసనుఁడు బల్మింగూర్చిన ట్లైనచోన్. 75

తే. అకట! గుడమిశ్రమగు పాయసాన్నమేని, నుడుకుఁజూఱినరుచ్యమైయుండు టెట్లు?
తారతమ్యంబుభావించి తరతమంపు, మేలుఁగైకొమ్ము కరుణనన్నేలుకొమ్ము. 76

వ. ఇవ్విధంబున. 77

తే. అధిపుఁడాలించియాలించి యభినుతింప, రమణి మందాక్షమందాక్షరంబుగాఁగ
నొలుకపలుకులనమృతంబుఁజిలికిచిలికి, చకితచకితాంగయష్టియై సంభ్రమించి. 78

క. ఉత్తరముం బ్రత్యుత్తర, ముత్తమముగ నిటుల నడపి యుత్తరమాపై
నెత్తక చెలిమరలెఁదదా, యత్తఁజిత్తమున మెత్తనగుచున్ నగుచున్. 79

వ. అయ్యవసరంబున. 80

మ. కలకంఠీ! వరవర్ణినీ! మదవతీ! గంధేభకుంభస్తనీ!
జలజాక్షీ! మృదుభాషిణీ! శశిముఖీ! శాతోదరీ! సుందరీ!
యలివేణీ! రమణీమణీ! కలికీ! తన్వంగీ! మనోహారిణీ!
లలనా! మెచ్చుటనొంటినుంటివనిగోలంజేరరాళీజనుల్. 81

వ. తదనంతరంబ. పతీ 82

ఉ. కించిదుపజ్ఞనాత్మఁ బరికించి తదాననచిహ్నముల్ విలో నుని పగి వెన్. 103
కించి తదీక్షణంబు పరికించి తదంతరుదంతమున్వ్రత ఎగపంపునడబెళుకున

గ్రక్కించి తదంగయష్టిపులకించి రహించుటఁ జూచిచూచి శం
కించి భయంబుగూరఁ దిలకించి ప్రియంవద లేమకిట్లనున్. 83

ఉ. తోరములైన ప్రాఁబొదలఁదూఱఁగ నీసకలాంగకమ్ములె
ట్లోరిచెనమ్మ! భృంగములయుద్ధతి నీవదనారవిందమే
తీరున వైఁచెనమ్మ! విరిదేనెలసోనలరొంపులెల్ల నీ
వేరహిఁ దాఁటితమ్మ! యిటులేకతమేకతమే తలోదరీ! 84

ఉ. నవ్వులు గావు నీదువదనంబున విన్నఁదనమ్ము హేతుకం
బెవ్విధి సంభవించె? నిటులెవ్వరు నీకహితమ్ము చేసి? రే
యెవ్వమిలేదు నావలననొక్కయెడన్ మము బుజ్జగించి నీ
వివ్వనవీథి నివ్వటిల నేమికతంబు? నితంబినీమణీ! 85

వ. అనిన నక్కన్యారత్నంబు కొంశోకభావించి కించిదంచితలజ్జాసజ్జితవ్యాజలజంబుగాఁ
ప్రియంవదతో నిట్లనియె. 86

ఆ. మేలుదలఁచికొంటివాళీశిరోమణి!, వింతలేనియావులింతగలదె
చెలియ తెలియవినుము చిత్తదౌర్బల్యంబు, దీఱఁగలతెఱంగుఁ దేఁటపఱుతు. 87

మ. లలనా! భూలలనావరుండొకఁడు కేళాకూళికామాళికా
కలనాపుష్కలపుష్కరప్రకరచంగద్భృంగచంగాంగనా
కలనాదామృతవీచికావలనజాగ్రచ్చిత్తచక్రాంగుఁడై
యలనాళీకశరుండునుంబలెఁ బ్రమోదాపాదియయ్యెన్ రహిన్. 88

క. పేరన దుష్యంతుండఁట, కైరవబాంధవకులాగ్రగణ్యుండఁట క
ణ్వారాధనకుతుకమునం, దారఁగ వచ్చెనఁట యేతదాశ్రమమునకున్. 89

తే. అతనియెడనొక్కయపరాధమాచరించి, చింతిలుచునున్నదాననో చిగురుఁబోఁడి!
చేతివిరిబంతిచూచాయఁ జిలుకనేయఁ, దప్పియా రాజువక్షంబు దాఁకెనదియు. 90

వ. అనినం బ్రియంవద భయంబొదవ నమ్మదవతిం జూచి. 91

మ. లలనా! మవ్వపుజవ్వనంబుతఱిబాలత్వంబు తత్త్వంబుగా
నిలుపం దాదృశుఁడీదృశక్రమము దానిం దానిగర్హించినం
బలుగాకుల్ బలుగాకుసేయుందురు సెప్పం జెప్ప నిట్లొప్పముల్
దలపంబోలునె? రాజరాజతఁడు మేలమ్మేలె? హేలావతీ! 92

తే. తాతకశ్యపుఁడరుగుచుఁ దరుణి నీకు, నేమువినునంత దుష్యంతుఁడిటకువచ్చె
నర్ఘ్యమిచ్చుకయారాధింపనతనిపెంపు, తెలియదఁటె? తల్లి! హేలావతీమతల్లి! 93

గీ. శీతలజలావగాహంబున్ మిగులనాడి ప్రియంవద రాజుపాలికిన్
సేయుటకునెట్లు దన్యముల సత్క్రియలం బ్రియమాచరించి యుఁ

ట్లనియె వసుంధరాధరశశాంక! విశంకటవృత్తి నిత్తఱిన్
గనుఁగొనఁ గంటి మాశ్రమని కాయశుభాయకు నిన్నుఁ గన్నులన్. 94

తే. పాలవంటికులంబునఁ బరఁగు సోముఁ, డమ్మహామహు సంప్రదాయమునఁ గీర్తి
నెసక మెసఁగెడు నాదిగర్భేశ్వరుండ, వతిథివైతివి పావనమయ్యె వనము. 95

వ. అని బహుప్రకారంబుల నభినందించి మఱియు ని ట్లనియె. 96

ఉ. ఇంతి యదల్పఁగా బెదర కిట్టటు గ్రుమ్మరు చిల్కమీఁదఁ బూ
బంతి తటాన వైవ గుఱి వాసి యయారె! దయారసార్ద్ర! దు
ష్యంతమహీప! నిం దవిలె శాంతి మెయిం గరుణింపుమయ్య! య
శ్రాంతమహాపరాధములు సైఁప భవాదృశు లర్హు లెమ్మహిన్. 97

వ. అని యివ్విధంబున క్షమాపణంబు లగువాక్యంబులం బన్నుఁ బ్రార్థించు నక్కన్యాసహచరిం జూచి యజ్ఞానకృతం బగు నీకార్యం బనార్యంబని కోపింప నేల వడంగులమె యది యట్లుండని మ్మిక్కాశ్యపు లూర్ధ్వరేతు లగుట జగత్ప్రసిద్ధం బై యుండ నివ్వనంబున నీజవ్వని నివ్వటిలం బనియేమి? యిక్కామినివృత్తాంతం బంతయుం వినవలతుం జెప్పుమనిన నమ్మహారాజుతోఁ బ్రియంవద యి ట్లనియె. 98

సీ. అలగాధిసుతుఁ డాగ్రహాగ్రహావిష్టుఁడై యావసిష్ఠుల గెల్వ నలవిగాక
పరవిబాహుజబాహుజవముఁ గర్హించుచు బ్రహ్మర్షిభావంబుఁ బడయఁ గోరి
హిమవదుత్తరతటాశ్రమసీమ నివసించి దృఢతరనిష్ఠాగరిష్ఠుఁ డగుచుఁ
దపమాచరింపఁ దద్దారుణానలశిఖల్ కడుకొని నభ మెల్లఁ గలయఁ బ్రాఁక
గీ. దివిజసంగంబు భయమున దేవవిభుని, నుఱువ సొచ్చిన నమ్మహామహుఁ డదాని
విఘ్నమునకు నుపాయంబు వెదకి మేన, కాహ్వయముఁ దాల్చు నచ్చరభామఁ దలంచి. 99

శా. విశ్వామిత్రతపఃప్రభావకలనావిర్భూతఘోరాగ్నిచే
విశ్వంబెల్లఁ దలంకుచున్నయది నీవిన్నాణముం జూపుచున్
విశ్వాసంబొలయించి యమ్మునితపోవిఘ్నంబు గావింపుమీ
శశ్వత్కీర్తి వహింతు వీవు ధరనాచంద్రార్కముం గోమలీ. 100

చ. అనవిని మేన విన్ననయి యారసి యారసి కాపతంసుతోఁ
గనుకనిఁ బల్కె కోపనుఁడు గాధిజుఁ డాధిజనింపఁ జేసెడిన్
గనివిని మీరుపంపఁ జనఁగావలెఁ గావలె సత్సహాయముం
బనుపనగున్ సమీరణకుమారుని మారుని నమ్మధున్ విధున్. 101

వ. అనినఁ బ్రీతుండై పురుహూతుం డి ట్లనియె. 102

క. కంతుం బంతుక్ రజనీ, కాంతుం బంతుం బ్రమోదకరు గంధవతీ
కాంతుం బంతుక్ మోహిలవ, సంతుం బంతుక్ లతాంగి! చనుమని పనిచెన్. 103

తే. అట్లు పాలించి పనుప నయ్యబలరుఁబోఁడి, యుడుగఱలకున ముందువంపునడ బెళుకున

గ్రమ్మె మెఱుఁగులీల రాయంచకోదమభాతి, వెడలెఁ దెఱుఁగంటి వేలుపుఁ గడఁది ప్రోలు. 104

వ. అట్లు వెలువడి శీఘ్రగమనంబున. 105

సీ. సురసరిత్పరిసరస్ఫురదురస్సరపుర స్సరదురు త్తరమరు త్తరువరంబు
దినదిన స్తనితనిస్వనకనన్మునిమనః పనితనూతనఘనాఘనఘనంబు
కలభకటుక్కలచలచ్చలదలస్థలదల ద్దలమిలజ్ఝలఝలజ్ఝలఝలంబు
ప్రపణపజ్జవనవత్ప్వవనవన్నవనవ శ్రవణవత్స్వవనవిప్లవపదంబు
తే. గజగవయగండభేరుండఖడ్గచమర, శరభశార్దూలశంబరశల్యవృకవ
రాహసింహావలీముఖప్రముఖదుష్ట, సత్త్వముఖరంబుఁ గనియెఁ దుషారనగము. 106

వ. కాంచి విస్మయావేశంబునం దదుత్తరతటంబునం బ్రవేశించి. 107

క. అందుంగల కందువలకుఁ, గందళితంబగుచు హృదయకమలం బలరన్
సుందర మునిమందిరమగు, చుందిరమగు నాశ్రమంబు జొరఁ జొర నెదుటన్. 108

సీ. తపము పెంపునఁ దోఁచు దహనకీలములతో జటిలంబులగు పల్లజడలవానిఁ
భసితాంగరాగసంపదలసొంపలరింపఁ దగు వళీవలితగాత్రంబువాని
మైఁ బుట్టుపుట్టకోమలచీమలెగఁబ్రాకి మార్పనేర్పడని రోమములవాని
వ్యాఘ్రాజినోత్తరీయము మేనిచాయగా బలుమొగంబునఁ దొట్రుపడుచువానిఁ
తే. కందమూలాదికాశనకాయశోష, [illegible]దృష్టాంగసంగతయోగభాగ
పావనబ్రహ్మఋషిభావభావనాప్ర, తీతదీక్షావిధేయుఁ గాధేయుఁ గాంచె. 109

వ. ఇత్తెఱంగున నతిఘోరతపశ్చరణపరిణతదీక్షాలక్షితచరిత్రుండగు విశ్వామిత్రుఁ గాంచి
తత్తేజోవిశేషంబునకు సాధ్వసంబు కట్టింప నన్నిలింపగణికాలలామంబు. 110

క. కనుఁగొను గనుకొని మునుకొను, మునుకొని మునుకొనక వెనుక ముందై కుందున్
మునుతనుపనిచిన పనికిం, గొనకొనుఁ గొనకొనదు తపసి కోపముఁ దనుచున్. 111

వ. వెండియుం. 112

ఉ. భూరితపఃప్రభావమున భూవలయంబు నభంబుఁ గ్రాఁచుచున్
జేరను జెందనుం బ్రణతి సేయను శక్యము గానిమౌనినే
నే రహి మారుబారికెలయింపుదు నట్లని ప్రోలుక్రమ్మరం
జేరిన వాసవుండలుకఁ జింతితకార్యవిపర్యయంబుగాన్. 113

తే. అమరనాథుండు లోకహితార్థమనుప, శక్తియుక్తులనరిఁ బూని సంఘటింపఁ
బిదప నెన్నైనఁ జేరును బెంపుగలుగు, దవ్వుదవ్వుల వెఱఁ బూనితలఁగుటెట్లు. 114

తే. అనుచు భావించి భావించియలరుబోణి, గాఢనిశ్చయమున మనఃకమల మలరఁ
జెలులుఁ దానువిలాసవిచేష్టితముల, గాధిజునిమ్రోలఁ గ్రీడించెఁ గలితనమున. 115

సీ. నృత్యన్మయూరికానికురంబమునఁ జేరి నగుచు నృత్యము సేయుఁ [illegible]గంధ
భావన్మరాళికాతల్లజంబులఁ జేరి గతులవైఖరిఁ జూపుఁ గలువకంటి

ప్రతిపదశారికాపరికరమ్మునఁ జేరి మధుపమ్ము గాఁ బల్కు మంజువాణి
కూజద్ద్విరేఫికాకులకమ్ము జతఁగూడి శ్రుతివిభాగ మొనర్చు సుందరాంగి
తే. సవిధమధుమాసవాసరోత్సవవిశేష, లసదలంకారముకుళపలాశకుసుమ
ఫలభరానమ్రపాదపపటలజటిల, గాధిజాశ్రమసీమశృంగారగతుల. 116

వ. ఇవ్విధంబునఁ గొండొక పరిభ్రమించి. 117

మ. కొలఁకల్ దాను సుగాపగాజలములన్ నీరాడి కైసేసి త
త్పులినస్థానమునందుఁ గ్రొవ్వలపుగాడ్పుం గూన పైపై వీవఁగా
లలిఁ గూర్చుండి విపంచికారణనముల్ రాజిల్ల నయ్యప్సరః
కలకంఠీతిలకంబు సేయఁ దొడఁగెన్ గానం బనూనంబుగన్. 118

క. వీనులవిం దై నెలకొను, గానామృతమాని మానెఁ గౌశికుఁడు నిజ
స్నానంబున్ మౌనంబున్, ధ్యానంబున్ మొదలుకొనువిధానంబెల్లన్. 119

వ. ఇట్లాలించి యాత్మగతంబున 120

క. కాదంబకులఝంకారము, కాదలకోకిలరుతంబు కమనీయసుధా
సోదరమివ్వాదరసం, బాడఁణీయముయదెయ మనికను దెలిచెన్. 121

వ. ఇట్లు మునికులాగ్రేసరుండు నిమీలితలోచనుండై నలుగడలం జూచునవసరంబున. 122

ఉ. సోముని లేమ భాతిఁ బరిశుద్ధసువర్ణశలాకచాడ్పునన్
గోమలకల్పవల్లి వలె గుమ్మనుకుంకుమబొమ్మకైవడిన్
గాముని హేతిరీతిఁ దొలుకారుమెఱుంగు తెఱంగునన్ లతాం
గీమణి దోఁచెఁ గట్టెదుటఁ గేవలమున్ వనదేవతాకృతిన్. 123

ఉ. ఆసమయంబునన్ మదనుఁ డగ్గలికం గళికాముఖంబులై
భాసిలు తూపులన్ హృదయపద్మము లక్ష్యము సేసి యేసినన్
గాసిలి కౌశికుండు తమకంబునఁ దన్ గనుసన్న చేసి యుల్
లాసము పెల్లు వీఁగ సఖులన్ నిలువన్ నియమించి గ్రక్కునన్. 124

మ. పలుకుల్ దేనియ లూరఁ గౌను నసియం బాలిండ్లు పొంగారఁ బొం
దళుకుం బయ్యెద జాఱ వేణి పొరలన్ దాటంకరత్నద్యుతుల్
తులుకుం జెక్కులఁ జేరఁ గన్నులబెడంగుల్ మీఱ నయ్యప్సరో
లలనారత్నము వచ్చి గాధిజుని ప్రోలన్నిల్చె నమ్రాంగియై. 125

ఉ. అంచితభక్తియుక్తి వినయమ్మెనయన్ను నుఁ గేలుదోయి జో
డించి నమస్కరించి నెఱిఠీవి దలిర్పఁగ ప్రోలనిల్చినన్
గాంచి మహామహుండయిన గాధితనూజుఁడు కూర్మి పేర్మి దీ
వించి లతాంగి! నీ వెవతె వే ధృతి వేకలఁగెన్ నిమంగసన్. 126

వ. అని సాభిప్రాయంబుగా నడుగుటయుఁ సమ్మదమ్మున నమ్మదవతి యమ్మునితో నిట్లనియె,

క. మేనకయని పిలుతురు నను, మానినులాగ్రణి! తిలోత్తమాహేమాదుల్
నాచెచ్చెలులు లేమచ్చర, చానల మెందేని వేడ్క సలుపుదుము రహిన్. 128

క. ఎక్కడిమీ రెక్కడి నే, మెక్కడిపరతి పరమమునుల కివియుం గలవే?
మ్రొక్కిడి దీవించుటకై, యెక్కటి రా నిట్టుపలుక చెల్లిదమైతిన్ 129

క. సామాన్యులఁ గా మమ్ముం, గామింపకుఁ డేము నూటుక్రతువులవానిం
గా మోపభోగములకుం, గామింతుముసూ నిజంబుఁ గనుగొనుమనఘా! 130

క. పావనభవదంఘ్రిద్వయ, సేవనము విమలకమల శిశిరనభస్వ
త్సేవనముఁ దొరఁకొనునిట, నీవనమున మెలఁగువార మీరలుగకుఁడీ 131

తే. అనుచుఁ బ్రతికూలవాక్యంబు లతివపలుకఁ, జిలుకబాబావజీరుంపు చిలుకుములకు
టలరుటంపఱతాఁకుననలసిసొలసి, ధీరవర్తన మెడలి ప్రార్థింపఁదొడఁగె. 132

సీ. తలిరుపవెన్నెలవేఁడి తలఁకించెఁ గటకట! నీ యధరాధరామృతం బానసిమ్ము
వలపుఁదెమ్మెరకూన వడఁకించె మగువ! నీ కలుకుపైటచెఱఁగుఁ గప్పనిమ్ము
విరికటారిపుజోదు వెఱపించె వెలఁది నీ కుచదుర్గములహత్తుకొనఁగనిమ్ము
పికశుకనికరమ్ము బెదరించె నతివ! నీ సాహాయ్యమునఁ గేలి సలుపనిమ్ము
గీ. జలదళఫలానిలాహారసదుపవాస, చిరతరవ్రతదీక్షావిశేషశుష్క
దవయవాయాసమునఁ బావ మలసమయ్యె, బాలనీమ్రోలఁ శుశ్రూషఁ బడయనిమ్ము. 133

వ. అని యనేకప్రకారంబుల. 134

శా. ఈడాడం గరఁగించుచుం గృపణుఁడై హేలావతిం వేఁడుచుం
జేఁజేతం దెమలింపఁ జాఁచి హాసితస్మేరాననాబ్జంబుతోఁ
గూజన్నూపురఘంటికావళులతో ఘుమ్మన్న రాఢీగతిం
రాజీవాననయిట్టటుం బెనగెదూరం బైనబీరంబునన్. 135

క. మెలఁగుం దలఁగుం భయమునఁ, గలఁగుం మలఁగుం లతాంగి కపటారభటిం
బెలఁగుం వలగొను నెనరున, నలఁగుం దొలఁగుం నగు న్వయారముమీఱన్. 136

వ. ఇట్లు మునిగృహీతం బగునిజకరాబ్జాతంబు సడలించికొని శరీరంబులయారంబులను, దమాలంబులఖాలంబులను, లవలీకుంజంబుల పుంజంబులను, ద్రాక్షాకాయమానమ్ముల వితానమ్ములను, దిలకమ్ములకులకమ్ములనుఁ గాసారంబులతీరంబులను, గిరితటంబుల నికటంబులను బరిభ్రమించుచునక్కవంబునఁ జేఁజిక్కక చిక్కులఁబెట్ట నెట్టనగాధిపట్టి యిట్టట్టుఁ జుట్టివచ్చి చెట్టఁబట్టి పట్టుపఱచుచు నిట్టులనియె. 137

కవిరాజవిరాజితవృత్తము.—
కలఁకలు నేయకువే కలికీ నుడిఁగైకొనవే మరుపూములికీ
కొలఁకులఁ గ్రుంకకువే యబలా మదిఁ గొంకకువే ధృతకామబలా

కేలఁ దలఁడాఁగకువే లలనా! వెదకింపకువే కనుఁగొనఁగలనా
సిలుగులఁ బెట్టకువే రమణీ! ననుఁ జేకొనవే గుణహీరమణీ! 138

తే. అనుచుఁ బ్రార్థించి దోహ్యదం బవధిగాఁగఁ
గూడియుండుట కొడఁబడి కుసుమగంధి
సంయమీంద్రునితో వచ్చె సహచరీసు
కల్పితంబైన కిసలయతల్పమునకు. 139

వ. ఇట్లయ్యప్సరోలలనామణిహస్తంబు నిజహస్తంబునం గీలించి యనల్పకల్పితానల్పం బగుకిసలయతల్పంబుఁ బ్రవేశించి తపఃప్రభావంబునం దదనురూపం బగురూపంబు గైకొని మన్మథరాజ్యపట్టాభిషిక్తుండై విశ్వామిత్రుండు. 140

సీ. ఉఱుగుపైటచెఱఁగుఁ దొలఁగించి తొలఁగించి యుబుకుగుబ్బలగోరు లూనియూని
బిగువుఁగౌఁగిటిలోనఁ బాగయించి పాగయించి సవురుగా మోవిదీవ సిగ్గు విడిచి
కదిసి మోమున మోముఁ గదియించి కదియించి యలమి వాతెఱ తేనె లాని యాని
కేళిమైఁ దమకంబుఁ గెరలించి కెరలించి కళలూర మరుకేళిఁ గలసి కలసి
గీ. సొలసి సొలసియుఁ గ్రమ్మఱ నవఁగి పెనఁగి, యొదలబడలిక వాయ నయ్యువిదనేఁగుఁ
నాగసంవాహనంబున నలరియలఁతఁ, గడపె నారాత్రి సుఖతుందిలుఁడై కౌశికుండు. 141

వ. ఇవ్విధంబున. 142

క. సురతరుపరికరధరణీ, ధరవరశిఖరస్థలాఢ్యవనమునన్
నిరతరతరాగంబున, సుతరుణిం గూడి మౌని సుఖమున నుండెన్. 143

తే. అంతఁ జలచలపిదపిదమనుచు నసిచి
కలలపైవిప్పువారుచుఁ గరుడుగట్టి
తలదలిర్పఁగ గర్భమై తరతరంబ
నెలమసలెఁ జీరచిక్కెనన్నెలఁత కధిప! 144

వ. ఇట్లు గర్భంబు నవమాసపూరితం బగుటయు. 145

క. రాజర్షి వలన నిర్జర, రాజవధూతిలకమునకు రమణీయంబై
రాజిలులగ్నంబుననీ, రాజానన గలిగె ఖచరరాజి నుతింపన్. 146

వ. ఆమ్మేయి నమ్ముని నెమ్మనంబునం బమ్మినసమ్మదమ్మున నక్కూఁతునకు జాతకర్మాదిసంస్కారంబులు నిర్వర్తించినంగాంచి యమ్మత్తకాశిని మెత్తమెత్తన నత్తపోధనుచిత్తం బారాధించి ప్రథమాధిగమంబునం జేసికొన్న సంకేతంబుఁ జెల్లించితి నింక యథాకామంబుగా వర్తింపంగలదాన నట్లగుట నాశ్రితరక్షావిచక్షణంబు లగుకటాక్షవీక్షణంబుల నన్నుం గృతార్థం గావించి పోవుకొలుపం దగుసని సప్రణయంబుగాఁ దచ్చరణంబుల కెరఁగి పాత్రికల నత్తమిల్లినయయ్యుత్తానశాయినిం దనపాదిఁగిట నిడుకొని సవినయంబుగా సన్నిధి నిలిచియున్న నారున్నటీతిలకంబు దెసం దేఱి చూచి యట్లగాక

యనుచు నొడంబడి తత్కరతలంబుల మణిశలాకికాకారంబునం బొదలుతనయం దనముంగలంబునకుం దిగిచికొని బాష్పాకులలోచనుం డగుచు సమూర్ధఘ్రాణంబుఁ జేసి ముంగేల చిబుకంబు నిమురుచు మేనకం జూచి యిక్కన్య చంద్రాన్వయప్రదీపకునకు నగ్రమహిషియై చక్రవర్తిలక్షణలక్షితుం డగుకుమారుం బడసి చతురుదధివేలావలయితసామ్రాజ్యసౌఖ్యం బనుభవించుచు నుభయకులంబులకుం గీర్తిపౌరుషంబులు సంపాదింపంగలయది యట్లగుట బహుప్రయత్నంబున దీని సురక్షితం గావించునది యని క్రమ్మఱ నిబ్బాలిక నమ్మేనకకు నొప్పంజెప్పి గాఢాలింగనాదిసత్కారంబుల నుపలాలనం బాచరించి యయ్యచ్చరవాల్గంటిం బ్రియంబున వీడుకొల్పి తానును యథాపూర్వంబుగాఁ దపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండై యుండె మేనకయుఁ బ్రియపుత్త్రిం గైకొని యాతదాశ్రమసమీపంబుఁ బ్రవేశించి. 147

చ. పోనుపగు మాలినీసరిత్పూరము చేరువఁ జారుసైకత
స్థలమునఁ బయిన్ సుజాతజలజాతమృదుచ్ఛదశయ్యనాత్మజన్
నలుకక కూఁతు డించి విరహించె నచ్చరమిన్న వ్రాఁకె భోగినీ
లలనలు కీలదగ్ధతపులం బనుసామెత సత్యపంబుగాన్. 148

ఉ. ఆదట తాతకశ్యపుఁ డహర్ముఖమున్ గనిమాలినీనదిం
బ్రోద్విజంబులాడుటకుఁ బోవఁగ నొక్కెడ నొక్కబాలికా
రోదనము స్వనంబడిన రోయుచుఁ దాను కపోతపాత్రకం
బోదనలేక యట్లొరలు పూపమిటారినిఁ జూచి యార్తుఁడై. 149

క. ఎవ్వని బాలారత్నం?, బెవ్వఁడొ జనకుండు? జనని యెవ్వతె? జననం
బెవ్వేళ? దీనిఁ గొననే, నెవ్వఁడ? నెట్లనుచుఁ బ్రియ నెట్లుగునడపన్? 150

తే. అనుచు సందేహడోలాయితాంతరంగుఁ
డగుచుఁ దనయోగదృష్టి నయ్యాటవిసుత
పుట్టినతెఱంగుఁ గనుఁగొని ప్రోదిసేయుచు
వాంఛ నూహింప నశరీరవాణి పలికె 151

క. మేనకకు గాధిజానకున్, మానుగ నుదయించె దీని మనుపం దగుఁ ద
త్సూనుఁడు నీదౌహిత్రుం, డభయత్రాతజనకుఁ డనుడి వినవే. 152

వ. అని మఱియును. 153

క. కుంతలముఖరాజవధూ, కుంతలకాశ్మీరదానగుణచణబాహా
కుంతలకనయశరీర శ, కుంతలయని దీనిఁ బేరుకొనియె మునివినన్. 154

వ. తదనంతరంబ. 155

తే. పుట్టు బ్రహ్మచారి పుత్త్రమిత్త్రకళత్ర, యోగభోగరహితుఁ డూర్ధ్వరేతుఁ
డహహా! దైవఘటన మా పిన్నపాపమే, నలమికొనుచు ముద్దులాడఁ దొడఁగె. 156

వ. ఇట్లు విశ్వామిత్రతపఃప్రభావంబునం గ్రవ్యాదగోచరంబు గాక శకుంతరక్షితయై నవనలినపలాశతల్పంబునం బొరలుచున్న యక్కన్యకాలలామం దన పొదిఁగిటఁ బొదివి కొనివచ్చి పర్ణశాలం గుశాస్తరణంబునం బదిలంబుగ నిడి యథాశక్తిం బెనుచుచున్నం దెలసి యదితియుం గశ్యపప్రజాపతియు ననసూయయుం దక్కటి పుణ్యాంగనా జనంబునుం జనిచిన నేమునుం గులపతిం గాంచి తదనుమతిని శాకుంతవనగాత్రిం బెనుచుచున్నవారు మిదియిక్కలికి జన్మప్రకారంబు. 157

చ. అనవిని భూవిభుండు దరహాసవికాసవిలాసభాసురా
ననవనజంబుగాఁ బలికె నాతి ప్రియంవదవే నిజంబుగన్
జనవరనీతి నింపుచును సారెకుసారెకు ధీరదోర్గణిం
బనిగొనిపల్కుపల్కుల సభాజనభాజనమయ్యె డెందమున్. 158

తే. అనుచు మునికన్యకావృత్తమతివ తెలుప, వినుచు నానందరసమున విభుఁడు మెచ్చ
నట్టియెడఁ గర్ణతాడితంబయ్యె బహుళ, హాళహాళంబగు వాహినీకలకలంబు. 159

వ. అయ్యవసరంబున. 160

ఉ. సైనికసింహనాదములు సామజబృంహితముల్ తురంగ హే
షానినదంబు వక్రరథచక్రపరిక్వణనంబు ఘోరమై
వీనులఁ గ్రమ్ముదేరఁ జెలివేమఱలెన్ మఱలెన్ సఖీజనం
బానరసాఘఁడన్ మఱలెనాశ్చయాయిని వేశనాగ్రయై. 161

వ. ఇత్తెఱంగున నాశ్రమంబు వెలువడి నిజసైనికులకుం బొడసూపి తదాశ్రమంబునకు సమగ్రంబుగాఁ గుంపినట్లుగా నిజస్కంధావారంబు నిలుపంబనిచి తన్మధ్యంబునం బటకుటీరం బెత్తించి విచిత్రాస్తరణశోభితంబును బ్రలంబమణిమాలికాలంకృతంబును గృష్ణాగరుధూపధూపితంబును నై మనోహరంబగు నప్పటమండపంబునం గిసలయతల్పంబునం బవ్వళించి యమ్మునికన్యకాసక్తమగు మోహాయుంబు దొనకొనక మనోజవేదనాదోధూయమానమానసుండై కొండొకనోవంబులం గ్రొదుగడపుచుండె నంత నక్కడ. 162

క. ఆనరనాథుని చెలువము, మానసమునఁ బాదుకొనఁగ మానిని సఖులుం
దానైయుద్యానంబున, సూనాపచయంబు సేయుచున్ విహరించెన్. 163

వ. అయ్యవసరంబున. 164

ఉ. తమ్ములతావితానములఁ దావలమైపలమైనగాడ్పుతోఁ
యమ్ములకామలింపఁ జటులాలసలై వనకేళి సేయఁగాఁ
దమ్ములతావితానములఁ దావలమైవలమైనగాడ్పుతో
యమ్ములకామలింపఁ జటులాలసలై వనకేళి సేయఁగన్. 165

ఉ. గమ్మనుతమ్మిచెమ్మొగముకల్వలు కన్నులుకప్పువిప్పులం
బమ్మిననాఁచుకొప్పునెడఁబాయని జక్కవగుబ్బచన్నులుం
గమ్మనితేనెమోవిబిసకాండభుజమ్ములు నొప్పుమీఱఁగాఁ
దమ్మునవోలెయొప్పునొకతమ్మికొలంకుఁగాంచియచ్చటన్. 166

తే. కొమ్మలందఱురతనంపుసొమ్ములూడ్చి, సూనజములుసోకినసొలపు మేను
లమరగంటలుదీసిదుమ్మాడినట్టి, మదనిమడమేనుఁగులరీతిసరసిఁజొరఁగ. 167

చ. అడుగులనంటియూరువులనాసిపితంబములందినాభిసిం
బుడికి వళుల్ స్పృశించికుచముల్ ఎడిముట్టిసరోవరంపమ
ప్పడఁతులఁగూర్మికానివలెబం కంకణకర్ణికావళిం
దడవుచునిల్పికైకొనియెఁదన్మయతం బ్రతిబంధవైఖరిన్. 168

సీ. ఒకతేమవలిగుబ్బనొగిమృణాళముఁజుట్టి తారుణ్యకలశాబ్ధిఁదరుచునొకతె
యొకచానకనుబెళుకులోలయానూర్మలుగట్టి హాయలుగాఁజేయూఁతలూనునొకతె
యొకతన్విమృదుహస్తముఁ దియప్పులఁ దొట్టి పద్మానుభావమేర్పఱచునొకతె
యొకచామలసదూరు వుదపుఁ రమున మెట్టి మకరేభకలహంబుమనుచునొకతె
గీ. యొకలతాంగిని జేయూఁత నోటుపఱిచి, వీనులంటిజమ్ముశ్రీలఁ బూనునొకతె
సఖులుదానుశకుంతల జతలజతల, నతులగతులజలక్రీడలాడునపుడు. 169

క. వేడుకమీఱఁగజలకము, లాడిసరోవరమువెడలి యన్యోన్యంబుల్
దోడయికైసేసిజల, క్రీడాలసలగుచునలవరంచిరి తొడవుల్. 170

చ. కులుకుమిటారిచన్నుఁగవఁ గుంకుమసంకుమదానులేపముల్
దళుకులప్రోవునెన్నుదుటఁ దామరసోదరరేణుచిత్రకం
బళికులవేణివేణి నవహాటకపింజరమంజరీతతుల్
గలికిపెసాళికన్నుఁగవఁ గజ్జలముల్ రచియించి రచ్చెలుల్. 171

చ. పొలుపుగజాళువాకసిఁడిపుట్టముగట్టి జిగానిగారపుల్
మెలఁపులపైఁతిణిందొడగి మేనిమెఱుంగులతారహారన
స్తలవలయాదిభూషణకదంబవిడంబన ముల్లసిల్లన
త్తెలకినియొప్పుమీఱె నసిదీరినమారునివాలుపోలికన్. 172

వ. ఇవ్విధంబున నలంకృతలై. 173

ఉ. తామరసచ్ఛదంబున ముదంబున వ్రాసిరి చేసిరిన్నెఱిన్
గాముని కామనీయమును గాడినిచిల్కహుమాసుమాళముల్
సోముని సౌమనస్యమును జుక్కలరుక్కలనంబు చందనా
రామలలామశైలశిఖరస్ఫురదాతత వాతపోతమున్. 174

వ. ఇట్లు నిశ్చయించి కిసలయపీఠంబున నక్కమలపలాశంబుల నిరిచి నిభృతరూపంబుల
సన్నిధిం గూర్చుండి. 175

ఉ. మొల్లలమొట్టదామరల మోసువమొగ్గలఁ బొన్నపూవులన్
మల్లెలఁ గన్నెగన్నెరుల మామిడిగుత్తుల రాచకల్వలన్
హల్లకమాలికావళులసంబురుహాళివిపాళిఁ గేళినీ
వల్లభుఁ బూజచేసి రభిపంచనఘస్వముగాఁ దలంపరయ్ . 176

వ. ఇవ్విధంబున ధ్యానావాహనాదిషోడశోపచారంబుల శంబరారాతిం బూజించి సఖీ
జనంబు శకుంతలం జూచి యిక్కాముం గామితార్థంబు సమర్పింపం బ్రార్థింపు
మని యాదేశించిన నక్కన్యాలలామంబు మ్రొక్కి మనంబున నిట్లని వినుతించె. 177

ఉ. అయ్య! రమాసనూభవుఁడవయ్య! మహానటునోర్చుమేటివీ
వయ్య! విరాగులంగలఁతువయ్య! తలంపఁగ ఢెందిజోపవీ
వయ్య! మదీప్సితంబు వినుమయ్య! ధరాపతి నన్నుఁ గూర్పవే
మయ్య! వసూపయోధినగుమయ్య! సుగిన్ నలువన్ గతిపతీ! 178

ఉ. తుంటఁట కార్ముకంబు కెడదొట్టిన లేంట్లఁట వింటినారి నే
యంటినవారు తూపులఁట యవ్వలపాలఁట దేహనంబు వా
గంటిపలుంగు గుజ్జమఁట కాయము లేదఁట నీకు లోకముల్
గొంటెతనంబునం గెలిచితోయిది యచ్చెరువంబు మన్మథా. 179

సీ. నీయంగ్యమనికదా నెమ్మి రాచిలుకను బాణమ్మున బెట్టి పలుకుచుందు
నీతూపులనికదా నెత్తమ్మిపూవుల గారవమ్మున గండ్ల గప్పికొందు
నిమామయనికదా నీరజారిని జూచి యానవంబున గూర్చి నలముకొందు
నిసుహృత్తనికదా నిసువు దెమ్మెరలను నా ప్రాణపదముగా నమ్మికొందు
గీ. నీకుపరివారమనికదా నీలకంఠ, మునకు నటనంబుఁ గలహంసమునకు గమన
మలికి శ్రుతి కోయిలకు గానములు నేర్పెదఁ, గోరికలనిన్ని మనసారఁ దీర్పుము మదన! 180

శా. ఏణీమాణవకాక్షియాసరణి నుత్ప్రేక్షోక్తులం గేళినీ
ప్రాణేశున్ వినుతించి పూజనల నారాధించి యాచెంతఁ బూ
బోణుల్ వేడుక నూడిగంబు సలుపం బూవింటిజేజేకడన్
బ్రాణాచారము వడ్డలీలవిరిశయ్యం జేరి మైమ్రాన్పడన్. 181

వ. ఆత్మగతంబున. 182

ఉ. మక్కువ నుక్కు పెంపెడలి మాటికిమాటికి రాజరాజు త
న్నెక్కువ తక్కువల్ దలఁప కెంతయు వేఁడినమానసంబునం
దక్కటికంబు దోఁపమికి హాయని పాయని చింతనెంతయున్
జిక్కి విరాలి స్రుక్కి నునుఁ జెక్కిటఁ జేగదియించి విన్ననై. 183

ఉ. ఏటికి వచ్చె భూమిపతి యీవనవాటికి? వచ్చెఁగాక నే
నేటికిఁ బూలబంతి నటు వేసితి? వేసిన నేమిగూఢమునం
డేటికి నన్నుఁ దా వలచి యింతలు ప్రార్థన చేసెఁ? జేయ నే
నేటికి వానిఁ బోఁ గొనక నెల్లిదమైతిని మారుబారికిన్? 184

క. అనుచున్ నలుగెలఁకులుఁ గనుఁ, గొనుచున్ దనుఁదానఁ జిపిగొనుచున్ మోఁ
గ్గినుచున్ సారెకునుసురసు, రనుచున్ జెలులపహసింతురని వెఱఁగొనుచున్. 185

వ. ఇట్లు నెలంత బలవంతంబగు వలవంతం బొరలు నవసరంబున. 186

చ. పులుఁగులు గూండ్లఁ దూఱె బిసబోణులయుబ్బులు దీఱె భానువో
పలములకుం గలంకె దివిఁ బశ్చిమశైలముఁ జేరె దిక్కులన్
దలమగు నాఁకఁ జేరె రతినాయకుఁ డమ్ములనూరెఁ దమ్ముల
గ్గలముగ వాఁడె బారె విరికల్వల తేనియలూరె నత్తఱిన్. 187

చ. కరమనురక్తుఁడై పురుషకాంతి వహింపక భర్తచల్లనౌ
కరముల బుజ్జగింప వినఁగానక పద్మిని మోముఁ వాంచె నౌ
కరమనురక్తుఁడై పురుషకాంతి వహింపక భర్తచల్లనౌ
కరముల బుజ్జగింప వినఁగానక పద్మిని మోము వాంచునే? 188

సీ. ఖరకాలకరవాలఖండితవాసరకాసరస్కంధచక్రంబనంగ
సముదగ్రచరమవిశ్వంభరాధరశిఖా పరిపక్వదాడిమీఫలమనంగఁ
బశ్చిమాశావధూపటుతరస్తనతట స్ఫారకాశ్మీరలేపంబనంగ
సాయంసమారబ్ధజలధిసంధుక్షణక్షణదీప్తబడబాముఖంబనంగ
గీ. విరహిజనజైత్రయాత్రానుసరవసంగ, కేతనస్ఫీతమకరదృగ్ధిపులనఁగ
నొడల సెఱసంజకెంజాయ లలయ నపరభాగమునఁ జేరె పద్మినీబాంధవుండు. 189

మ. బలభిన్నీలశిలాకదంబములతో భద్రేభయూథంబుతో
జలదశ్రేణులతో మిళిందములతో శైవాత్మకాంకంబుతో
లలనాసంయుతకేశపాశములతో లక్ష్మీధరాంగంబుతో
నలదిందీవరపాళితోఁ జెలిమి పర్వన్ బర్వెఁ గ్రొంజీఁకటుల్. 190

సీ. గగనగంగాతరంగముల తాఁకున మింటఁ దెమలు డిండీరఖండములమాడ్కి
వియదలత్తాపింఛవిటపచ్ఛటానట జ్యోతిరింగణగణద్యుతులభాతి
శివతాండవక్షణోత్క్షిప్తప్రాంగణమునందు నెలకొన్న చిఱుతవన్నియలపగిది
రాజమార్గమునఁ దిగ్రామాశిరోమణుల్ చల్లునంచాలాజలవిధమున
గీ. యామినికి సోమునకు వివాహమున నదనరు, చలువపందిటిముత్యాలసరులసరణి
విష్ణుపాదముఁ గైసేయు విరులపోల్కిఁ, గలిమి వాటించె మొలకచుక్కలబెడంగు. 191

ఉ. ఘోరతరాచ్ఛభల్లవనకుంజరపేచకచిత్రకాయమా
ర్జారవిహారవేళలనుశంకవలంకకజారచోరుని
చ్చారుచిరప్రవర్తనలు సల్పం దొడంగిరి జాంగిలంబులం
దారయ వేమఱుం గనక మక్కటు ప్రాణముకంటె తియ్యనా. 192

వ. ఆసమయంబున. 193

చ. స్ఫుటితనవోత్పలద్యుతులు చొప్పడ యామిని కాంతనీభవ
న్మరహరమూర్తియై కమనముమ్ముఖాబ్జని వెన్నెలపుల్గువేలుపుం
దొరలకొసంగ బూనిననిమాఖ్యసుధాకలశంబుచాడ్పునన్
సరసకళావిలాసరససాంద్రుడు చంద్రుడు దోచెం దూర్పునన్. 194

చ. కుముదినిపొంగె బద్మినులగోము దొలంగె నభస్థలంబు జక్క
వములు చెలంగె గోకనికరమ్ము గలంగె విధుండు పూర్వభా
గమున వెలింగె నంబురుహకాంతుడు కాంతి దొఱంగె నోహొ! లో
కము తనమేలు గాంచు దలచుంగా పరిపాటిపరాభవంబిలన్. 195

సీ. అంగభూనవమల్లికాస్త్రప్రసారంబొ? రోహిణీజనతనూవిలసనంబొ?
కమలినీకమలసత్కుముదినీహాసంబొ? పక్వరసవంజీవపాయసంబొ?
ప్రవజందునుణికణసారసీసారంబొ? క్షణదాభిసారికాస్తరపటంబొ?
తారణీతరణోత్సవసూనవష్టంబొ? ఎయకుముసుక్కులశాబ్ధికసవంబొ?
గీ. యనగ బ్రహ్మాండమండపాభ్యంతరమున, బాలగారయొనర్చునలీలనైఱసి
పునమిరాడాడ బోసినపాలుపు పుట్టి, పండు వెన్నెల నిండె దిఙ్మండలమున. 196

క. దశకంఠవిధునికరములు, శ్రీకాంతాసుతవిచివ్రుసుచీకిరలగతిన్
దాకగజేయునొడ్డము, నాశోమిరెమిటాగకలికియాలు విపోలంకన్. 197

ఉ. హా కరుణావిహీన! నళినాహిత! చింతిలుచున్న దాన నీ
వీకడ జేరినన్ను నలయించెదు నీదుకులంబుకేఱగం
గాక గుణంబు మంచిదగుంగాక యొడమ్ము మలీమసంబగుం
గాక భవచ్ఛరీరము రుఖండములై చెడుంగాక దుర్మతీ! 198

ఉ. మందరమెత్తి దైత్యుల నమర్త్యుల నొక్కటిచేసి వాసుకిన్
బందము త్రాడుగా నొసగి పాలసముద్రము ద్రచ్చుచోట్ల మరు
ద్బృందము గ్రోవ నో భువనభీకర! నిన్ను సృజించి పాంథులన్
ద్రుంచగజేయంగా కహహా కల్లనివారల నమ్మవచ్చునే. 199

ఉ. తమ్ములనేచెనో? నెఱసుదాల్చెనో? గౌరవహానికొగ్గెనో?
యమ్మకచెల్ల హాలహలమగ్గున దానినణంచి యుత్తమాం

గమ్మున నిన్ను శేఖరముగాఁ గొనియెన్ గుహనాకిరాతకుం
డిమ్మహిఁ గోపలన్ విషమసృష్టి యెఱుంగునె తారతమ్యముల్? 200

క. నగుమొగమునఁ జూచిన యప్పగిదిఁ గనఁ గరుకుమదబాంధవునిట్లా
నగకుచ నగియాతనికై, మిగులన్ మొనచూపు నతని మేనల్లునితోన్ 201

సీ. ఘనజటాజూటంబు కైవడి వెన్నుగ రొల్లు వేణీభరంబుఁ జూచి
హాలాహలశ్యామలాభ మైనగళమునఁ బూసిన కస్తూరిపూఁతఁ జూచి
భసితానులేపంబు పగిది నెన్నుని పైఁ గనుపట్టు నంగరాగంబుఁ జూచి
శశికలాభరణంబు సగణినొసలిమీఁద నైకమౌ గొజ్జఁగి జేకుఁ జూచి
గీ. చిఱుతవెన్నెలపయ్యెద చెఱఁగుఁ జూచి, రాజితంబైన పూఁబాన్పు రమణఁ జూచి
పురహరుని మూర్తియని యల్కఁ బూసితేమొ, యలరుఁ బిలుతుండు నే శకుంతలను జూచు.

ఉ. నిండినపంపు వెన్నెలలు నెక్కొనఁ గన్నులనీరు నున్న పే
రెండకు వానకోర్చ కృశవృత్తిఁ దపస్వినులైన మాపయిం
గాండము లేయఁ బూనెదవు గర్వము చేఁటుగా నీదుకో
దండముఖుండ వైపడుదగంబున రూపఱుఁగాక దర్పకా. 203

ఉ. ఏమధుసేవ నీపథికనిష్ఠురవృత్తిని నీయనంగతన్
వేమఱుఁ జూడలేక గదనీజనకుండటు కన్నుమూసె నీ
మామ కృశించెనిన్ గనియె మ తమ్ముఁ జంచలభావమందెని
స్సీ మకరాంక! యిట్టి కృతజీవమేటికి నన్ను నేఁచనే? 204

క. వారనియీయోనమూవే, మారు స్మారున్ రమాకుమారున్ మారున్
దూరి నుటాని యతనికిన్, దేరై గారించుకమ్మ తెమ్మెరతోడ 205

ఉ. చందన శైలరాజమునఁ జారుపటీరనికుంజమంజరీ
బృందము విందు సేయనివహింపక క్రొవ్విక పాలిశాలికా
ళిందముఁ బాడ నేగి యిటు లెమ్ముస మీరకిశోర! దీనమే
లందెదు తత్తనూవిలసితాహిసహస్రముఖాగ్రగవాయివై. 206

చ. వలపుల కొండడగ్గి కుజవారములోనటులుత్తరంబుగా
వలువడి వేగ నేగ వెడవిల్తుని కార్యముగాఁ గవచ్చుచోఁ
గలువలకోఱలంగొనిచి చేరువ నంబులఁ గంటివంతదు
మ్ములు పొడకట్టెనీశకునముల్ విశగామగ దామదానిలా. 207

క. మకరాంకునకు న్వెనుకన్, బ్రకటభటోత్కటులు పేర్చి పైకొను మధుఁ లి
ట్చుకపిక కాదంబమయూ, రకములకున్ వెఱచి వెఱచి రమణి యలుకతోన్. 208

సీ. ఫలభంగములు సేయుంపనిఁ బూనెదరుగదా కులుకులాయివిమాకుఁ జిలుకలార
బలుశిఖండితనంబుఁ బాయఁ జాలరుగదా యొప్పైలాయివిమాకు నెమ్ములార

కంటకోన్ముఖములై కడు మ్రోసెదరుగదా యాటలాయివిమీకు తేఁటులార
పక్షపాతముమీఱఁ బరువెత్తెదరుగదా మించుఁబాయివిమీకు నంచలార
గీ. యింక నెన్నఁడుమాతోడ హితముఁ బూని, ముచ్చటాడరో యూఁడరో మోమునందుఁ
బొలయరో వెంబడింపరో బోయమరునిఁ, గూడినంత నెయిటులుపోరాడఁదగునె. 209

వ. అని యివ్విధంబున నిందుకందర్పమందానిలమిళిందశుకపికచక్రాంగమయూరవారంబు
లం దూఱుచు నంతకంతకు నగ్గలంబైన బెగ్గలంబున మఱియు నిట్లు వితర్కించు. 210

ఉ. వారక పైపయిం బొరలివచ్చు మహావిరహాంబురాశి నే
నే రహిఁ నీఁదుదానఁ దుదినెన్నఁడు క్రూరుఁడుమారుఁ డేనియుం
బీరముమీఱ నేయఁ డొక పెట్టున నెట్టినఁ బోవనట్టియా
వీఱిఁడిజీవమేటికని వేమరు వేమరు లేచుచుండఁగన్. 211

వ. వెండియు. 212

శా. నీరేజారినిదూఱిదూఱియనిలున్నిందించినిందించి ప
ల్మారుల్ మారునిఁ గేరికేరి విరహమ్లాయత్తనూయష్టియై
యారాజానన యేడ్చెవెక్కుచు దృగంతాశ్రుచ్ఛటల్ చెక్కులన్
జారం గోకిలకాకలీస్వరసుధాసారం బసారంబుగాన్. 213

వ. తదనంతరంబ. 214

తే. ఆకలికికంత కాకలినాకలించి, చేరఁజనియారజని నిట్లుమారజనిత
తాపమున వేపమానాంగియైపొలంతి, వెచ్చనూర్పుఁగ నెచ్చెలుల్ పిచ్చలించి. 215

ఉ. అమ్మకచెల్ల! యేటివెతలమ్మ! కనుంగవనీరునించెదే
లమ్మ? విరాళిజాలిగొనకమ్మ! ప్రియంబునమాటలాడవే
మమ్మ? లతాంగికిట్లుదగదమ్మ! సఖుల్ వినరానిగోప్యమే
మమ్మ? మనోగతమ్ముసెపుమమ్మ! ఘటింతుము బాలికామణీ! 216

క. రావింతుము నీజనకుని, సేవింతుము నీదుకోర్కి చేకూర్పుటకై
కావింతుము నీయిష్టము, భావింతుముమీఁది తెఱఁగుపలుకుము తల్లీ! 217

వ. అని యనేకప్రకారంబుల నెచ్చెలులు విచ్చలవిడి ననునయించి పసిండికిన్నెలంబోని
మెఱుంగుఁజన్నుల మున్నీరైతోరంగుకన్నీరుకనికరమ్ముల నరుణనాళీకనికరమ్ములకర
ణిం బ్రభాకరంబు లగుకరంబులనద్దుచుఁ దిలకంబుదిద్దుచు విమలంబని ముఖకమలం
బునం గమలుసూపుచుం దెమలుశ్రమజలలవంబులం బల్లవంబులన్ విసరుచు మాటికిం
గొసరుచుఁ జిబుకంబు నివురుచు వేనలిం దువురుచు నక్కునంజేర్చుచు మక్కువ నూ
రార్చు నవసరంబున. 218

తే. జాబిలిమిటారికొండొకసేదఁదేరి, ప్రాణసఖులార! నానుడుల్ వరఁగవినుఁడు
లోననడఁచినగుట్టుసాఁజోనమట్టు, మఱుపరామికినింకదాఁపఱికమేల? 219

ఉ. మొల్లపుమొల్లపూఁ బొదలమొగ్గలనగ్గలమైన తీవలం
దల్లనఁ జల్లనై యొలయు నందపుఁ గందపుఁ గొండగాడ్పు చే
నల్లిక బిల్లికందనరు నామిడిమామిడి క్రిందభూమిభృ
త్తల్లజుఁ డల్ల జాలరివిధంబునఁ బొంచి విహారించె డెందమున్. 220

ఉ. నాయనురక్తి చెప్పవలెనాయని యార్యులచాటు దానఁ గా
నాయని రవ్వకోర్వఁ గలనాయని గాజులపొందు గోరినా
నాయని తత్తఱంబు దగునా యని యింతలు సేయు దాననే
నాయని సంభ్రమింపనగునాయని సైరణ సేసితిన్ ధృతిన్. 221

ఉ. అవ్వను దాతనుం గఱకులాడఁగ నేటికి? దాదులైనమి
మ్మెవ్విధి మించ నాడ నగు హేయ వివ్వతు దాతకశ్యపుం
బ్రువ్వఁగ దూఱఁగాఁ దగదు పుట్టిననాఁడె దయావిహీనులై
దవ్వులఁ ద్రోచి చన్న తలిదండ్రుల దూఱిన సారెసారెకున్. 222

ఉ. పిన్నటనాటనుండియును బెక్కుడుమాట్ పడుచున్నదాన నా
బన్నముఁ జెప్పనేల? యిది ప్రాక్తనజన్మకృతంబు దీనికిన్
వన్నియ వెట్టినట్లు జనవల్లభుఁ డక్కట! యెంత వేఁడినన్
గన్నడ చేసి తత్ఫలముఁ గైకొనగంటిసి వేయు నేటికిన్ 223

ఆ. ఆమనోహరాంగుఁ డనురాగభరితుఁడై, వేనిధముల నన్ను వేఁడుకొనియె
నెంత వేఁడుకొనిన నెక్కసక్కెములాడి, వినక బేలనైతి వెలఁదులార! 224

ఉ. నావెతఁ జెప్ప నేల? నరనాథుఁడు మేను శిరీషకోమలం
బీవలరాజుతూపులకు నీవిరితావికడిందికాఁక కున్
దావలమయ్యె నేరహిని దాళెనొ యొయ్యయొ! యెంత వేఁడినన్
నేవిన నేరనైతి నసీతికిలోనగుతిన్ ధ్రుపంబుగన్. 225

తే. అధిపు సేమము నా సేమ మాకలించి, నేఁడు కవగూర్చి యిరువుర నిర్వహించి
కనికరము పూనుపరమోపకారు లెవ్వ, రీతమక మెట్లు సైతు నే నేమి సేతు. 226

సీ. తరుణప్రసూనకేసరముర్ముర౦బు పాన్పున బిసాళించి పైఁ బొరలుదానఁ
బ్రోదిమై నిండారుపూఁ దేనెకోలఁకున దుస్సాహసము చేసి దుముకుదానఁ
బరువంపుఁ జిగురాకుబాఁకుఁ జేకొని లేచి హుమ్మురంచు నురమ్ము గ్రుమ్ముదాన
మెయికొన్న వలపుఁ దెమ్మెర కాఁకచిచ్చులో నా పన్ని దము దీఱ నడచుదాన
గీ. నీమరునిబాణములరాక లీసుధాంశు
కళలబలుకాఁక లీమరుత్కందళంపు
జొక లీకోకిలంబులపోక లోర్చి
గోల! వేయేల నీకతాళఁజాల నమ్మ! 227

సీ. నామ్రోలనిరతంబు నటనంబుగావించు నెమిలియెవ్వరిమ్రోల నిలుచునొక్కొ?
నావెంటఁబెనుదంటయైవిహారమొనర్చు కలహంసియేలీలఁ గడచునొక్కొ?
నాహస్తమునవ్రాలినలువొప్పఁగాఁబల్కు చిల్కయెవ్వరిచేతఁజేరునొక్కొ?
నాచేతిమేఁతచేనానాఁటఁ బెనుపొందు నీలేఁడికొనమ ప్రోపెవరిదొక్కొ?
గీ. యనుచురాజర్షికన్యకపనవిపనవి, యలసిసొలసిప్రియంవదయంకపాలి
వాలివ్రాలినదశదిశలలమెసఖుల, గములహాహారవమ్ముల కలకలమ్ము. 228

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లినఁ బ్రియంవదాప్రముఖ సఖీనివహమ్ము నలుగేలంకుల నక్కన్యకా
మణిం బొదివికొని. 229

మ. కనుదమ్మిన్ హిమవారిపూరమునుపంగాపించుఁ దానవ్యధ్ఘన
స్తనకోకమ్ములఁజంద్రకాంతమణులుంచందాళలదంచుమై
ననకూనంబలుమారువీజనములూనన్ రాదటంచున్ సఖీ
జనముల్ దేర్చిరిమెల్లమెల్లనఁజిరన్ సౌమ్యోపచారంబులన్. 230

వ. తదనంతరంబునం బ్రియంవద దరహాసభాసురముఖి యగుచు ననసూయతో మెల్లన
నిట్లనియె. 231

సీ. పుట్టినప్పుడెగాధిపట్టి గాదిలిపట్టిఁ జూచిపల్కినమాట సూనృతంబు
మాలినీతటసీమగోలఁగాంచిపెంచు నూర్ధ్వరేతునివాక్య ముత్తమంబు
ప్రోదికై మనలఁబంపుచుఁజేయం నదితికశ్యపులసంవాదంబుసమ్మతంబు
తరుణిచిన్నెలుచూచి దైవజ్ఞులగుఘనుల్ నిర్ణయించినమాటనిక్కువంబు
గీ. నిఖిలరాజాధిరాజమాణిక్యమకుట, తటఘటితపాదపద్ముఁడై ధరణి నాల్గు
చెరఁగులేలెడుదుష్యంతుఁ జేట్టపట్టి, భూరిసౌఖ్యములందునీపువ్వఁబోణి. 232

వ. ఇట్లుగుట్టుగా లయాపనంబునకు సమయంబుగాదు రేపచ్చునంతకు నిక్కన్యారత్నం
బు నతిప్రయత్నంబున సురక్షితంబుగాఁ జూచుచుండి మని యనసూయాదులకు నొప్పం
జెప్పి నరేంద్రస్కంధావారంబుఁ బ్రవేశించె నసినసిని జనమేజయుండు తరువాతి
చరితంబు వినవలతు ననుటయుం. 233

ఆశ్వాసాంతము.

క. శ్రీసురపూజాస్పదపద, భాసురవాసరకరోదవసితాలసిత
క్ష్మాసురరక్షాదక్షవ్రా, తాసురచంక్రమణ! వేంకటాచలరమణా! 234

మాలిని. విమలకమలనేత్రా! విక్రమాక్రాంతమిత్రా!
ప్రమదకరచరిత్రా! ప్రస్ఫురత్స్వస్తిపత్రా!
కుమతితృణలవిత్రా! కోమలశ్యామగాత్రా!
యమితగుణపవిత్రా! యబ్ధికన్యాకళత్రా. 235

గద్య. ఇది శ్రీమత్కౌసల్యానందన ప్రసాదసమాసాదితకవితావిచిత్ర మైత్రేయసగోత్ర నృసింహగురుపుత్త్ర కృష్ణకవిప్రణీతం బైనశకుంతలాపరిణయం బనుమహాప్రబంధంబునందు దుష్యంతుండు కణ్వాశ్రమంబుఁ బ్రవేశించుటయు శకుంతలాసంవాదంబు ప్రియంవదవలననమ్మహీకాంతుండు శకుంతలాజన్మప్రకారంబు వినుటయు సేనానివేశంబును జలక్రీడయుం జంద్రమన్మథాద్యుపాలంభంబును శకుంతలావిరహావేదనాభరంబు సైరింపంజాలక ప్రియంవద నరేంద్రస్కంధావారంబుఁ బ్రవేశించుటయు నను విశేషంబులు గలిగిన ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

తృ తీ యా శ్వా స ము.

శ్రీరమ్య వైజయంతీ
తోరణవిభ్రాజమానదోర్మధ్యగృహా
ధారశ్రీ సంసేవ్యా !
గీరమణ స్తవ్య ! శేషగిరివాస్తవ్యా ! 1

వ. దేవా! వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు ప్రియంవదనరేంద్రస్కంధావారంబుం దఱిసి తిరస్కరిణీప్రభావంబున నంతర్ధానగతయై మెల్లన రాజమందిరంబు సొత్తెంచి కలయంగనుంగొను నవసరంబున. 2

శా. ఆరాజన్యుఁ డనన్యగోచరమనోజార్తిజ్వలన్మూర్తియై
యారాజర్షిసుతాధరాధరసుధాహారంబుపైఁ గూరిమిన్
సారస్ఫారచతుర్విధాన్నషడ్రసమజ్జాపాయసాపూపవ
ల్లారాద్యుత్తమభుక్తిమానసమునన్ లోభింపఁడిం తేనియున్. 3

వ. ఇట్లు శకుంతలావిరహానలసంతప్యమానమానసుండై యమ్మానవేశ్వరుండు. 4

సీ. ఉదయదిందుప్రభాభ్యుదయసంపదలకుఁ దలసూపనోపక తలఁగి తలఁగి
కలకంఠకులకంఠకాకలీకలనంబు కర్ణగోచరమైనఁ గలఁగి కలఁగి
మరుఁడేయుఁ గేదంగివిరికతారపుప్రేటు మదికగ్గలంబైనఁ గలఁగి కలఁగి
చందనాచలమరుత్కందళంబులవారి దురవగాహంబైనఁ దొలఁగి తొలఁగి
తే. తేపమీఱఁగఁ దల్పంబు డిగ్గిడిగ్గి, తేపతేపకు నిట్టట్టుఁ దివిరితివిరి
పొలఁతి చెలువంబు మాటికిఁ బొగడిపొగడి, వసుధ వ్రాయుచు మోము వాంచివాంచి. 5

ఉ. హా! యను మౌనిరాజతనయా! యను హా యనిపల్కవే మిటా
రీ! యను రమ్ము సమ్మదకరీ! యనుఁ గన్నడసేయకో లతాం
గీ! యనుఁ దాళఁజాలఁ గటకీ! యను ముద్దిడ సిమ్ము కీరవా
ణీ! యను బాలమేల తరుణీ! యను రాజు విరాళిఁ జాలిచేన్. 6

వ. ఇట్లు మునికన్యకాధ్యానపరాధీనుండై యున్మత్తప్రలాపంబులఁ బొరలుచున్న నరవరుం
జేరంజని. 7

సీ. తివుటఁ దియ్యనితేనె దివురువాఁ తెఱఁగంద నుసురసురని వెచ్చనూర్పువానిఁ
జెక్కుటద్దములపైఁ జిందిబీరలు వాఱ నిభృతుఁడై కన్నీరు నించువాని
గోరంతసడిఁ గన్నగుండె జల్లనఁగ సొలసి దిక్కులు దేఱిచూచువాని
మేనఁ బుప్పొడియొత్తఁగాఁ నొయ్యనొయ్యన విరులపానుపుమీఁదఁ బొరలువాని
గీ. మదవతీ! మత్తకాశినీ! మంజుభాషిణీ! మనోహారిణీ! మానినీ! మరాళ
గామినీ! యెంత వేఁడినఁ గనికరమ్ముఁ, బూనవేఁ జెదవని యార్తిఁ బొరలువాని. 8

ఉ. కాంచి చతుస్సముద్రపరిఖాపృథుభూవలయాధినాథుఁ డ
క్కాంచనగాత్రి కన్నఁ బెనుతెమ్మెన నింతెలుచున్నవాఁడు భా
వించఁగఁ దుంటవింటిదొరవీరలఁ గుర్వుగఁ బొందుఁ గూర్పనూ
హించె బళీ! యటంచుఁ బృథివీశునకుం బొడసూపె నమ్రయై. 9

వ. ఇవ్విధంబున 10

క. జయజయశబ్దంబులతో, భయవినయములు మొలనిలుచు పద్మదళాక్షిన్
బ్రియమునఁ గనుఁగొని యిట్లను, నయనకువలయమానమానసాబ్జుం డగుచున్. 11

మానిని. సేమమె తామరసోదరసోదరచిత్రనిభాననశాలినికిన్ ?
సేమమె ఫాలచలాలకజాలకశీర్షదవాస్యమహాళికికిన్ ?
సేమమె ఫుల్లసువర్ణసువర్ణపవిత్వకదీధితిమాలినికిన్ ?
సేమమె భావజభావజరాపహశీలవిడంబితకేలినికిన్ ? 12

ఆ. అనుచుఁ బెక్కుమారు లత్యాదరంబున, గన్నె సేమమరయుచున్నఁ గాంచి
సన్నవాఁ డనగుచు సకియ ప్రియంవద, పార్థివేంద్రుఁ జూచి పలికె నిట్లు. 13

ఆ. తడవులేదు చూచి ధరణీశ ! యింతలో, సేమమరయుటెల్ల చిత్రమయ్యె
నతనుమంత్రసిద్ధు లగుమహాపురుషుల, కెగ్గుసేయు సేమ మెట్లుగలుగు ? 14

ఉ. భావజరూప! నిన్నలరుబంతిని గల్చినయంతనుండియున్
దావలమైనభూపపరితాపమునన్ మునికన్య ఖిన్నయై
పూవులదండలున్ వలచుపూఁతలు సొమ్ములు భక్ష్యభోజ్యముల్
గావలెనంచుఁ గైకొనక గాసిలుచున్నది సూనశయ్యపై. 15

ఉ. ఆదిని బుష్పబాణగసమంతరుదంతము గ్రాఁచెనగ్గమై
యాదట నవ్వసంతకుసుమాకరముం బ్రతికూలమయ్యె జం
ద్రోదయమంతకుంగి రడచుచున్నది రాజ్యము గాంక సేవచేఁ
బైదలి మేనుసౌఖ్యమునఁ బాటిలునోయని మిమ్ము వేఁడెదన్. 16

క. ముదుసళులవ్వగొఁ దాతయు, హాదనువనకుండు తీర్థయాత్రకు వెడలెన్

మదిరాస్యయొడలిబడలిక, యుపమిత్థమటంచుఁ జెప్పఁ దెట్లొకొ మీఁదన్. 17

సీ. బింబోష్ఠి రాజకీరంబు నొయ్యనఁ జూటి చనుదెంచఁగ నోడి కోడిగుచుండు
నంభోజముఖి రాజహంసంబు వెనుకొన వెలవెలఁబోలుచు వెనుకఁ ద్రొక్కు
జలధరవేణి రాజమయూరమెదురెక్కఁ బరిపరివిధముల భ్రమసిపోవు
రమణి సుగంధి రాజబింబము గూడి యాదస్సనంబోలమాసగొను

తే. రాజపదము చిత్రపదార్థరాజి యెడల, భయమునుగాని యున్నయమ్మిమ్ము బాధవించి
కానవీయాన యన్పృతమ్ము గాదుసుమ్ము, రిమ్మ భయమిమ్ము కొమ్మకుఁ గమలనాభి! 18

వ. అనుచు మాఱుంగ పలికిన కన్యారత్నం దోడ్కొని చన నుద్యోగించు ప్రియునకు వైయాత్యం
బునకు మనంబున మెచ్చుచుఁ గామితార్థంబు సమకూడుటం బొందెను ముఖంబు
మొగంబునందోపనీక పులుగులు గొటదక్కి రాజకంఠీరవుం డక్కాంతకుం గ్రమ్మఱ సన్నిరుఱు.

తే. ఏటువడి గ్రుక్కమిక్కనకిట్టులాంటి, నేసితాగాసినొందుట కేమికతమొ ?
యగునగును మేలు మేలుగ యాళికలికి, కలికితనుగంటి తెరగంటికలుపెకంటి ! 20

తే. బాలసఖ్యంబు కారణప్రహసనంబు, స్త్రీవివాద మసజ్జనసేవ చనవు
లేనిమోహంబు రాగంబు చేఁపొందు, కాపురుషుమైత్రి నిలుకడ కానివి. 21

ద్రుతవిలంబితవృత్తము. అలవసిష్ఠమహామునినెమ్మెయిన్, గలఁచు గాధిజు నాముని బాధ
మెలఁచుకూఁకినమేన ఘటిల్లెయౌ, వెలుఁగులేనినిశేష్టలు వింతలే. [లన్ 22

క. సామోపత్తిపటిమ, భూమీశ్వరతిలకుఁ డిట్టు పొలఁతుకఁ బలుకన్
దామెఱసాన నయానను, తామరసము ప్రముదవునుదల కొనఁబలికెన్. 23

ఆ. బాలముద్దరాలు పసిగాపుగనుగంత, నూనసుద్దగుమ్మగోలయబల
యూఱటలాడనెట్లు నోరాడెనో, రామరామ! నిరపరాధసుమ్ము. 24

ఉ. ఆగమసమ్మతంబనుచు నార్యులుపల్కఁ దురార్యలైనను
భ్యాగతులెద్దివేడిన పదర్థము సిద్ధిలఁ జేయుటల్ మహా
భాగుఁడవీవు నీదయిన ప్రార్థితమున్ సమకూరునిత్తఱిన్
రాగముతోడ నన్పుటికి రమ్ము సపత్న్యలుగొమ్ము కొమ్మ చేన్. 25

వ. ఇంకంగుతర్కకర్కశవాదంబులం బనిగొనదేమాను బహువిధంబు లగుమ సచారంబు
లాచరించితి మెద్దియు నమ్ముద్దియయుతనుతాపంబు నిరంబ్రతీపంబు గాఁదొయ్యనట్లగుటనత
నుతాపంబనితోఁచుచున్నయది యనియును యాదనంతరన్యాయంబున భవద్దర్శనా
నంతరసంజాతంబగుట నవ్వెడఁగునకు నుద్దర్శనా బోసంగి కనువేఁకుఱుదీర్చి
యూఱార్చునది దీననీకును నాచంద్రార్కంబుగాఁ గీర్తిపౌరుషంబులు నెలకొను
నట్లగుట మద్వచనప్రకారంబున శీఘ్రంబ యక్కన్యాసన్నిధానంబునకు రావల
యునని సవ్యాజంబుగా సూచించిన నొడంబడి ప్రక్చందనదీనాంబరాభరణంబుల
నలంకృతుండై గూఢప్రకారంబున నిజస్కంధావారంబు వెలువడి, 26

సీ. ముఖపూర్ణశశియోగమునఁ దమించు రవిలీలఁ దగురత్నమకుటము దలఁ దలిర్ప
హస్తాబ్జముల వ్రాలు నళులు నాఁ బొలంపు టుంగరంబులు వ్రేళ్ల నొఱపు నెఱప
గాత్రకాంచనయష్టిఁ గనదీప్తి రించోళి చెలువునఁ బచ్చని చేలఁ జీరఁ
జివురుల గెలువఁ దాల్చిన కెంపుజోడుల కరణి నంఘ్రుల మోచికలు రహింపఁ
తే. కంఠకలితసరస్వతిఁ గౌఁగిలించు, సమరసవిభాతి నురమున హారమడర
నంగభవమంగళాకృతి నాశ్రమంబు, కీని మైఁ జేరె దుష్యంతభూమిభుండు. 27

వ. ఇవ్విధంబున నాశ్రమంబుఁ బ్రవేశించి చనునవసరంబున. 28

సీ. పోఁగూడదీ దారి ఫుల్లహల్లకసార కాసారసీకరకర్దమంబు
చనఁగూడదీ దారి సన్నాగళన్నాగ పున్నాగభిన్నాగసన్నుతంబు
చేరఁగూడదీ దారి వరసంకుమదపంక పంకిలైణాంకోపలాంకితంబు
గమిగూడదీ దారి సుమగుంజదలిపుంజ పంజరీకృతమంజువంజులంబు
తే. నాథ! యిది శష్పరంపుటనంటికొన, మహిప! యిదిగో స్తనీకాయమానసరణి
నృపకులాగ్రణి! యిది మాలినీప్రవాహ, మధిప! యదె చూడుము శకుంతలావసథము.

వ. ఇవ్విధంబున సూచింపం బ్రియంవదావదనారవిందకందళదమందమకరందబిందు
సందోహంబులఁ దుందిలహృదయహిందోళుండై యా రాజపురందరుండు మహు
ర్మహురుల్లలద్వాలినీకల్లోలఘుమఘుమారావంబు మార్దంగికవిమర్దనపరిణర్దద్ధళని
నదంబుగా, మధురమధురసప్రలుబ్ధముగ్ధమధుకరనికరఝంకారంబు శ్రుతిప్రకారంబు
గాఁ గోకిలకలస్వనవితానంబు గానంబుగాఁ, జిత్రంబగు వాదిత్రంబునకుం బాత్రంబు
లయి మాద్యన్మయూరకళత్రంబులు నర్తనంబులుం బ్రవర్తింప, నిలింపకుటవిటం
కాంతరనిర్వృత్తసుధాసుధాకరకళాపంబు కరదీపికారూపంబయి నలుగెలంకులఁ గండలు
కొను సాంధ్యతిమిరంబుల నెడగలుగం జడియుచు మలయానిలచలనవిలులితలవ
లీలవంగలుంగాదివివిధకుసుమకేసరపరాగపటలంబు మంగళాచారసముత్సారితపిష్టాత
కంబుగాఁ, గూజచ్ఛుకనికరకాకలీకలకలంబు పుణ్యాహఘోషంబుగా, మహోత్స
వంబున శకుంతలాభవనంబుఁ బ్రవేశించునవసరంబునం బ్రియంవదాప్రేరితలై
తత్పరిచారికాజనంబులు నీరాజనంబాచరించి, సప్రణయంబుగా నభ్యంతరంబునకుఁ
దోడ్తెర నుచితపీఠంబునఁ గూర్చున్న యన్నరనాథు నర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజిం
చి, సఖీజనమధ్యంబున లజ్జావినమ్రమౌళియై యున్న యక్కన్యామణిం జూచి
దుష్యంతమహీకాంతుసితోఁ బ్రియంవద యిట్లనియె. 30

సీ. పనులసందడినైనఁ బరులపీనులు సోఁకఁ జేరలుంగిడలేని భీరుమధ్య
ప్రహాసనంబుననైన బాహిరంబగునట్లు పకపకనవ్వని పద్మగంధి
యాసాయమభ్యాగతార్చనంబుననైన నలసితిననని పువ్వారుఁబోణి
సతతంబు తన ప్రాణసఖులతోనైనను భావంబు బయలు కొల్పనిల తాంగి

తే. యూర్ధ్వరేతుని పెనుపున నోజ గలిగి, యుభయకులమును వనకీర్తినుల్లసిల్లఁ
జేయఁగల సాధ్వియీ లేమ చిత్తవృత్తిఁ, దెలిసి పాలించుకొనుము ధాత్రీకళత్ర! 31

వ. అని చెలువవ్వ దళుకొత్త గూఢప్రకారంబుగా రాజునకు నక్కన్య నొప్పఁజెప్పి తక్కటియనసూయాదులఁ గనుసన్నలం గనిపికొని. 32

సీ. అదితికశ్యపుఁడిప్పుడలివేణి మైకప్పు విని మూడఁదగునంచు వెడలె నోర్తు
మొన్ననాటితి మొక్కు ముంతమామిడి మొక్కఁ దోయమైతేదనంచుఁ దొలఁగె నోర్తు
చెఱులేటికోవమదిత్తగపుఁ జూపుకులుసేప్ప పూరిమే పెదనంచుఁ బోయె నోర్తు
కలమంపుటెండువుల్ గవయంపుఁబంపావుల్ చూచివచ్చెదనంచు జాణిఁగె నోర్తు
లేఁతనివ్వరిదొంపు లేటిపిల్లలకింపు గాచియుండెదనంచుఁ గదలె నోర్తు
తే. ధార్మ్యమరసెదనని తప్పదాఁటెనోర్తు, వైద్యుఁబిలిచెదనని జాఱువాఱె నోర్తు
మాయములుపన్ని యీలీల మహిపువెఱ్ఱాల, బాలనిడి పేరాలనరిగిరి ప్రాణసఖులు. 33

వ. ఇట్లు తన్నొక్కతెం డించి సఖీజనంబు నలుగెలఁకులం దలఁగిన నుజ్జాతంబులగు లజ్జాభయంబుల నజ్జలజముఖి నృపాలునిపజ్జ నేకతంబ నిలువఁజాలక. 34

చ. కులుకులెసంగ నబ్బుఁగపుగుబ్బలుగుబ్బతిలంగ మేసిచా
యలు చిలుకంగఁ గొనుమెలియుంగ మొగమ్మునఁ గ్రమ్మిచెమ్మటల్
గిలిబిలిపొంగఁ బొందళుకుఁజేలమెఱుంగడరంగఁ గంకణా
వలి గలుగల్లనంగఁ బఱవంగమకించె లతాంగి సిగ్గునన్. 35

వ. ఇత్తెఱంగున నంతరంగంబునం దుఱంగలిగొను వెఱంగునం గుఱంగట నిలువంజాలక నక్కురంగలోచన మెఱుంగుదీవియకరణిమణి స్తంభంబులమఱుంగునకుఁ బరుంగువాఱినం బదత్రయమాత్రంబున నద్ధాత్రీకళత్రుండక్కాంచనగాత్రిం దొట్టిచేపట్టి కపురంపుటికిం దిగిచిన నెగిచి కట్టితనంబున నిట్టట్టు గికురుపఱిచి సురుచిరగతింబఱచినం గెరలినమరులున గ్రమ్మఱినమ్మరువంపు మొలకం బలుకరించుచుం గదిసి సన్మధ్యంబగు నక్కన్యకామధ్యంబుఁ బిడికిటంగీలించి లాలించుచు నధరామృతం బాస్వాదింపం గమకింపం దమకింపక చంపకగంధి గంధసింధురం బాక్రమించినం జలియించుతరుణకరిణీలలామంబుచాడ్పునం గాడ్పునం గదలుకంకేళీకాండంబుకైవడిం గైవడినెడగలు గంజడియుచు నోడంబడనెలయించం బంచశరశరపరంపరాపరాభూతంబైన సుహృజ్జల జాతంబుతో నిట్లనియె. 36

క. పలికీపలుకవు మరుపూ, ములికీ! యాయంచగముల ముగికంపుహాళా
వాలికీపగిదరతరుసర, దలికీరార్భటికి డెందమలికీఁ గలికీ! 37

సీ. విరహపాథోరాశి వెల్లిపీఁగఁ దొడంగె ననువగఁ జేర్పుము నావభంగిఁ
గామాంధకారంబు భీమమై కెరలించెఁ గడతేర్పుమారదీపకళికభాతి

మదనమాంద్యమున నెమ్మది బోధరాదయ్యెఁ గావుము సంజీవకరణికరణి
నతనుతాపభరంబుమితిమీఱిసొగియించె మనుపుము శర్కరాంభములపగిది

తే. నతులతావకరూపరేఖానురాగ, రసఝరవిహారకలితజాగ్రన్మనోజ
భూతవేదననెంతయుఁభీతివొడమె, యువతి! నీసూక్తిమంత్రమ్ము లాలయనిమ్ము. 38

సీ. మొనగుబ్బలెదఁజేర్చి మోవితేనియలిచ్చి ముచ్చటల్ దీర్పవే ముద్దుగుమ్మ!
కొసరువైపులనవ్వి కొనగోట దువ్వినా తమి నిస్తరింపవే తలిరుఁబోణి !
పొందిపాయఁగఁ బాసిపొలయల్కఁ జేసినా బోధనల్ వినఁగదే పువ్వుఁబోణి !
మగచందమునఁ గల్కి మాయముల్ పన్నినా మదికింపుఁ గూర్పవే మచ్చెకంటి !

తే. పరిపరివిధంబురతులకేర్పడినమేటి, యంగములకెల్లనునికిపట్టైనబోటి
విరులసింగాణిసురధాణివిజయధాటి, మేదినీస్థలిఁ గలుగునే నీదుసాటి. 39

వ. అని యనేకప్రకారంబులం బ్రార్థింప సాచిస్మితలసితంబుగా మొగంబువాంచియొక్కిం
చుక భావించి యక్కాంచనగాత్రి గోత్రాకళత్రునితో నిట్లనియె. 40

ఉ. అక్కట! తాతకశ్యపులయాదరణంబున నున్నదాన న
న్నెక్కటినిట్లుసేకొనుటయేపవరంబిదియేటిగోష్ఠి మీ
యక్కఱదీఱినం బిదప నాఱడిఁ బ్రోచెదరేలయేల నే
నెక్కడిదాననయ్యెద మహీవర నేవరమర్థి వేఁడెదన్. 41

ఉ. వైళము కణ్వులింతకును వత్తురు వారలయానతిం గడుం
దాలిమిఁ బెండ్లియాడుము యథావిధి నంతకు నీకు నెమ్మదిన్
దాళికలేకయుండిన హితమ్మగు నేనియుం నగ్రభార్యగా
నేలుము నన్ను మత్సుతునకిమ్ము మహీవలయమ్ము సమ్మతిన్. 42

సీ. అదితిమాయవ్వకశ్యపుఁడుమాతాతసూ తొలుతవారలకెట్లుదోఁచునొక్కొ ?
తాతకశ్యపులచిత్తముకంచుపదనుసూ దుర్వృత్తయని ప్రేమదొలఁగునొక్కొ ?
నాప్రాణసఖులచందమునమ్మరాదుసూ సుబ్బుసుబ్బులదూఱఁజూతురొక్కొ ?
యందివొందినవారలాచారపరులుసూ బాగుగాదనిబాహ్యపఱుతురొక్కొ ?

ఆ. యహహ ! రాజరాజయోజపంజవసుఖా, సక్తియుక్తినోలి సాహసమున
నీమనోరథంబు నెఱవేర్తునేనియుం, నవులనెట్లుసైఁతు రార్యజనులు. 43

వ. అని యిట్లు బహుప్రకారంబులం బరిహరించునమ్ముంచుఁబోణి నుపలాలించుచు
నిట్లనియె. 44

శా. కానిమ్మేనిను నెమ్మినగ్రమహిషిం గాసంతరింతున్ భవ
త్సూనుం బట్టముగట్టుదున్ మనకుసాక్షుల్ వాసరంబుల్ నిశల్
భానుండున్ శశిపంచభూతములు దిగ్భాగంబులున్ గాలమున్
శ్రీనారాయణదేవుఁడుం గలఁడు శిక్షింపంగ రక్షింపఁగన్. 45

వ. అని యమ్ముద్దియ నెట్టకేలకు నొడంబఱిచి సురుచిరాకల్పం బగుకిసలయతల్పంబునకుం
దిగిచి. 46

శా. కాంచన్ గామిని కామనీయము బలాత్కారంబునం గేలఁగీ
లించున్ వేనలి చెక్కు నొక్కు కడు బట్టం గుబ్బపాలిండ్లనం
టించుం గౌఁగిట శయ్యకుం దిగిచి సొక్కించుం గళావైఖరిన్
గించిన్మధ్యం గరంచి యీసరణి భోగించెన్ విభుం డయ్యెడన్. 47

సీ. కొమ్మ! నీ నెఱికురుల్ కొదమతుమ్మెదలంచు సోయగం బరుదారఁ జూచు నొకటఁ
గలికి! నీ కెమ్మోవి కండచక్కెర యంచు గొడఁగి పానకమానఁ గోరు నొకట
కొలఁత! నీ చెక్కులు నిలువుటద్దములంచుఁ దన మోము రహిఁ గాంచఁ దలఁచు నొకట
భామ! నీ పాలిండ్లు పసినిమ్మపండ్లంచు నీటుగాఁ గొనఁ గోటమీటు నొకటఁ
తే. గులుకులమిటారి! చిలుకలకొలికి వనుచుఁ, జెలఁగ తమిదీఱఁ గౌఁగిటఁ జేర్చు నొకట
బాల! నీలీలఁ గరఁగించి పార్థివుండు, హాళిసిష్టోపభోగంబు లందుచుండె. 48

వ. మఱియును. 49

సీ. కొసరి వాతెర నొక్కి కసుఁగందెనో యంచు సిరతుఁ డైమఱుం గేల నివిరి నివిరి
గోటఁ గుబ్బలు మీటిన నాటెనో యనుచుఁ దా నార్తిచేఁ గుంకుమం బలఁది యలఁది
వెలయఁ బాన్పునఁ దార్చి విరులొత్తెనో యంచు వగపుచే నురముపైఁ బిగిచి తిగిచి
తమిదీఱ భోగించి శ్రమమయ్యెనో యంచు వెఱపుచే వీవనల్ విసరి విసరి
తే. సోయగముఁ గాంచి తిలకించి సొబగుమించి, మరులు గెరలించి కెరలించి మదిఁ గరంచి
యఱమరలు దీఱ లాలించి యామతించి, కలికి తొలికూటమి విభుండు తులకరించె. 50

సీ. తరసాఘనస్తనస్తబకాదయాశ్లేష చలితబాలావక్త్రజలరుహంబు
పతికరవ్యతికరభ్రశ్యత్సునారూఢ వనితానవాకుంతనపటంబు
రమణసంక్రమణసంభ్రమవివర్తితయోషి దఖిలాంగసంగిభూషారవంబు
పురుషాధిగమసుఖస్ఫురితాశ్రులవలస స్నిగ్ధాముహుర్నేత్రముకుళనంబు
తే. రభసవిలులితశయ్యోత్తరచ్ఛదంబు, పులకచులుకితదర్పణోత్ఫుల్లగల్ల
ముల్లలత్కేశపాశ మన్యోన్యరాగ, నిరతిశయ మయ్యె నవయౌవనిధువనంబు. 51

శా. ఆలోలాలక మాచలత్కుచభరం బాస్విన్నగల్లద్వయం
బాలీఢప్రియపాణిపల్లవనితంబాశ్లేష మామీలదు
స్మీలల్లోచన మాత్రపాభరదరస్మేరాననాంభోరుహం
బాలంబాభరణంబుగానుపరతం బాలేమ సల్పెన్ ధృతిన్. 52

వ. ఇవ్విధంబున నాదంపతు లతులసంపదలం బొదలుచు నిద్రాపారవశ్యంబునం దనరు
నవసరంబున. 53

ఉ. తోయజవైరి మాసె రవిదూర్పుదెస న్మొన చేసెఁ జుక్కలుం
జాయలుదీసెఁ గైరవిణిసైకమునంగను మూసెఁ బద్మినీ
నాయిక కుందువాసె రతినాథుఁడు వాలొరఁజేసెఁ గొక్కరో
కోయని కోడి కూసె నలకోకిని గోకముడాసె నత్తఱిన్. 54

ఉ. పూవులతావులం దనరి పొందిక కందిక లియ్య శయ్యలం
దీపలనావలం బెనఁగి యింపు రహింప సతుల్ పతుల్ ధృతిన్
భావజకేళిఁ దేలునెడఁ బమ్మినచెమ్మటలారఁ దోరమై
వీవఁదొడంగె నంగముల వేఁకువ తేఁకువఁ గమ్మతెమ్మెరల్. 55

ఉ. సారలసత్సహస్రకరశాఖలతో నినుఁడుగ్రమూర్తియై
ఘోరతమమ్ములం దొలఁగఁగోన మున్నడియై యనూరుఁడున్
ధీరతమీఱ నయ్యరుల తేకువమాన్పఁ దలంచినన్ మహా
శూరులఁ జేరుభీరులును జాపుదు రుద్ధతి యుద్ధతిప్రతై. 56

వ. ఆసమయంబున. 57

ఉ. గాములమేటి లోకములకన్ను తమమ్ములముత్తి యామినీ
భామతొలంగుబావ సెకవాఁకలగుండము చక్రవాకపు
న్నోములమెట్టపంట పదినూఱులచేతులజోదు పచ్చబా
బామొనచూపు తేగదొరభానుఁడు తూర్పునఁదోఁచె నత్తఱిన్. 58

క. ఆలోనన తా మేల్కని, బాలారత్నంబు కూర్మిపతికౌఁగిటిలో
నాలీఢయగుటఁ గదలక, మెలమ్మున నుండ విభుఁడు మేల్కనుననుచున్. 59

వ. తదనంతరంబ మేల్కాంచి సపతింగాంచి సప్రణయంబుగాఁ దచ్చరణంబుల కెఱఁగి
తదనుజ్ఞాత యై. 60

శా. వీడంబాఱిన నీవితోఁ గిటినట ద్వేణీలలామంబుతో
వాడుం దేఱినపువ్వుమాలికలతో వ్యత్యస్తహారాళితో
వ్రీడానమ్రముఖంబుతో శ్రమజలావిద్ధాంగరాగంబుతోఁ
గ్రీడాతల్పము డిగ్గె బాల సురతక్లేశావనమ్రాంగియై. 61

వ. ఆసమయంబున. 62

శా. తానుం బానుపు డిగ్గ యగ్గలిక నద్ధాత్రీకళత్రుండు స
మ్మానానూనకటాక్షవీక్షణములన్ మన్నించుచున్ బ్రీతుఁడై
చానం గౌఁగిటిలోనికిం దిగిచి విశ్వాసంబుతో నిల్లనెన్
మానం బేటికి ముద్దుగుమ్మ! సెలవిమ్మా సమ్మతిన్ వీటికిన్. 63

తే. అనుచుగవనోష్ఠముఖుండైనయధపుమోము, రాచసికన్నె తప్పక చూచిచూచి
ప్రాణనాయక! నిన్నెడఁబాయఁజాలఁ, దోడకొనిపొమ్ము నన్ను నీతోడ నెమ్మి. 64

మ. అనుచుం గుత్తుకఁ బొట్టులేఁ బలుకుతో నాకుంచితాంగంబుతోఁ
గనుదోయిన్నెలకొన్న బాష్పములతో గాటంపునిట్టూర్పుతో
జనితస్వేదకపోలపాలికలతో జవ్వాడుమధ్యంబుతో
వనితారత్నము వెన్నడిన్నడువ తేపన్ భూవిభుం డిట్లనున్. 65

క. కొమ్మా! యిచ్చోటనె నెల, కొమ్మా నెచ్చెలులఁ గలసికొమ్మా నెఱిచే
కొమ్మా కులపతియనుమతిఁ, గొమ్మా నానేమమరసికొమ్మా పిదపన్. 66

ఆ. ఆజ్ఞ మీఱినడచి యయ్యయో! దిసికి, పన్నె వెట్టినట్లు వంచనమున
వన్నె దేని గాఢమ్మున నినుఁ జూడఁ, గానకలుగు మానిమానసమున. 67

క. కోపించుం గ్రక్కున నా, తేపించుక్ గాన మానుచిత్తముతూర్తిక్
రూపించినగరిమాదటఁ, బ్రాపంపుము హితులఁ బనుతుఁ బద్మదళాక్షీ! 68

వ. అని బహుప్రకారంబుల నొడంబఱిచి గాఢాలింగనం బాచరించి యక్కాంతాలలామంబు సప్రేమంబుగా వీడుకొలుపం బ్రీతుండై యుశ్రమంబున నయ్యాశ్రమంబు వెలువడి బలఁపడిం బయనంబు సాటించి చతురచతురంగసేనాపరివృతుండై హస్తిపురంబుఁ బ్రవేశించి యథాపూర్వకంబుగా రాజ్యంబుఁ బాలించుచుండె నంత నిక్కడ శకుంతలావధూటియుం సప్రీడంబుగా సఖులకుం బొడసూపి యథోచితవర్తనంబునం బ్రవర్తిల్లుచు నాత్మగతంబున. 69

సీ. వచ్చెఁబో కణ్వసేవాకుతూహలమునఁ బొదలచాటున రాజు పొంచ నేల?
పొంచెఁబో చిలుకనుబోలఁ బలికినటువేయుఁ దప్పియస్వభుల మ్ముఁదెవుల నేల?
తపిలెఁబో యుపనిమిత్తముచేసియుదయుండు భాషణాష్టంబుగాఁ బలుక నేల?
పలికెఁబో తల్లిదండ్రులయాజ్ఞ గొనకసే జగతీశ్వరుసికూర్మి సలుప నేల?
తే. చలిపితిసిబో నృపాలుండు సంయమీంద్రు, నాజ్ఞఁ గొనినన్నుఁ దోడ్కొనకరుగ నేల?
తలఁచినతలంపు పైపంబుఁ దలఁచెనకట! యెట్టుగానున్నదో కొమోఁదసీశ్వరాజ్ఞ? 70

క. ఆమునికులసోమునితో, నేమని వివరింతు మఱియు నిదివివరింపన్
గాముని పరగామినికొఱ, గామి నిజంబనుచుఁ గనలి గర్హించునొకో? 71

వ. అని యిత్తెఱంగున విచారడోలాయత్తం బగుచిత్తంబుతో నమ్మత్తకాశినిత్తఱంబునం దలయెత్తి తన యగ్రభాగంబున. 72

సీ. పరమార్థతత్త్వానుభవము పరీక్షించు సమధిక బ్రహ్మవర్చసమువాని
కైవల్యవాంఛానుకూలనంబుపిపంచు వ్యాఘ్రాజినోత్తరీయంబువాని
వెలిచూడ్కిలో లక్ష్యములఁ తెబాహ్యముగా మునుకొన్న శాంభవిముద్రవాని
వేదముల్ మూర్తీభవించు మేదలషించు సముచితధ్యయనఘోషంబువాని
తే. వాఃతవహాత శనరేజుఁ దైయివ్యావని, వారచరణభక్తిపుంభావష్మనవని
సాంద్రమ ఘమ ఘంబుగాఁ గరగి చెంచు, తఱిఁగిళ్ళప్రపుఁ బొడగాంచె నలరుఁబోణి.

వ. ఇవ్విధంబునం బోడగాంచి భయలజ్జాసంభ్రమంబులం దొట్రుపడుచు నభ్యుత్థానం బాచరించి. 74

సీ. ప్రమదాశ్రుజలముచేఁ దెమలు కాటుకజీర కులుకుఁ జెక్కుల జాలుకురులు గ్రమ్మ
మవ్వంపు మొలకచెమ్మటల నెన్నుదుటిపై బొరలు పాపటముత్తెసరులు దాఁప
మురిపంబు గులుకు పయ్యెదలవాతెరఁ జిందు కెంపుముక్కెర ఛాయ కికురుపఱుపఁ
గళుకైన నెలకూనగములఁ బేరురముపై రమణీయచంద్రహారములు మనుప

తే. నిదుర వేగింపుఁ గన్నెంపు సదమలంపు, మొలకసిగ్గున నగపడు మొగపు దిగువ
నొడలి బడలిక గరుపంపు నడలు దాఁపఁ, దండ్రి కెదురేగి మ్రొక్కె నత్తలిరుఁబోణి. 75

క. మ్రొక్కిన గాదిలిపట్టిన్, మక్కువ దళుకొత్తఁ జూచి మౌనిమనమున్
జొక్కము సుదివ్యదృష్టిం, గ్రక్కున భావించి తెలిసె గత మున్నుఁడై. 76

వ. ఇవ్విధంబునం దనదివ్యజ్ఞానంబునం గూఁతుం దుష్యంతుండు గాంధర్వవివాహంబునం బరిగ్రహించుటయుఁ, గన్యామణికిఁ దన్మూలంబున గర్భప్రాప్తియుం గాఁగల సంపల్లాభంబునుం దెలిసి కృతకృత్యుండై కరుణార్ద్రకటాక్షవీక్షణంబులం దత్తనూజ యయ్యభయ సభయానకరసంబువాపి మధురాలాపంబుల నుపలాలించుచు నిట్లనియె. 77

శా. అల్లుండయ్యె మహామహుండయిన దుష్యంతుండు ధాత్రీతలం
బెల్లం దాలుచు చక్రవర్తిసుతుఁడై యిప్పాటనీకుక్షి రా
జిల్లెన్ నేల్దొరసానివైతివి బళీ! చిన్నారిపొన్నారి నా
తల్లీ! ధన్యతఁ గంటి నీవలన నా దౌహిత్రలాభంబునన్. 78

వ. అనుచు నాశీర్వచనపూర్వకంబుగా నక్కన్యామణిం దేర్చి సంబోధనం బాచరించి ప్రియంవదాదిసఖీలలామంబులం బిలిచి యివ్వరారోహ దేహ్యాదపతి యగుట నెద్దేనియు వాంఛింపం దొరకొని మౌగ్ధ్యంబున వాక్రువ్వంజాలకుండుం గావున మనోరథం బరసి సమకూర్చునది యని యాదేశించి యథానుగుణంబుగా వర్తింపం గూఁతు నాజ్ఞాపించి తాను యథోచితవర్తనంబునం దనరుచుండె నయ్యవసరంబున. 79

తే. పౌరవాన్వయమునకాదికారణంబు, కణ్వదౌహిత్రలాభైకకల్పభూజ
మాళిజనదర్శనోత్సవమల శకుంత, లాయువతి దాల్చె గర్భలక్షణంబు. 80

సీ. కలలపోషణసుధాకలశముద్రలరీతి నలినాక్షి చనుమొనల్ నలుపులయ్యె
ననుపమాదరగాంచు మధ్యలోకముఁ బోలి వెలఁదుకమధ్యంబు విస్తరించె
గర్భార్భకుని యూర్పుగాడ్పు తోడ్పడి సట్టు శ్రీమతీమణి యూర్పు లినుమడించె
నత్యుజదయ నిర్వేదహితావళులమాడ్కి లలితాంగి వళులు పేలవములయ్యె

తే. జఠరపిఠరాంతరాళ కాసారసార, సంపదాసలహంస ప్రచారచారు
తరతనుభవానుభావంబుఁ దనరు లీల, నరయ నరయంగఁ జెలియాననము లసమయ్యె. 81

తే. పంచభూతగుణంబులు పట్టుఁ గొమ్మ, భూరిసవర్గములకెల్లఁ బుట్టినిల్లు

అనిరసారసమాత్మ జూఁడరయఁదలఁచి, మన్సు వాచని గాంచె సమ్మధురవాణి. 82

సీ. శరభశార్దూలాదిసత్త్వంబులను బట్టి ధీరతోరణి విరోధింపఁగోరు
శైలంబు శైలంబు లీలతో నిరుగేల నిడి తాళగతుల వాయింపఁగోరు
నుద్భటప్రతిభటవ్యూహంబు పైఁగిట్టి యస్త్రశస్త్రముల నాటాడఁగోరు
నిద్ధారుణీచక్రమేకచక్రంబుగా నింపు ప్రాంపారఁ బాలింపఁగోరు
తే. వాజపేయాధ్వరశతంబు వరుసఁ జేసి, యీప్సితార్థంబు ద్విజకోటి కిడఁగఁ గోరు
నార్యవర్యమనస్స్థైర్యధైర్యశౌర్య, దుర్భరార్భకనిర్భరగర్భయుక్తి. 83

వ. ఇట్లు సంవత్సరత్రితయంబు కడచనునవసరంబున. 84

క. ప్రాంచత్తుంగస్థగ్రహ, పంచకమై యుల్లసిల్లు పటులగ్నమునన్
గాంచనగాత్రి తనూభవుఁ, గాంచెన్ భరతున్ భుజోపగతలాభరతున్. 85

మ. వసుధాచక్రమవక్రమై విలసిలెన్ వార్థుల్ చెలంగెన్ నదీ
విసరం బచ్ఛపయఃప్రవాహములఁ బర్వెన్ దారకానాథుఁ డు
ల్లసితుండై తనరారె దేవగణికాలాస్యంబు మీఱెన్ దెసల్
వెస రాణించె శకుంతలాతనయునావిర్భావకాలంబునన్. 86

వ. తదనంతరంబ యక్కుమారుండు తాతవలనం జాతకర్మాదిసంస్కారసంస్కృతుండై పెరుగుచు. 87

సీ. ఆకాశకూలంకషాకాశవనవాటి నుదయించు బాహులేయునివిధమున
క్షీరపారావారభూరివీచిమతల్లిఁ గనుపట్టు నవసుధాకరునికరణి
వాసవాశావధూవరగర్భవరణంబు గడచి రాణించు భాస్కరునికరణి
నిగమాగమాచారసిగ్ధతాధ్వరవేదిఁ దులకించు వీతిహోత్రునివిధమున
గీ. గుహవెడలి మీఱు సింగంపుఁగొదమపగిది, గనిఁ బొడమి పేర్చు బలమానికంబు మాడ్కి
వర్ణితాలికఫలకవికీర్ణచూర్ణ, కుంతలుండై తనర్చె శాకుంతలుండు. 88

సీ. సరసార్భటీమేటిశరభసాళువకోటి పరభయంకరధాటిఁ బరిభవించుఁ
గుంచితోరుకపోణి నొంచి దక్షిణపాణిఁ బంచాననశ్రేణిఁ గొంచెపఱుచు
వారణంబులఁ గిట్టి పోరి తొండముఁ బట్టి భూరుహమ్ములఁ గట్టి కేరుచుండుఁ
జండవైఖరి మీఱి కొండలోయలఁ దూఱి గండకమ్ములఁ జేరి బెండుపఱుచు
గీ. రురుతరక్షుసృగాలశార్దూలకోల, ముఖముఖరదుష్టసత్త్వసమూహమూహ
మోహరింపఁగఁ దెగవ్రాలి సాహసమున, డిందుపఱుచు శకుంతలానందనుండు. 89

వ. ఇవ్విధంబున నిసర్గబలానర్గళభుజార్గళుండై దుర్గంబులగు కాంతారమార్గంబులం గ్రుమ్మరు మహాసత్త్వంబులగు దుష్టసత్త్వంబులం బట్టి యక్రమంబున నాశ్రమతరులం గట్టిపెట్టు. పఱుచు శకుంతలపట్టిం జూచి వాచంయము లాశ్చర్యచర్యుండగు నీశౌర్యధుర్యుండు

సర్వదమనుండను నామంబునం బ్రఖ్యాతుండయ్యెడు మని దీవించినం గాంచి కణ్వమహా
ముని ప్రహృష్టాంతరంగుండయ్యె నిట్లు యౌవరాజ్యపట్టాభిషేకార్హుండగు కుమారుం
జూచి తనయోగక్షేమం బారయునెడం బ్రమత్తుండై యున్న నృపసత్తము వృత్తంబు
నకు విచారడోలాయత్తంబగు చిత్తంబుతో నత్తమిల్లి వేగుతటి మేల్కాంచి ప్రియం
వదతో శకుంతల యిట్లనియె. 90

సీ. విరులపానుపుమీఁదఁ బొరలుచుండెడు వేళ వరదుఁడై నాథుండు వచ్చినట్లు
నాథుఁడు రాఁ జూచి నగుచు దిగ్గనలేచి యెదురేగి పదముల కెరఁగినట్లు
పాదపద్మములపైఁ బడిన మెల్లన నెత్తి గ్రుచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్చుకొనినయట్లు
గ్రుచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్చికొని సంభ్రమించుచు హాయలు గాఁ బాన్పుపై నునిచినట్లు
తే. హాయలు గాఁ బాన్పుమీఁద నన్నునిచి మనిచి, మరులుగొరలించి లాలించి మదిఁ గరంచి
యతులగతులను రతులను నలరినట్లు, మేలుకలఁగంటి సంతట మేలుకొంటి. 91

శా. లేమా! లేమరలేమ రల్పకవిరాలిం దూలి సోమాన్వయో
ద్దామున్ గోమున నామకొంటినఁట వే తానైహితాలాపముల్
ప్రేమం గోమలకోమలాక్షరముగాఁ బెక్కాడి సొక్కింప న
క్కామిం గామిని కామినీమనసిజున్ గైకొంటి నాకౌఁగిటన్. 92

ఆ. ఉరులు మరులుకొల్పి యూరించి యూరించి, కానిపోని బూటకములఁ దెమలి
కలసి మెలసి తానుగాని వానివి తాన, రాజరాజు మరల రాఁడు నేఁడు. 93

మ. తలిదండ్రుల్ దొలుపోల్కఁ గూఁతునకు నుద్వాహంబు గావింపఁగాఁ
దలఁపుల్ పుట్టిన వీర్యశౌర్యగుణవిద్యాసంపదాచారపు
ష్కలమూర్తిన్ వరుఁ గూర్తురత్తెఱఁగునన్ గాదయ్యె నాదైన పెం
డిలి యెవ్వారల నొవ్వనాడుదు వధూటీ! సిక్కు మూహింపుమా. 94

క. పంపుదు హితులన్నిను రా, నింపుదునని నమ్మఁబలికి విభుఁడత్తెఱఁగూ
హింపక పోరినన్నుంగా, రింపం దొరఁకొనియె శమనరీతి ననీతిన్. 95

వ. అని యివ్విధంబునం గజ్జలఝరులఝుళుంబు లగు బాష్పజలంబులు కుపలికుచంబులం జాఱం
జారుముఖి ముఖంబు వాంచి విన్ననై వెచ్చనూర్చుచున్నం జూచి ప్రియంవద నయం
బొదవ ననునయించి కొండొకయవసరంబునం గాశ్యపుల కక్కోమలిమనోభావంబు
విన్నవించుటయు. 96

తే. కాంతునానన మెప్పుడు గాంతు ననుచుఁ, గోరికలుగూరు గాదిలికూఁతుఁ జూచి
యౌవరాజ్యపట్టాభిషేకార్హుఁడైన, భరతు నిరతిశయోత్సాహభరితుఁ జూచి. 97

వ. తదనంతరంబ యమ్మహాత్ముండు దనదేవియగు గౌతమిం జేరంబిలిచి గారవంబున శకుంత
లావధూటిం బిలువం బనిచి సన్నిధిం గూర్చున్న తనయ నుద్దేశించి తనపత్నితో నిట్లనియె.

క. పెనిచితిమి పెద్దఁ జేసితి, మనుకూలుఁడగు భర్తఁ గలిగె నాత్మజుఁడౌనవెన్
దనయామణి నత్తింటికిఁ, జనుపక యిట్లునుచు టేమిభావ్యము సాధ్వీ! 99

క. తనుపంపగు షడ్రసముల, మనుపందగు భూషణముల మనుమని గూర్తుం
బనుపందగు నత్తింటికి, ననుపందగుఁ దగుసహాయ మాత్మజతోడన్. 100

వ. అనుచుం దన దేవి నోడంబఱిచి తత్తదనుకూలంబులగు వస్తుజాలంబులం దత్క్షణంబ సంఘటించి యాశ్రమనివాసులగు భూసురులకు సంతర్పణంబు గావించి మనుమసుం గూఁతు నలంకరించుటకుం బ్రియంవదాదులం బనిచిన వార లక్కురవాణిం జీనాంబరాభరణమాల్యాంగరాగంబులం గైసేసి భరతుం గాంచనాభరణవిస్ఫురితుం గావించి గౌతమియుం దారు నచ్చేడియం గణ్వులసన్నిధికిం దోడి తెచ్చిన నచ్చెలువ జననిజను పునం దనచరణంబులకుం బ్రణమిల్లి సన్నిధిని సవ్రీడంబుగా నిలిచియున్నం జూచి తద్వియోగవ్యథావిధురహృదయుండై యమ్మునివరుం డిట్లనియె. 101

చ. కనుఁగవబాష్పపూరములు గ్రమ్మెడుఁ గద్గదఖిన్నమైయెడుం
గనుపునరాదుసూ హృదయమాకులమయ్యెడు మేను గ్రాన్పడుం
బెనిచినవానికింతవగఁ బిమ్మటి గ్రమ్మెను కన్నవారలుం
దనయను బంపలేక పరితాపభరంబున నెట్లు సైఁతురో. 102

తే. అనుచు వెతనొందు జనకునిఁ గనుఁగొనంబుఁ, బ్రాఁది యడలున భాష్పించె సుందరాంగి
బాఁటిమ్మెఁ దాజ పెట్టిన పావకంబు, పవనంజనఁ బైపయి విసరినట్లు. 103

సీ. బసిపుష్పములఁ బారితోలఁగించి మనుచునీ కోకిలాగ్భము తేఱుకొనిన తీరు
చిన్నవాటనుగోలెఁ బెనుకఁజాలైనయా హరిణిబాలింత రాలైన మేలు
నోనాటములు దీసి మాకుఁ మందిడినయా నెమలి నొకంటి మానినవిధంబు
చేనాటు శాలూరముఁ జెంపైనయా చెంగల్వకొలను పూచిన తెఱంగు
తే. అయ్య! మనశార్ఙ్గరవుని చేనైన చిత్ర, భానుచేనైన శృంగిచేనైనఁ గ్రోధి
చేనయినఁ జెప్పిపుము చెప్పిపనుపు, వేని వేయేల నీకు నాయానసుమ్ము. 104

సీ. తోయంబు గామీకుఁ దోయమెత్తక కాని తోయంబుఁ ద్రావదీ తోయజాక్షి
చివురెత్తు వేడ్కమై చివురుఁ గైసేయమీ చివురుందఁ గోరదీ చివురుఁబోణి
కుసుమాపచితినన్య కుసుమంబ కాని మీ కుసుమంబుఁ గోయదీ కుసుమగాత్రి
ఫలదానములకైన ఫలియించియున్న మీ ఫలమంటదీ మహోత్పలసుగంధి
తే. యట్టిమిముఁ బ్రోదిలాలించియరసెఁ జున్న, మనశకుంతలదన ముకుమారుతోడ
నత్తవారింటికేగెడునాదరమున, నాజ్ఞ యీఁదగు వనభూరుహంబులార! 105

వ. అనుచు వనతరునికరంబుఁ గనుంగొని శకుంతలతో నమ్మహాముని యిట్లనియె. 106

మ. కలికీ! యత్తలు నీవు వోవఁ వెలుఁగుంగాఁ బోలు నిప్పాటని
కర్కురంభాతరువుల్ సుడింబడి నడింగంపించె జ్యోత్స్నలతన్

తలవాంచె న్నెఱిమోతజాతములు చింతంబల్లవశ్రేణి నొ
చ్చిలునీహారము పేరనశ్రువులు రాల్చెం గంటివే కోమలీ! 107

వ. అనుచు నిత్తెఱంగునం జనకుండునుం గుమారియుం నొండొరుల నెడంబాయంజాలని చెనరునందనరుసల్లాపంబులఁ గాలయాపనంబు సేయుంజూచి శార్ఙ్గరవప్రముఖులగు శిష్యుల కాశ్యపులం గాంచి తత్త్వజ్ఞానసంపన్ను లగుమీర లివ్విధంబున విపన్నభావంబునొందిన నియ్యిందుముఖి డెందంబున మఱియునుం గుందుచున్నయది యదియునుంగాక ప్రయాణముహూర్తంబు సన్నిహితంబై యుండెం గావున ధైర్యం బవలంబించి యిక్కాంచనగాత్రికి హితంబుపదేశించి సత్వరంబుగాఁ బనుప నవధరించునది యని విన్నవించినం గొండొకసేదదేఱి యమ్మునికులశ్రేష్ఠుండు వనితాజనమూర్ధన్య యగుకన్య నీక్షించి యిట్లనియె. 108

మ. గురుశుశ్రూషలు సేయుమీ సవతులం గూర్మిన్ విలోకింపుమీ
పరివారమ్ములఁ బ్రోవుమీ సిరులఁ గర్వస్ఫూర్తిఁ గైకోకుమీ
పురుషుం దూఱకుమీ సతుల్ నడచు నేర్పుల్ నీకు సూచించితిన్
దరుణీలోకమతల్లి చేకొనవె మాతల్లీ మదీయోక్తులన్. 109

వ. అని సముచితప్రకారంబునం గూఁతునకు హితోపదేశంబు చేసి మనుమనిం గ్రుచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్చి మూర్ధాఘ్రాణం బాచరించి యథోచితంబుగా వీడుకొలిపి శార్ఙ్గరవప్రముఖుల సహాయంబుగాఁ బనిచి తానును గౌతమియుం గొండొకదవ్వనిసి ప్రఫుల్లహల్లకకల్హారసముల్లసితసౌరభసమీరవిహారం బగునొక్కకాసారతీరంబున నిలిచినం గాంచి శకుంతలయుం భరతుండునుం బునఃపునఃప్రణామంబు లాచరించి సంతుష్టు లగుజననీజనకులచేతం గ్రమ్మఱ ననుజ్ఞాతులై కతిపయప్రయాణంబులం జని చని గగనమూలంకషాభరణంబు లగుప్రతప్తకార్తస్వరభాస్వరవరణంబులను, కనత్కనకఖచితకాశ్మీరహీరరశ్మిచ్ఛటాసనాథంబు లగుసౌధంబులను, విద్రుమలతావితానమానిత జాలకంబు లగుగోపురాట్టాలకంబులను, మదకలస్తంబేరమగమనాగమనదుర్గంబు లగురాజమార్గంబులను, నానావిధభవ్యద్రవ్యసన్నివేశంబు లగువిపణిదేశంబులను, నయనాభిరామంబై యున్నయక్కరినగరంబుఁ బ్రవేశించి యరుగుచున్నయక్కాంచనగాత్రిం గాంచి యద్భుతరసావేశంబున నప్పురపురంధ్రీనికరంబు తమలోన. 110

సీ. నెలనాటిలేటిపిల్లలకుఁ జూడ్కులుదిద్దు కలికిబిత్తరపుఁగన్నుల బెడంగు
ననలెత్తుపవడంబునకుఁ గెంపురహినింపు తెఱవమవ్వంపువాతెఱ తెఱంగు
నిద్దంపుటద్దంపునివురుదీర్పఁగ నేర్చు తులుకుమిటారిచెక్కుల మెఱుంగు
నిసువురేకొసి మేనికిఁగళల్ దులకించు లలనాలలామ ఫాలమ్ము సొబగు

తే. పసిండికినివన్నియలు వెటుఘాము మేను, చదలునసుసత్త్వసంబూనుచానకొను
శ్రీకినవకంబు రాటించుచెలియవీను, లహహా జగదేకమోహనం బతివసొబగు. 111

వ. వెండియు. 112

సీ. నెఱనీటుగలవాఁడు విద్రుంపుటద్దంపు డంబూనుగల్లద్వయంబువాఁడు
చూడఁజక్కనివాఁడు సురరాజకరిరాజ కరిరాజుసుదోర్యుగంబువాఁడు
కలికిచూపులవాఁడు చెలువంపుబలుకెంపు లలినింపునఖపల్లవమువాఁడు
మొలకనవ్వులవాఁడు ముగిపెంపుసిరిపెంపు మురిసింపఁగలుతునెమ్మొగమువాఁడు
తే. హాయలుంగలవాఁడు వెడలుపుటురమువాఁడు, సమధిగతచక్రపద్మచిహ్నములవాఁడు
హావణిమారటదుష్యంతుఁడనఁగఁజాలు, బాలుఁడీబాలికామణిబాలుఁడెల్లో. 113

శా. ఈలీలావతి దేహగాఁగొనుచునుం డేధన్యమూర్ధన్యుఁడో
రోలంబాలక బాలకుండు మునిపుత్రుల్ వెంటరా నొంటిరా
వైళంబె మొకో తల్లియుం ననుఁ డివ్వామాక్షి కెవ్వాఁడొకో
వాలాయంబుగ వచ్చుచున్నయది యవ్వాల్గంటినిం గంటిరే. 114

మ. అనుచుం బౌరులు బారులై నిలిచి యయ్యబ్జాక్షి నీక్షింప న
వ్వనితారత్నము గాంచెఁ గాంచనమణిద్వారస్ఫురద్గోపుర
స్తనదంభీలగభీరభేరిపటహధ్వానప్రతిధ్వానద
ధ్వనినాదంబగురాజసౌధము వియద్విస్తారసంరోధమున్. 115

వ. ఇవ్విధంబున శకుంతలరాజమందిరద్వారంబు సొచ్చి యచ్చోట విచిత్రరత్నప్రభా
రమ్యంబు లగుహర్మ్యంబులం గనుంగొనుచుఁ గక్ష్యాంతరంబులుగడచి యొక్కయెడ
విరచితకాంచనపాంచాలికాసంచయోదంచితంబులును, ప్రకటముకురనికురుంబపిడం
బితప్రతిబింబశోభాభిరామంబులును, గనత్కనకఖచితమణిప్రభాపటలజటిలంబులు
నగువిచిత్రభిత్తిఫలకంబులవలనను సుసంభృతశాతకుంభస్తంభసంభావితవితానంబుల
వలనను నత్యంతరమణీయంబై నతివిశాలంబును నగుసభాభవనంబునందు వేదవేదాంగ
విత్తము లగుభూసురోత్తములును, దర్కమీమాంసాదిశాస్త్రప్రసంగధోరణీపరిణత
ప్రశంసు లగువిద్వాంసులును, గావ్యనాటకాలంకారనైపుణీనిష్ణాతు లగుకవీంద్రు
లును, భాగ్యోదయనిశాంతు లగుసామంతులును, నిజభుజార్గళాసర్గళవైఖరీసముద్భటు
లగువీరభటులును, మొదలగునుచితపరివారంబు పరివేష్టింప గనకకంకణకింకిణీఘుణ
త్క్రియాసంతులంబుగాఁ బంకజముఖు లిరుగెలంకుల వింజామరమ్ములు వీవ సము
న్నతరత్నసింహాసనమ్మున నాసీనుండై యున్నయన్నరేంద్రునిం జూచి భయలజ్జా
కలంకితస్వాంతయై యాత్మగతంబున. 116

ఉ. ఈమహనీయమూర్తిసభకేగతిఁ జేరఁగవచ్చుఁ జేరినే
నేమనిపల్కుదాన జనులెల్లను నవ్వఁగఁ బూర్వవృత్తమీ

ధీమణితో వచించుటకు దీమసమెయ్యది యెట్టులైననా
హా! మదిగట్టువాపడఁతులందొకదానిఁగ నన్ దలంపరే. 117

ఉ. ఇత్తఱిమాని యేకతమ యే విభుఁ జూడఁ దలంతు నేని న
త్యుత్తమరత్నశోభితసమున్నతసౌధములన్వసించుమ
ద్వృత్తమెఱుంగఁజేయుటకు నేరి నెఱుంగ నిఁకేమిసేయుఁదుర్
గ్రొత్తలఁ జేరనిత్తురె సరోజముఖుల్ గలరెందఱేనియున్. 118

క. తనలోన నిత్తెఱంగున, వనిత వితర్కించి యిపుడ వసుధాధిపునే
మనమునఁ గలఁ తెఱఁగెఱిఁగెద, నని క్రమ్మఱ నాత్మనిశ్చయము దళుకొత్తన్. 119

తే. మృదులపదలీలమదహంసిగతి దలిర్ప, పొడవుదళుకొత్త మెల్లన నడుగు లిడుచుఁ
జనవిభునిచెంత మణిమయస్తంభ మొకటి, తనకు నఱచాటుగా నిల్చెఁ దలిరుఁబోఁడి. 120

వ. అయ్యవసరంబున. 121

సీ. కనుదోయిగాదిది క్రమ్ముతుమ్మెదగమిల్ దొరలకుండిన తమ్మివిరులుగాని
మేనుగాదిది మధుశ్రీ నూనఁగోయిల దిగరఁగానని మ్రానిచిగురుగాని
మోముగాదిది కళాధామమై యేనాఁడుఁ బాయెఱుంగనిచందమామగాని
కెమ్మోవిగాదిది విమ్మినరాచిల్క పిండుగానని దొండపండుగాని
తే. చెక్కులివిగావు నిద్దంపుఁ జికిలినొప్పి, తద్దయు నెసంగుమించుటద్దములుగాని
దివ్యమోహినియిటకు నేతేంచెనోపు, ననుచు నీక్షించె నచటిసభ్యప్రజంబు. 122

క. అపుడొకపరి క్రేఁగంటన్, నృపమణి తనుఁజూచి చూడనివిధంబునఁ దా
విపరీతస్థితినుండినఁ, జపలేక్షణ డెందమందు సంశయమందెన్. 123

వ. మఱియు స్వాత్మగతంబున. 124

తే. అకటకట! చూచిచూడనియటులుపేక్ష, చేయుచున్నాఁడెఱుంగకయో యెఱింగి
యో యెఱుంగనటంచులోనొదవుశంక, రాజబింబాస్య యిమ్మహారాజుఁ జూచి. 125

మ. జగతీవల్లభ! నన్నెఱుంగవె? గజాశ్వస్యందనశ్రేణితో
మృగయాసంగతి నేగుదెంచి పృతనోర్మివ్రాతముండించి యొం
టిగఁ గణ్వాశ్రమభూమిఁజొచ్చి తమిఁజూడ్కింజేసి గాంధర్వమిం
బుగవర్ణించుచు నన్వరింపవె? నభోభూదేవతల్ సాక్షిగన్. 126

మ. అపుడేకాంత విలసత్కటాక్షలలితాస్యశ్రీవిలాసంబుతోఁ
గృపమీఱన్ ననుఁజూచి వేగఁ దగువారింబంతు నీపస్మదీ
యపురీరత్నవిచిత్రహర్మ్యముల నుద్యల్లీలఁ గ్రీడింప ర
మ్ము పయోజాక్షి! మదగ్రపత్నివగు సమ్మోదంబునం బల్కవే? 127

క. నేఁటికి నెవ్వరిఁ బనుపక, నాఁటివచోరచనమనసు నాటకనన్ను
చ్చోటనె నిలిపితి సుయశగ, పాటవమున నెసఁగుభూమిపతి యిది తగునే. 128

క. ఆపలుకులు దుష్యంతక్ష్మాపాలుఁడు విని హసించి జలజదళాక్షీ!
నీపాడయెఱుఁగను మఱిమఱి, వాపోవక పొమ్ము మున్ను వచ్చినత్రోవన్. 129

వ. ఇవ్విధంబున. 130

క. బాలుఁడు నాసబాలుండని, బాలామణి తనదుధర్మపత్నియని మహీ
పాలుం డెఱిఁగియుఁ దెలియఁగని, వైరంబునఁ బలికె లోకవాచపలితుఁడై. 131

వ. ఇవ్విధంబున నారాజముఖి యమ్మహారాజు పలుకున నాపరవచనంబులకు నుల్లంబు జల్లన
నిల్లనై వెచ్చనూర్చుచు ముక్కుకొనల తోరంపుకన్నీరు పయ్యెదచెఱంగున నొత్తుచుఁ
గటాక్షవీక్షణంబున నారాజు నవలోకించి మహారాజా! నీ పలుకులు విని తెలిసికొంటి నేన
కాని యన్యు లెఱుంగరని తప్పంబ్రోచెదవు ధార్మికులగు మహాపురుషులకు సత్యదుర్వ్ర
తంబు యుక్తంబగునె? పురుషులు నడచు నాచారంబులకు వేదంబులును ధర్మంబును
సాక్ష్యయంబు నక్షత్రంబులు యముండును జంద్రసూర్యులును నహోరాత్రంబులును
సాక్షులై యుండుటం జేసి నిచ్చలు తన్ను బ్రచ్ఛన్నునిగా నుండెట్లగు? నీ చేసిన తొంటి
సమయం తప్పి నాయెడ నవజ్ఞ సేయఁదగునె? ప్రజావతియై గుణవతియై పతివ్రత
యైనగుణవతి నవగణించుట మహాపాతకంబు. అదియునుంగాక ధర్మార్థకామంబుల
కుపకరణంబనియును, జారిత్రపరిశీలనంబునకాచార్యకంబనియును, వంశస్థితికి మూ
లంబనియును, సంసారంబునకుఁ గారణంబనియును, హృదయసంతోషణంబునకుఁ బోష
కంబనియును వృద్ధులు పెద్దలు భార్యాపరిగ్రహంబు ప్రసిద్ధిచేసెద రట్లగుట నాయెడల
ననుగ్రహంబు సేయుట మీకు సర్వార్థసాధకంబు. 132

క. నీపాపము డీపాపము, డీపాపని మ్రోలనద్దమిడి కనుఁగొనుమీ
దీపనున ఛపంబగ్గి, రూపంబగునట్లు సదృశరూపుఁడు నీకున్. 133

శా. పౌరుష్యంబులు పల్కనేల నృపతీ? పన్నీరకర్పూరక
స్తూరీసార పటీరసౌరభపయఃపూరంబు చంద్రాతపం
బారామానిలసేవనంబును మీ కత్యంతముం గాంతు గా
హారాళంబగు బుత్రగాత్రమిళనం బెట్లుండునో చూడుఁడా. 134

ఉ. అనఘుఁడు వాజపేయశతమర్థిఁ ఘటించు మహామహుండు పా
పగచరితుండు సౌఖ్యనిధి వంశకరుండగు నీతనూభవుం
డని యశరీరి బాలునుదయంబున కిట్లు వివరించెఁ గూర్మి గ
ర్వానుకుపనీశ! సర్వదమనుండని పల్కిరి వీని ఖేచరుల్. 135

క. పట్టపుదేవిం గాంచె, పట్టుదు నీకుఁ దనయుఁ రాజ్యభారవహుంగాఁ
బట్టముగట్టుదు ననవనిఁ, బట్టుపఱుచునాఁటిసత్యపథ మెడలకుమీ. 136

సీ. విమలంబులైన కూపములు నూఱింటికంటెఁ బరికింప నొక నడబావి మేలు
హవణిచేన నడబావులరయ నూఱింటికంటెఁ గణుతింపనొక్కసత్క్రతువు మేలు

ఘనతమైనట్టియాగములునూఱిటికంటె సుగుణాఢ్యుఁడగునొక్కసుతుఁడు మేలు
సుగుణాఢ్యులగునట్టిసుతులునూర్వురకంటె ననినొక్కసత్యభాషణము మేలు
తే. "నాన్యృతాత్పాతకంపర"మనుచువినుచు, వేదవాదులవచనంబు వినవొమున్ను
వినియుమఱచితివో కాక వేడబమున, నేఁచఁదలఁచితివో ధారుణీశ! నన్ను. 137

ఆ. సత్య మశ్వమేధశతముఁ ద్రాసున బెట్టి, తూన్ప ముల్లుసూపెఁదుఁగుసత్య
మట్టిసత్యమునకు నఖిలవేదంబులు, సకలధర్మములును సాటిరావు. 138

క. కావున సత్యముగుఱిగా, భావింపుము యౌవరాజ్యపట్టస్ఫుట ల
క్ష్మీవిలసితుఁ గావింపుము, గావింపఁగధర్మపత్నిగా ననుఁగనుమీ, 139

క. మేనకకుం గౌశికునకు, నేనుదయించితి నిగఙ్ణ్వసింటఁ బెరిగితిన్
మానవనాయక! యనృతః, ఘానం ఘటింప నంతధర్మేతర నే. 140

వ. అని బహుప్రకారంబులం బ్రార్థించుచున్నంజూభాషిణిసంభాషణంబులుసత్యంబులనితోఁ
చియుఁనఖురావిదులగుటసభాసదులెల్లనుండ్రోచకమిన్నకుండిరట్టి నపతియుమ్మానవతి
సంప్రార్థనంబుఁ బెడసెవులంబెట్టి వెండియు నిట్లనియె. 141

క. ఎక్కడిసుతు డెక్కడిసతి, వెక్కటి నేనన్యతవాదమేటికిఁ గక్కీ
చక్కఁదనంబున నుక్సము, నొక్కని సెదురొడ్డుపలుకు టుచితమె నీకున్. 142

వ. అనిన నద్దేవి నిట్టూర్పునిగిడించుచుం గొండొకదడవూరకుండి క్రోధారుణంబులగుకటాక్షంబులనమ్మహీపతినెమ్మోముఁ జూచుచుఁ జూచుచు గాంధర్వవివాహంబునం బరిగ్రహించునప్పటిపలుకు లుగ్గడించి కపటధార్మిక యిప్పుడప్పాటనొప్పనెప్పియుఁ బ్పుడిప్పగిదిఁ దప్పద్రోచిననానోఁచిననోముసఫలంబుగాఁగలదేనినీయడిగినసాక్షులు సాక్షాత్కరింపకుందురేయనియెలుఁగురాల్పడఁబలికి యక్కలికికనుఁగొలంకులం జారుబాష్పంపుఁ బూరంబుఁ గరతలంబులనొత్తికొనుచున్నపసన్నిధానంబునవిలువనుమరలిపోవనుండోప కయాత్మగతంబునఁ గొండొకవితర్కించి లోకసాక్షియగుపుండరీకాక్షుండుదక్కం దక్కొరుఁడొక్కఁ డింతఁ దీర్పంజాలరని తలంచి శ్రీహరినుద్దేశించి యిట్లని వినుతించె.

శా. శ్రీభూనీళలతోఁ బరాత్పరతరాజిల్లంబతుర్వ్యూహివై
శోభిల్లన్ విభవావతారములమెచ్చులొ గూర్పసర్వాంతర
గాభోగంబువహింపఁ బూజనలనుద్యన్మూర్తివర్తింపనీ
సౌభాగ్యంబుబుష్టకభోగ్యతమమా సత్యంబు నారాయణా. 144

క. కరిణీనాథుని గాచిన, కరుణావరుణాలయుఁడవు గావున యుష్మ
చ్చరణారుణాంబురుహముల, శరణము వేఁడితిని సర్వసాక్షివధీశా. 145

శా. పుట్టంబుట్టఁగఁ దల్లిదండ్రులడవిన్ బోఁద్రోచిరీవైఖరిన్
బొట్టుంగట్టిన ప్రాణనాయకుఁడు పోపొమ్మంచు నోనాడెడిన్

గట్టా కోయిలపిల్లచందమున బల్గాసి స్వేఅంగొంటిన
నిట్టట్టంగికురింపఁ జూచెదవొ కుయ్యాలింపవే శ్రీహరీ. 146

సీ. పురుషుఁడీఅకమున్న పూపప్రాయపుదాని గానలోఁ ద్రోచిరి కన్నవారు
కోరికూడినభర్తఁ జేరుమింతనటంచు గొడఁగిపంచిరి పెంచుకొన్నవారు
నీవేడ నేనేడఁ బ్రవర్తిమటంచు మన్నింపరైరి చేలుకొన్నవారు
పాపపుణ్యము లేఱుపఱిచి చెప్పఁగలేక మిన్నకుండిరి చుట్టలున్నవారు
తే. సాక్షిగామిమ్ము రూపింపఁ జనవిభుండు, నట్టడవిలోన నన్నిట్టు పట్టి పట్టి
వెడలిపొమ్మనుచున్నాఁడు వేడబమున, నశరణశరణ్య యాలింపుమా ముకుందుయలు. 147

వ. అని యివ్విధంబునం బ్రార్థించుచున్నయంచుఁబోఁడి యలమటఁ దీర్పం దలంచి 148

ఉ. ఫలదుండై తగు పార్వతీరమణుఁడు౯ భామావధూనాథుఁడు౯
బలభిద్వహ్నిముఖాఖిలామరవరుల్ పార్శ్వంబులం జూటిరా
లలదుత్తుంగపతంగరాజరథుఁడై లక్ష్మీసమేతంబుగా
జలజాక్షుండు శకుంతలాపరదుఁడై సాక్షాత్కరించె౯ రహి౯. 149

వ. ఇత్తెఱంగున నమ్మత్తకాశినిసత్యంబునకుం బాతివ్రత్యంబునకు మెచ్చి యచ్చెరుపాటున
నియచ్చరులు పొగడుకలకలంబు బాలించుచు నీశుండును వాగీశుండునులోనుగాఁగ
దివ్యపురుషులు సాంగసాయుధసపరివారంబుగా నలుగెలంకులం బలసి నిలువ శ్రీభూ
నీళాసమేతంబుగా గరుడవాహనారూఢుండై కిరీటకటకగ్రైవేయకేయూరకాంచీ
ముఖభూషణస్థగితమణికిరణప్రభాజాలంబు నలుగడలం గడలుకొన నద్దేవదేవుండు
సాక్షాత్కరించినం గాంచి సామంతమంత్రిపురోహితప్రముఖపరివారసహితంబుగా దిగ్గ
న లేచి సాష్టాంగప్రణామంబు లాచరించు ముకుళితకరకమలుండై యుద్దిగ్గున బలుకనేరక
మిన్నకున్నంగని యాపన్నశరణ్యుం డగు నప్పన్నగశయనుండు నరనాథునిసుఖంబునఁ
గరుణాంతరంగితంబులగు నిజకటాక్షవీక్షణంబులం దోలయ మృదుమధురగంభీరస్వనంబున
ని ట్లనియె. 150

శా. సత్సంతానఫలామరద్రుమము సంసారక్రియాపుంఖమా
సత్సంపత్సదృశావలంబనము సౌభాగ్యాలవాలమ్ము ని
త్యోత్సాహంబులపట్టుఁగొమ్మ సుకృతోద్యోగానుసంధానమౌ
వత్సా! యిట్టిపతివ్రతాతిలకము న్వంచించెదే బేలవై. 151

ఆ. నీమనోరథంబు నెఱవేర్చి పిదప నీ, నేమమరయఁగోరి [illegible]ంగి
బాలుతోడ నిన్నుఁ బ్రాపింపవచ్చిన, నవగణింపఁదగునె యవనినాథ! 152

సీ. అభినవస్వర్గక్రియారంభమునను గ్రదీక్షఁ గానించు గాధిజుఁడు తం
లోకోపకారార్థమా కౌశికుతపస్స్థితిమాన్చు మేనకాదేవి తల్లి

భూతలమ్మున నూర్ధ్వరేతుఁడై తగు కాశ్యపుఁడు భయత్రాతయుం బోషకుండు
చిత్రవిచిత్రసృష్టికళాధురీణుఁడై తగు కశ్యపబ్రహ్మ తండ్రి తండ్రి

తే. యనదు గాఁ జూడఁ గూడదీయతివ యతివ, రాశ్రమంబనీశ్రమంబపనయింపఁ
గలిగె నీ చక్రవర్తిలక్షణము దాల్చు, బాలుఁ డష్టాదశద్వీపపాలకుండు. 153

వ. అనుచు దుష్యంతమహీకాంతునకు నాజ్ఞాపించి యానందకందళితహృదయారవింద
యై యున్న శకుంతల ననునయించుచు నద్దేవదేవుం డిట్లని యానతిచ్చె. 154

తే. మామనీలమహీపాలమౌళియుక్త, గణితవృత్తరదంతసద్గుణవిశాంత
వరుఁగ దుష్యంతభూభర్త భర్త నీకు. భయ మెడలు మమ్మ నీకేమి భాగ్యవతివి. 155

వ. అనియిట్లు సజలజలధరగంభీరమధురఘోషంబుతో సంతోషింపం జేయునట్టి య
జాత్మసుఁ బలక్షించి సవినయంబుగా దుష్యంతుం డిట్లని వినుతించె. 156

దండకము శ్రీమద్రమావిద్రుమోష్ఠీసమారూఢపక్షాశమారూపితాక్షాసమీచీనవీక్షానిమీల
ద్విపక్షా నమత్త్రాణదక్షా పయోజాతజాతాండతండోదయస్థేమభంగాదిలీలావిచిత్రా
నిరాలంబచిత్రా మరున్నీలగాత్రా సరోజాతనేత్రా ధరిత్రీకళత్రా హితానందమూలా
శతానందఖేలా సహస్రారహస్తా బహుస్ఫారశస్త్రాయుధం బండంబులండంబులుక్
వస్తుకాండంబు యద్వ్యాప్తశాంతోత్తరావారముల్ యద్గుణంబుల్ ప్రధానంబుసం
బూర్ణషండుల్ త్రిపాద్భూతయుక్ యత్పరబ్రహ్మముల్ యుష్మదంశాంశలేశప్రతి
ష్ఠాగరిష్ఠంబులంచుల్ ద్రయీతత్త్వవాదుల్ ప్రబోధింతు రీశా పృథివ్యాదులం గార్య
ముల్ కారణస్థానముల్ జేరసంహారకేలీకళాశీః వైవాలిభూతప్రపంచంబు గాంచు
సవ్యాకృతిన్ శుద్ధసత్త్వావృతిం గూడి క్రీడించుచుఁ ద్రస్తరిన్ విస్తరింపన్ యదృ
చ్ఛానియంత్రితదచ్ఛాబలజ్ఞానశక్తిత్రయిన్ జాట్యుఁ లన్నింపఁ బెంపై యసన్నామరూ
పప్రసక్తిన్ మహత్త్వమహంకారసైప చతస్మాత్రవైప చభూతంబులై దేవతిర్యఙ్మను
ష్యాదికవ్యక్తులై వస్తువుల్ జాలమున్నాగ్రుప జీవులన్ తావులం జేర్చి పాలార్చియం
దుం బరేశుండవై ప్రోచుచున్ వ్యూహభేదంబులం గాంచుచున్ దివ్యలీలావతారంబులం
దీర్చుచుం బ్రాంతిమైనంతరాత్మస్వరూపంబునం జేర్చుచుం బోగిగిరింగ కాంచీజగన్నా
థశేషాచలాది ప్రతిష్ఠాని దేశంబులం దానివృదేశంబులన్ భక్తవారంబులన్ సంతతా
నదంపూరంబులం దేల్చుధీరుండ వీవేకదా ఘోరమానీరధిం జోరనైతూణి వేదాపహా
రిన్ విదారింపవా, పేర్మిమైఁ గూర్మమై కూర్మినై యొక్కవ్వలన్ మెప్పులన్ గుప్పఁ గాసుం
దరామందరాగంబునన్ మందరాగంబుపెన్ గోపునన్ మూపునం దాల్పవా, క్రీడ
మైగ్రోడరూపంబునం బ్రోడవై యా హిరణ్యాక్షుపైనోహరిన్ సాహరిన్ దూయుచున్
దారుచున్ బోరుచున్ జేరిచెండాడవా, భైరవంబౌ నృకంఠీరవంబై భుజాగౌరవం
బున్ నిజోగ్రారవంబుం దివంబెల్ల ఘూర్ణిల్లఁ జేయన్ బయోజాతభూజాతభూరిప్రధా
ఖర్వగర్వోద్వయా జేయుపై లేయుంముంగోరులం జేరుదమ్మున్ వడిన్ జీరిగారించి ప్రహ్లాదు

సాహ్లాదుఁ గావింపవా! కుబ్జవై వెజ్జవై హాజ్జనిమ్ముబ్జగంబు జగింపన్ బలిన్ వేఁడవా! జామ
దగ్న్యుండవై ఘోరధారాసముద్యత్కుఠారంబుచేఁ బూని ముయ్యేడుమాఱుల్ మహోగ్ర
ధులన్ ధారుణీనాథులం గూల్చుచున్ సాధులన్ వైభవామోదులం జేయవా! రామ
రూపంబునన్ భీమకోపంబునన్ లోకవిద్రావణున్ రావణున్ ఘాటిచేఁ గీటణంగింతు
వంచున్, మహింగామపాలుండవై శ్యామచేలుండవై సామలోలుండవై భీమశీలుం
డవై శత్రుహాలాహలంబున్ లలింబూని పోరం బ్రలంబాదులన్ మేదినిం గూల్తు
వంచున్, మరుత్వన్ముఖప్రార్థనాబద్ధరోషంబునన్ బుద్ధవేషంబునన్ దానవస్త్రీనవా
మోదసంధాయివై దేవతాజీవితంబుల్ ధృతిం గాతువంచున్, కలింగల్కిభావంబునన్
బల్ రవాల్గుఱ్ఱపున్మేటిరాహుత్తవై హత్తిదుర్వృత్తులౌ మత్తులన్ గుత్తుకల్ గత్తినువ్వెత్తు
గన్ గోసి బాహాలసద్ధోరణీధారుణిన్ బ్రోతువంచున్, పురాణంబులున్ శాస్త్రముల్
వేదముల్ వేదశీర్షంబులున్ బల్కనంచున్ మహాయోగివర్యుల్ రుచింపన్
వచింపన్ వినంగాంతునబ్జోదరా! సంవిదేకాంతమై యాద్యమై హృద్యమై భవ్యమై
దివ్యమై యోగమాగమ్యమై సౌమ్యమై నిర్మలంబై నిరాకారమై సారమై శుద్ధమై
బుద్ధమై నిష్కలంబై జయంబై నిజంబౌ భవద్దివ్యతేజం బిళాపింగళామధ్యవీథిన్నిరో
ధించి భావించి సేవింతుధీరుల్ గదా నిత్యసూరుల్ సదానంద గోవింద మావిందవై
యిందిరాదేవితో నందిరాశీవితో నిందురా నెవ్వఁ డుర్వీం దిరంబై కడున్ సుందరంబ
య్యె మద్గోత్రమున్ బాత్రమయ్యెన్ మదాచారమున్ సంతతోగారమయ్యెన్
గృతార్థుండనైతిన్ ద్రయీతత్త్వపారాయణా యాదినారాయణా దేవ తుభ్యన్నమ
స్తే నమస్తే నమః. 157

వ. అని యనేకప్రకారంబుల వినుతించి వెండియు నిట్లనియె. 158

శా. దేవా కాశ్యపు సాశ్రమంబునకు నర్థింబోవనీ లేమతో
దైవంబున్ బెరరేఁపఁగా నొదవె గాంధర్వక్రమోద్వాహమీ
భావంబన్య లెఱుంగమిన్ వెలిచితిన్ బాలామణిన్ గైకొనన్
నావృత్తాంతము నేనెఱుంగనఁటవె నాళీకపత్త్రేక్షణా! 159

ఉ. ఏనిక నెనికట్లభయమిచ్చితిరిచ్చలు నిచ్చలున్ బర
ధ్యానపరాయణుండనక తావకపాదసరోజయుగ్మమి
మ్మానినిసాక్షిగా నొడివి మత్సహచారిణి యయ్యె నయ్యెడన్
దీనశరణ్య మీర లరుదెంచుట చిత్రమె తత్రసాక్షివై. 160

క. మెచ్చితిరాత్మన్ సాక్షికి, వచ్చితిగిందుల జనాపవాదము దీఱన్
దెచ్చితిరి మాకు విశ్రుతి, నిచ్చితిరభయప్రదానమిమ్మానినికిన్. 161

వ. ఇత్తెఱంగున హరినుద్దేశించి పలుకుచు సగౌరవంబుగా శకుంతలం గదిసికొని శ్రీభూ
నీళాసహితుం డగునద్దేవదేవునకుఁ బ్రదక్షిణనమస్కారంబు లాచరించి. 162

ఉ. దండము పార్వతీపతికి దండము వాగ్రమణీవినోదికిన్
దండము వాసవాగ్నియమదానవముఖ్యదిగీశరాజికిన్
దండము నారదాదులకు దండము చారణసిద్ధకోటికిన్
దండమటంచు దేవియును దానును మ్రొక్కెను దేవతాళికిన్. 163

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూవరులు హరిహరవిరించిబృందారకమునిబృందారకబృందంబులకుం గ్రమంబున వందనంబులాచరించి సవినయంబుగా భరతుని మ్రొక్కంబనిచిన నక్కుమారుండును విష్ణుదేవునకుం బ్రణమిల్లి పశుపతికిం బ్రణిపాతంబు గావించి చతురాననునకు దండప్రణామంబాచరించి యింద్రాది దిక్పాలురకుం జోహారుగావించి నారదాదిమహామునులకు నమస్కరించిన నద్దేవదేవుం డక్కుమారకంఠీరవు గాంభీర్యధైర్యౌదార్యాదివిశేషంబులకు మెచ్చి శకుంతలాదుష్యంతులం గాంచి యితండు వాజపేయాధ్వరశతంబుఁ గావించి యష్టాదశద్వీపంబులం దనశాసనంబు నిరర్గళంబుగా వర్తిలం జేయుచు వంశకర్తయై కీర్తిపౌరుషంబులు సంపాదింపంగలవాఁ డని యాదేశించి కరుణాతరంగితకటాక్షవీక్షణంబులం గృతార్థులం గావించి యంత నయ్యనంతుండు సపరివారంబుగా నంతర్ధానంబు చేసె నయ్యవసరంబున. 164

క. ఆడిరి రంభాదులు రహిఁ, బాడిరి గానం బుహూనఫణితిన్ ఖచరుల్
వీడిరి ఖేదము పౌరులు, గూడిరి దుష్యంతుఁడును శకుంతలయు ధృతిన్. 165

వ. ఇవ్విధంబున దుష్యంతుండును శకుంతలాసమేతుఁడై కుమారునకు యౌవరాజ్యపట్టాభిషేకోత్సవంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులనానావిధమహార్హవస్తుప్రదానంబులం దనిపి మహోన్నతవిభవంబున శకుంతలయుం దానును యథేష్టభోగంబులఁ దనరుచు రాజ్యంబు పాలించుచుండె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయునకుం జెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

ఫలశ్రుతి.

సీ. ధర్మార్థులకు భూరిధర్మప్రదం బగు నర్థార్థులకు నగు నర్థదంబు
కామార్థులకు భవ్యకామప్రదం బగు మోక్షార్థులకు నగు మోక్షదంబు
పరిణయార్థులకును బరిణయప్రదమగుఁ బుత్రార్థులకు నగుఁ బుత్రదంబు
సంపదర్థులకును సంపత్ప్రదం బగు విజయార్థులకు నగు విజయకరము
తే. వేడ్కఁ జదివిన వ్రాసిన వినినయట్టి, ఘనులకఖిలార్థలాభంబు గలుగుచుండు
నవనినాచంద్రతారార్కమలఘులీలఁ, బరిఢవిల్లు శకుంతలాపరిణయంబు. 167
తే. అనిశకుంతలాకల్యాణమనుపమాన, మౌనినాథుండు చెప్పిన మనుజవిభుఁడు
వీనులారంగ వినుచుండి విస్మయమునఁ, బొంగి సంతోషభరితాంతరంగుఁ డయ్యె. 168

ఆశ్వాసాంతము

చ. హరిహరినాగనాగపశతారకతారకతారతారకా
శరశరదిందుకుందహరిచందనచందనభారభారతీ

వరవరవాజివాజిరథవాసథసాసమృణాళనాళవి
స్తరతరకీర్తికీర్తితసదానసదానసవేంకటేశ్వరా. 169

భుజంగప్రయాతము.

కృపాధారదానేరకృష్ణార్తిదూరా, విపశ్చిజ్జనారాధ్యవేదాంతబోధ్యా
కపాలిస్తుతస్థేమకల్యాణధామా, రిపుధ్వాంతఘుస్రేశ శ్రీవేంకటేశా. 170

గద్య. ఇది శ్రీమత్కౌసల్యానందనప్రసాదసమాసాదితకవితావిచిత్ర మైత్రేయసగోత్ర నృసింహాగురుపుత్ర కృష్ణకవిప్రణీతం బైనశకుంతలాపరిణయం బనుమహాప్రబంధంబునందు శకుంతలాదుష్యంతసంవాదంబును శ్రీవిష్ణుసాక్షాత్కారంబును శ్రీవిష్ణుసంకీర్తనంబును భరతయౌవరాజ్యపట్టాభిషేకంబును శకుంతలాదుష్యంతపునస్సుభోగోపాఖ్యానంబు ననుకథలంగలసర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శకుంతలాపరిణయము

సమాప్తము.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1927.

ఆంధ్రగ్రంథములు.

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
అచ్చతెనుగురామాయణము, శుద్ధప్రతి ...	1	4
డిటో కాలికోబైండు ...	1	10
అడవిమల్లెలు, ఎనమండ్రనారాయణమూర్తి ...	0	8
అధ్యాత్మరామాయణము, క్రొత్తకూర్పు ...	1	8
అనంతునిఛందము, ఛందోదర్పణము ...	0	14
అనిరుద్ధచరిత్రము, కనుపర్తి అబ్బయామాత్యప్రణీతము ...	0	8
డిటో కాలికోబైండు ...	0	14
అప్పకవీయము, శ్రీగిడుగురామమూర్తి పంతులుగారి విమర్శతో నున్నది.	2	8
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక (భాగవతము) ...	0	4
ఆముక్తమాల్యద, వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులుగారి వ్యాఖ్యానముతో మేలు కాకితముమీఁద చక్కఁగ మరల ముద్రించియున్నారము ...	3	8
ఆంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము ...	0	2
ఆంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్యప్రణీతము, ఇదివఱకు ముద్రితమైనప్రతుల కన్న అన్నివిధముల బాగుగనున్నది ...	5	0
డిటో అత్యుత్తమప్రతి, రెండుసంపుటములు ...	7	8
డిటో 3 సంపుటములు ...	9	0
శ్రీమదాంధ్రభారతము-పద్యకావ్యము:— అనేకవ్రాతప్రతుల సహాయమున చిరకాలమునుండి సంపూర్ణపరిశ్రమముతోఁ బరిష్కరింపఁబడినది. మేలుకాగితములపై స్ఫుటముగ అచ్చొత్తించి మంచికాలికోబైండు చేయఁబడియున్నది.		
7 సంపుటముల ప్రతి ...	14	0
3 సంపుటముల ప్రతి ...	13	0
ఆది, సభాపర్వములుగల సంపుటము ...	2	0
ఆరణ్యపర్వము ,, ...	2	0
విరాటోద్యోగపర్వములు ,, ...	2	0
భీష్మద్రోణపర్వములు ,, ...	2	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు ,, ...	2	0
శాంతిపర్వము ...	2	0
అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములుగల సంపుటము ...	2	0
ఆదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము ...	5	8
యుద్ధపంచకము ,, ...	3	12
శాంతిసప్తకము ,, ...	3	12